

Beszámoló
a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
2014. évi tevékenységéről

Összeállította:

Szilágyi Gábor
igazgató

Jóváhagyta:

Dr. Rácz András
helyettes államtitkár

Debrecen, 2015. március

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	5..
2. Személyi állomány.....	5..
3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi.....	6..
3.1. Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek.....	6..
3.1.1. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek	6..
3.1.2. <i>Ex lege</i> védett természeti területek.....	7..
3.1.3. <i>Ex lege</i> védett természeti értékek.....	7..
3.1.4. Natura 2000 területek.....	7..
3.1.5. Nemzetközi jelentőségű területek	8..
3.1.6. Országos jelentőségű védett természeti területek speciális természetvédelmi kezelési tervű részterületei.....	8..
3.2. Területvásárlások, kisajátítások adatai	9..
3.3. Saját vagyongazdálkodású területek	10..
3.4. Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek.....	10..
3.5. Egyéb speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek.....	10..
3.6. Magas Természeti Értékű Területek.....	11..
4. Kutatás és monitorozás.....	12..
4.1. Kutatás	12..
4.2. Monitorozás	12..
4.3. TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként.....	15..
4.4. Jelentési kötelezettség.....	16..
5. Természetvédelmi kezelési tevékenység.....	17..
5.1. Kezelési és fenntartási tervek.....	17..
5.1.1. Természetvédelmi kezelési tervek.	17..
5.1.2. Natura 2000 fenntartási tervek	17..
5.1.3. Világörökség kezelési terv	19..
5.2. Élőhely-fenntartás és -kezelés,	
5.3. Élőhely-rehabilitáció és	
5.4. Fajmegőrzési tevékenységek	20..
5.2.1. Az élőhelyeket és fajokat érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások.....	20..
5.2.2. Élőhely-fenntartási, kezelési és fajmegőrzési tevékenységek ismertetése.....	33..

5.5. Saját állatállomány, gyűjteményes kertek, génmegőrzési tevékenység.....	44..
5.5.1. Génmegőrzési tevékenység (állatok)	44..
5.5.2. Génmegőrzési tevékenység (növények)	46..
5.6. Erdőterületek, erdőgazdálkodás	46..
5.6.1. Nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdőterületek.....	46..
5.6.2. Saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kezelése.....	47..
5.7. Vadászterületek, vadgazdálkodás.....	49..
5.8. Halászati vizek	50..
5.8.1. Védett vizek és	
5.8.2. Védett halastavak.....	50..
5.8.3. Saját kezelésben lévő halászati vizek.....	50..
5.9. Egyéb természetvédelmi vagyonkezelési tevékenység	51..
6. Tájvédelem.....	53..
6.1. Egyedi tájértékek	53..
6.2. Településrendezési eszközök és területrendezési tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben	53..
6.3. Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben.....	54..
6.4. Tájvédelmi szakértői tevékenység.....	54..
6.5. Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások	54..
7. Projektek	55..
8. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység	57..
8.1. Az Igazgatóság ügyiratforgalma.....	57..
8.1.1. szakvéleményadás/adatközlés a hatóságok számára	57..
8.1.2. jelentési feladatok a Minisztérium számára.....	57..
8.1.3. ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés.....	57..
8.2. Szabálysértés	57..
8.3. Természetvédelmi bírság	58..
8.4. Büntető ügyek	58..
8.5. Polgári perek	59..
9. Természetvédelmi Őrszolgálat	60..
9.1. Alapadatok.....	60..
9.1.1. Személyi feltételek.....	60..
9.1.2. Technikai felszereltség.....	61..
9.1.3. Polgári természetőrök.....	61..
9.2. Feladatellátás.....	62..
9.2.1. Hatósági feladatellátás.....	62..

9.2.2. Együttműködés más hatóságokkal.....	62..
9.2.3. Nem hatósági feladatok ellátása.....	62..
10. Költségvetés és vagyon.....	62..
10.1. Kiadások	64..
10.2. Bevételek	65..
10.3. Vagyon	66..
10.3.1. Befektetett eszközök.....	66..
10.3.2. Forgóeszközök.....	66..
10.4. Épületek	66..
10.5. Eszközök.....	67..
11. Bemutató, oktatás, társadalmi kapcsolatok	68..
11.1. Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra	68..
11.1.1. Látogató-, és oktatóközpontok	68..
11.1.2. Tanösvények.....	76..
11.1.3. Egyéb bemutatóhelyek.....	77..
11.2. Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások.....	79..
11.2.1. Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények.....	79..
11.2.2. Szakvezetéses túrák.....	79..
11.2.3. Erdei iskolák.....	80..
11.2.4. Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások.....	81..
11.2.5. Kiadványok.....	85..
11.2.6. Látogatóstatisztika.....	86..
11.3. Társadalmi kapcsolatok	87..
11.4. Tervezett fejlesztések (2015)	90..
11.5. Együttműködési megállapodások.....	90..
11.6. Fontosabb események.....	91..
12. Közfoglalkoztatás.....	92..
12.1. Alapfeladatok, személyi feltételek.....	92..
12.2. Elvégzett feladatok, eredmények.....	92..
12.3. Tapasztalatok, javaslatok	93..
13. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel.....	93..
14. Belföldi és külföldi együttműködés.....	94..
15. Ellenőrzés.....	95..
16. Éves munka legfontosabb feladatainak összefoglalása	96..
17. Fontosabb célkitűzések a következő évre.....	97..

1. Bevezetés

Az igazgatóság létezése ötödik évtizedének második éve az előzőnél jóval csendesebb volt - a 40 éves jubileum okán (is) rendkívül mozgalmas 2013. év után egy kevésbé látványos, de ugyanolyan szorgos munkával eltöltött esztendő következett.

Az igazgatóság működésének rendje a megelőző évvel megegyezett, ahhoz képest minőségi változást a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. tulajdonosi jogainak gyakorlásából adódó feladatok hoztak.

Összességében elmondható, hogy sikeres évet zártunk, a 2014. év fő célkitűzéseit teljesítettük, a folyamatos, illetve átnyúló feladatokat a 2015. évben is kiemelt feladatként kezeljük.

2. Személyi állomány

Az igazgatóság 2014. évi átlagos statisztikai létszáma 167 fő, ebből a teljes munkaidőben foglalkoztatottak éves statisztikai átlagléttszáma 164 fő. Az év végén a záró munkajogi létszám 177 fő, ebből 74 nő. A 40 év felettek száma 92 fő, ebből 38 nő.

Jogviszony megszűnésére az elmúlt évben 14 esetben került sor.

A vezetők (igazgató, igazgatóhelyettesek, osztályvezetők) létszáma 12 fő, ebből nő 3 fő. A vezetőség személyi összetételében egy változás volt 2014-ben, a Természetmegőrzési Osztály vezetői posztján, közös megegyezéssel történő munkaviszony-megszűnés okán.

A közfoglalkoztatás két ütemben valósult meg 2014. évben. Statisztikai létszáma a foglalkoztatási időtartamok alatt: 30 fő (január-április) és 72 fő (május-december). A közfoglalkoztatás 150 fő foglalkoztatásával valósult meg.

A 2014. évben az igazgatóság vezetését az igazgató irányításával három igazgatóhelyettes, továbbá nyolc osztályvezető látta el. A nagyobb, összetettebb felépítésű osztályokon belül korábban csoportokat alakítottunk ki, mely intézkedés megvalósította a hozzá fűzött elvárásokat.

A Természetmegőrzési Osztályon 2014 végén 13 fő kormánytisztviselő, 3 fő munka törvénykönyve alapján foglalkoztatott kolléga dolgozott.

A Vagyonkezelési Osztály munkatársai négy csoportban látják el feladataikat. A csoportok létszáma az alábbiak szerint alakult: birtokügyi csoport - 5 fő, mezőgazdasági csoport - 11 fő, erdőgazdálkodási csoport - 6 fő, vadgazdálkodási és halászati csoport - 3 fő. A Hortobágy-Nagykunsági gazdálkodási egységben 2 fő, a Bihari-Sík TK és a Hajdúsági TK gazdálkodási egységeiben 1-1 fő közmunka program keretében állt foglalkoztatásban. Az osztály személyi állományából 14 fő kormánytisztviselői, 13 fő munkaszerződéses jogviszonyban áll.

A Természetvédelmi Fejlesztési Osztály teljes aktív személyi állománya jelenleg 8 fő felsőfokú végzettségű munkavállaló, ebből 6 fő közszerződéses tisztviselő, 2 fő munkaszerződéssel áll alkalmazásban. Két fő gyermek gondozása céljából igénybe vett fizetés nélküli szabadságát tölti.

A Természetvédelmi Őrszolgálati osztályt az általános igazgatóhelyettes vezeti. Az osztályon belül területi leosztással létrehozott csoportok az ún. természetvédelmi tájegységek, melyek élén a tájegység-vezető áll. A természetvédelmi őrszolgálatvezető-helyettesi feladatokat az egyik természetvédelmi tájegység (Hortobágy ~) vezetője látja el. A hat természetvédelmi tájegységben 2014-ben összesen 41 fő természetvédelmi őrszolgálatot, akinek munkáját átlagosan 59 közmunkás segítette.

Az Oktatási és Turisztikai Osztály 2014-ben a második legnagyobb létszámú szervezeti egysége volt az Igazgatóságnak. Az osztályon dolgozók száma év végén 33 fő volt, melyet 33 fő közmunkás egészített ki.

A Tiszakürti Arborétum önálló osztályként épült be az igazgatóság szervezetébe 2013-ban, az általános igazgatóhelyettes alá rendelve. Az osztály 18 főből áll.

A Pénzügyi és Számviteli Osztály 2014. évben az osztály rendkívül szerteágazó feladatait (pénzkezelés, számlák feldolgozása, bevételek beszedése, vezetői döntéseket megalapozó adatszolgáltatások, egyéb adatszolgáltatás elkészítése, pályázatok pénzügyi feladatainak lebonyolítása, bérszámfejtés, könyvvezetés, költségvetés és beszámoló készítés) 7 fővel láttuk el, részben és időszakosan közmunkás foglalkoztatásával.

A Műszaki Üzemeltetési Osztály feladatait (létesítményműködtetés, munkagép és gépjármű ügyművelés, anyagbeszerzés, informatikai kiszolgálás, szállítás, karbantartás, nyilvántartások és adatközlések, őrzési feladatok) 2014-ben 7 fő látta el.

Az Igazgatási Osztály feladatkörét (jogi képviselő, szabálysértési ügyek, az igazgatóság ügyiratforgalmához kapcsolódó tevékenység, PR- marketing tevékenység, személyi- és munkaügyi, közfoglalkoztatási koordináció, portaszolgálat, stb.) az elmúlt évben 13 fővel látta el.

3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi

3.1. Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek

3.1.1. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek

A) Védetté nyilvánító határozattal létrejött védett természeti területek

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár				
	védett terület egység		ebből fokozottan védett (hektár)	változás a tárgyévben (hektár)
	száma (db)	kiterjedése (hektár)		
nemzeti park	1	79 381	1207	0
tájvédelmi körzet	4	55 552	4 172	0
természetvédelmi terület	20	7 631	60	0

B) Védelemre tervezett természeti területek

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár		
	védelemre tervezett (bővítendő) terület	
	száma (db)	kiterjedése (hektár)
nemzeti park	1	24 704
tájvédelmi körzet	5	10 873
természetvédelmi terület	4	141
természeti emlék*	3	8,6

*Az Igazgatóság működési területén 3 földtani képződmény található:

- Kaszonyi-hegy - földtani képződmény (3,5 ha);
- Pocsaji homokbánya - földtani képződmény, természeti emlék (0,6 ha);
- Tarpai Nagy-hegy - földtani képződmény (4,5 ha).

3.1.2. Ex lege védett természeti területek

A) lápok és szikes tavak

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár				
védett terület egység	"régi felmérés" (1998-2000) alapján		"új felmérés" (2011) alapján	
	száma (db)	kiterjedése (hektár)	száma (db)	kiterjedése (hektár)
láp	201	6 492	kb. 300	10 645**
szikes tó	94	5 300	kb. 100	4 652**

* A felmérés a korábbival ellentétben nem terület egység, hanem földrészlet/alrészlet alapon történt, a terület egységek pontos számát a határozattal történő (→hatóság) megállapítás után lehet megadni. Előzetes becslések szerint a lápok száma mintegy 100 terület egységgel emelkedni fog, a szikes tavaké közel azonos marad, vagy kis emelkedést mutat.

** A szikes tavak összkiterjedésének csökkenése abból adódik, hogy a korábbi felmérések és kigyűjtések - az akkori szakmai iránymutatás szerint - tartalmazták a szikes tavakat bennfoglaló földrészlet teljes területét ("pufferzóna"), most a területek alrészlet szinten kerültek lehatárolásra. A lápok esetében látható jelentős emelkedést az előző felmérés óta előkerült lápok nagy száma okozza. Mindkét esetben a hatósági aktus (határozattal történő megállapítás) folyamatának befejezése után lesz lehetséges pontos kiterjedést számítani, a fenti adatok a láppal és szikes tóval érintett összes alrészlet összkiterjedését mutatja.

B) kunhalmok, földvárak, források és víznyelők

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár		
védett terület egység	száma (db)	tárgyévi változás
		száma (db)
kunhalom	860	0
földvár	45	0
forrás	0	0
víznyelő	0	0

3.1.3. Ex lege védett természeti értékek (barlangok)

Az Igazgatóság működési területén jelenlegi ismereteink szerint barlang nem található.

3.1.4. Natura 2000 területek

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár				
védett terület egység	száma (db)	kiterjedése (hektár)	tárgyévi változás	
			száma (db)	kiterjedése (hektár)
NATURA 2000 KMT*	6	294 159	-	-
NATURA 2000 KTT*	124	269 269	-	-

* A NATURA 2000 területek két típusa átfed, összkiterjedésük 366 981 hektár.

3.1.5. Nemzetközi jelentőségű területek

A) Ramsari területek

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár		
védelem területegység	száma (db)	kiterjedése (hektár)
	2	54 347

B) MAB bioszféra rezervátumok

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár		
védelem területegység	száma (db)	kiterjedése (hektár)
	1	154 591

* A Hortobágyi bioszféra-rezervátum zónarendszerének az új típusú UNESCO irányelveknek megfelelő felülvizsgálata 2013-ban lezárult.

C) Európa Diplomás területek

Az Igazgatóság működési területén európa diplomás terület nem található.

D) Világörökségi területek

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár	
védelem területegység (ún. világörökségi helyszín)	kiterjedése (hektár)
"Hortobágyi Nemzeti Park - a Puszta"	74 867*

* A világörökségi helyszín jelölési dokumentációjában szerepel, hogy a világörökségi helyszín körül 200 000 hektár védőövezet kerül lehatárolásra. A Forster Központtal történt előzetes szakmai egyeztetés alapján nem szükséges a világörökségi helyszín kibővítése védőövezettel. Az Országos Településrendezési Tervben a tervezett védőövezetet is tartalmazó tájképvédelmi övezet lehatárolásával biztosítható a világörökségi helyszín megőrzése.

E) Geopark

Az Igazgatóság működési területén geopark nem található.

3.1.6. Országos jelentőségű védett természeti területek speciális természetvédelmi kezelési tervű részterületei

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár		
Részterület	Kiterjedés	Bennfoglaló védett terület
Kaszonnyi-hegy - földtani képződmény	3,5 ha	Kaszonnyi-hegy TT
Pocsaji homokbánya - földtani képződmény, természeti emlék	0,6 ha	Bihari-sík TK
Tarpai Nagy-hegy - földtani képződmény	4,5 ha	Szatmár-Beregi TK

3.2. Területvásárlások, kisajátítások adatai

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2014-ben jogszabályban előírt kisajátítási kötelezettség végrehajtása illetve védett területek elővásárlási jogának gyakorlása útján összesen 478 ha termőföldet vett a Magyar Állam tulajdonába. Ennek eredményeként jelentős kiterjedésű védett terület - közel 400 hektár - került állami tulajdonba a Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzetben található, a Tiszaburai Mg-i Szövetkezet használatában lévő erdő- és gyepterületek megvásárlásával. Az 1995. évi XCIII törvény (Vsz.) hatálya alá tartozó területek állami tulajdonba vételére a Földművelésügyi Minisztérium által biztosított 450 + 150 M Ft költségvetési forrás jelentős része 2014. december 31-ig felhasználása került, a maradvány elköltése a FM engedélye alapján 2015-ben valósul meg.

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár				
Tájegység, tájvédelmi körzet	Település	erdő	gyep	kivett
Szatmár-Beregi TK	Tizsakerecseny	45	5,5	
Hortobágyi Nemzeti Park	Hortobágy		28,99	
Közép-Tiszai TK	Tiszabura, Pély, Kisköre	309	82,5	4,5
Bihari-sík TK	Bojt		2	
Nagykunság TK				0,7
Összesen:		354	119	5,2
Mindösszesen:		478,2		

Igazgatóságunk működési területén a Vsz. hatálya alá tartozó, azaz volt termelő szövetkezeti használatban levő védett, védelemre tervezett ingatlanok összes területe 6 655 hektár.

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár			
Védettség	Megye	Összesen	
		Hektár	AK
Védett	Hajdú-Bihar	1020,76	5524,51
Védett	Jász-Nagykun-Szolnok	790,28	5426,28
Védett	Szabolcs-Szatmár	3040,23	22417,15
Védett	Bács-Kiskun	173,09	1054,40
Védett	Heves	4,65	18,77
Összesen:		5029,03	34441,11
Tervezett	Hajdú-Bihar	198,87	764,74
Tervezett	Jász-Nagykun-Szolnok	841,15	5083,75
Tervezett	Szabolcs-Szatmár	487,72	3086,68
Tervezett	Bács-Kiskun	66,62	719,43
Tervezett	Heves	31,98	585,56
Összesen:		1626,35	10240,16

3.3. Saját vagyonkezelésű területek

2014. év végére vagyonkezelőként illetve tulajdonosi jogok gyakorlójaként az Igazgatóság vagyonkezelésében lévő földterület nagysága meghaladta a 101 000 hektárt.

HNP IGAZGATÓSÁG MŰKÖDÉSI TERÜLETE: 1 747 744 HEKTÁR					
Művelési ág	Terület (hektár)	Saját használatban		Természetvédelmi kezelés haszonbérbe adással	
		ha	%	ha	%
Szántó	8 406	1 962	23	6 444	77
Gyep	71 370	12 803	18	58 567	82
Kert	1	1	100	0	0
Szőlő	1	1	100	0	0
Gyümölcsös	4	4	100	0	0
Nádas	1 582	1511	95	72	5
Halastó	1 546	1412	91	134	9
Erdő	7 083	7 083	100	0	0
Kivett	11 018	8 982	82	2 036	18
összesen	101 011	33 759	33	67 253	67

2014 évben az Igazgatóság által állami tulajdonba vett védett területekre kezdeményeztük a vagyonkezelői szerződés megkötését a hatályos jogszabályoknak és eljárásrendnek megfelelően.

3.4. Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek

A kategóriába tartozó természeti érték az Igazgatóság működési területén nincs.

3.5. Egyéb speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek

A) Erdőrezervátum

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár				
védett terület egység	kihirdetett		tervezett	
	száma (db)	kiterjedése (hektár)	száma (db)	kiterjedése (hektár)
	6	502	1	284

A "tervezett" kategóriába a Fényi-erdőrezervátum tartozik, melynek esetében a tervezett erdőrezervátum egy részének védetté nyilvánítási eljárásának vesztéglése függesztette fel az erdőrezervátum kihirdetését.

B) Nemzeti Ökológiai Hálózat

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár		
védett területegység	száma (db)	kiterjedése (hektár)
magterület	716	292 496
ökológiai folyosó	850	155 463
pufferterület	233	281 966
Összesen:	1799	729 925

3.6. Magas Természeti Értékű Területek

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár	
MTÉT terület neve	kiterjedése (hektár)
Hortobágy MTÉT	74 300
Bihari-sík	41 790
Szatmár-Bereg	112 207
Összesen:	228 297

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program agrár-környezetgazdálkodási intézkedésének és egyéb, a természetvédelmi szakterületet érintő agrár-vidékfejlesztési intézkedések végrehajtásában, továbbá a Kölcsönös Megfeleltetés rendszerének alkalmazásából származó hazai kötelezettségek érvényesítésében való közreműködésről együttműködési megállapodás született.

Az együttműködési megállapodás DSZ/17-2014 számon jött létre a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság között. A megállapodás célja

- az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program természetvédelmi vonatkozású intézkedései (agrár-környezetgazdálkodási kifizetések, Natura 2000 kompenzációs kifizetések, nem termelő beruházások támogatása);
- a közvetlen agrártámogatások és egyes vidékfejlesztési kifizetések igénybevételének feltételéül szabott, természetvédelmi vonatkozású kölcsönös megfeleltetési szabályok (Jogsabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények 1, 5)

ellenőrzése során, az Igazgatóság speciális környezet- és természetvédelmi szakmai feladatainak meghatározása a 2009-2014. közötti támogatási időszakra.

Az Igazgatóság és a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal közötti a megállapodás alapján elvégzett feladatok keretében az MTÉT zonális célprogramjainak ellenőrzésében 89 gazdálkodó volt érintett. Az ellenőrzésben az illetékes MTÉT koordinátorok vettek részt szakértőként.

Az együttműködési megállapodás részeként a Natura 2000 területek és a Kölcsönös Megfeleltetés jogszabályokban foglalt gazdálkodási követelményeinek (JFGK) madár- és élőhelyvédelmi rendelkezéseinek betartásának ellenőrzése működési területünkön 325 gazdálkodót érintett. Az ellenőrzéseket a HNPI természetvédelmi őrszolgálatának tagjai és az MTÉT koordinátorok végezték.

4. Kutatás és monitorozás

4.1. Kutatás (tárgya, helyszíne, forrása és főbb eredményei)

- Az Igazgatóság saját forrásából, Dr. Sum Szabolcsot megbízva, a fokozottan védett keleti lápibagoly (*Arytrura musculus*) és Metelka-medvelepke (*Rhyparioides flavidus metelkanus*) állományainak felmérését valósította meg dél-nyírségi lápokon. A vizsgálat során 55 lehatárolt élőhelyen történt meg a keleti lápibagoly felmérése, 21 élőhelyen (44 mintavételi ponton) sikerült hitelesen igazolni a lepkefaj jelenlétét, amelyek között nagy jelentőségű, eddig nem ismert állományok is vannak. A Metelka-medvelepke felmérése 12 élőhelyen, 44 mintavételi ponton történt meg, de ez egyelőre nem járt pozitív eredménnyel.
- Az Igazgatóság saját forrásából, Dr. Sum Szabolcsot megbízva, a Szatmár-Nagyecsed Erdőtervezési Körzet területén védett és európai közösségi jelentőségű nappali lepkefajok erdőrézlet szintű felmérését valósította meg. A vizsgálat során 15 erdőterület került felmérésre, 24 védett lepkefaj (ebből 2 közösségi jelentőségű) állományának rögzítése történt meg.
- Az Igazgatóság saját forrásából, részben saját szakemberei, részben a Debreceni Egyetem kutatóinak bevonásával, végezte beregi természetközeli lékes erdőfelújítások felmérését.
- Az Igazgatóság saját forrásából, saját alkalmazottainak közreműködésével folytatta a védett, közösségi jelentőségű skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) elterjedésének és állomány nagyságának vizsgálatát erdőterületeken (Nyírség, Bereg-Szatmári-sík, Közép-Tisza). 2014-ben számos új élőhelyről sikerült kimutatni a bogárfajt.
- Az Igazgatóság saját forrásából, saját alkalmazottainak közreműködésével folytatta a 2006-ban elkezdett, a fokozottan védett beregi futrinka (*Carabus hampei*) elterjedésének vizsgálatát a Szatmár-Beregi-síkon. 2014-ben újabb élőhelyről nem sikerült kimutatni a fajt.
- Az Igazgatóság saját forrásából, saját alkalmazottainak közreműködésével feltáró jellegű futóbogár-faunisztikai vizsgálatokat végzett a Natura 2000 védelem alatt álló taktakenézi Szent-erdőben.
- Az Igazgatóság saját forrásából, saját alkalmazottainak közreműködésével részt vett az országosan koordinált madártani felmérések részfeladatainak végzésében (rétisas, daru, kékvércse, túzok, erdei fülesbagoly szinkron számlálások).

4.2. Monitorozás (tárgya, helyszíne, forrása és főbb eredményei)

- Az igazgatóság saját erőforrásaira alapozva 2011-ben elindította a "Hortobágyi Madár Monitorozás" nevű tevékenységet a Hortobágy Különleges Madárvédelmi Területen (HUHN10002), melynek fő célja az európai közösség irányába történő adatszolgáltatás (Natura 2000, Madárvédelmi Irányelv) megalapozása rendszeres, összehangolt adatgyűjtéssel. A madártani monitorozás során öt részprogram kerül megvalósításra: Mindennapi Madaraink Monitoring (MMM), Ritka és Telepesen fészkelő madarak Monitoring (RTM), Vonuló Vízimadár Monitoring (VVM), speciális madártani monitorozás (kis kárókatona szinkron, sas szinkron, kék vércse szinkron, daru szinkron, túzok szinkron) és egyedi adatgyűjtés.
- Az Igazgatóság saját forrásából, saját alkalmazottainak közreműködésével a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében 7 növényfaj (*Bulbocodium versicolor*, *Dryopteris cristata*, *Iris aphylla* ssp. *hungarica*, *Lindernia procumbens*,

Pulsatilla grandis, *Rumex pseudonatronatus*, *Trollius europaeus*) populációméretét határozta meg összesen 20 helyszínen, valamint 4 növénytársulás (*Acorelletum pannonicum*, *Agrostio-Alopecuretum pratensis*, *Camphorosmetum annuae*, *Pholiuro-Plantaginetum tenuiflorae*) cönológia felvételezését valósította meg 4 helyszínen. Továbbá 8, a korábbi években is felmért élőhelyen valósította meg az ürge (*Spermophilus citellus*) állományának felvételezését (részletesen lásd a mellékelt táblázatban).

Vizsgált taxon	Mintavételi helyek megnevezése
1. Védett növényfajok monitorozása	
<i>Bulbocodium versicolor</i>	Bánk
<i>Bulbocodium versicolor</i>	Hajdúbagos
<i>Bulbocodium versicolor</i>	Hosszúpályi
<i>Bulbocodium versicolor</i>	Újléta
<i>Dryopteris cristata</i>	Vaja (Vajai-tó)
<i>Galanthus nivalis</i>	HNPI területe
<i>Iris aphylla</i> ssp. <i>hungarica</i>	Bátorliget (Ló-kert)
<i>Iris aphylla</i> ssp. <i>hungarica</i>	Bátorliget (Nagy-legelő)
<i>Iris aphylla</i> ssp. <i>hungarica</i>	Bátorliget (Fényi-erdő)
<i>Iris aphylla</i> ssp. <i>hungarica</i>	Debrecen (Ludas-csárda)
<i>Iris aphylla</i> ssp. <i>hungarica</i>	Debrecen-Haláp (Álló-hegy)
<i>Iris aphylla</i> ssp. <i>hungarica</i>	Ömböly (Ömbölyi-erdő)
<i>Lindernia procumbens</i>	Tiszaderzs (Cserő-köz)
<i>Lindernia procumbens</i>	Újszentmargita (Szilágyi-dűlő)
<i>Pulsatilla grandis</i>	Bátorliget (Nagy-legelő)
<i>Rumex pseudonatronatus</i>	Újszentmargita (Tilos-erdő)
<i>Trollius europaeus</i>	Bátorliget (Bátorligeti-láp I.)
<i>Trollius europaeus</i>	Bátorliget (Bátorligeti-láp II.)
<i>Trollius europaeus</i>	Nyírabrány (Mogyorós)
<i>Trollius europaeus</i>	Vámospércs (Jónás-rész)
2. Növénytársulások monitorozása	
<i>Acorelletum pannonicum</i>	Nyíregyháza-Újfehértó (Nagy-Vadas-tó)
<i>Agrostio-Alopecuretum pratensis</i>	Kunmadaras (Kunmadarasi-puszta)
<i>Camphorosmetum annuae</i>	Kunmadaras (Kunmadarasi-puszta)
<i>Pholiuro-Plantaginetum tenuiflorae</i>	Kunmadaras (Kunmadarasi-puszta)
3. Ürge monitorozás	
<i>Spermophilus citellus</i>	Debrecen-Józsa (Tócó ér mente)
<i>Spermophilus citellus</i>	Hajdúszoboszló (nyugati-legelő)
<i>Spermophilus citellus</i>	Hajdúszoboszló (reptér 2.)

<i>Spermophilus citellus</i>	Kállósemjén (Honcsokos)
<i>Spermophilus citellus</i>	Nagykálló (Harangod)
<i>Spermophilus citellus</i>	Nyíregyháza (reptér)
<i>Spermophilus citellus</i>	Nyíregyháza (Simai úti gyakorlótér)
<i>Spermophilus citellus</i>	Sáránd (Városréti-legelő)
4. Nappali lepkék monitorozása	
<i>Euphydryas maturna</i>	Márokpapi (Börcsök-gazza)
<i>Maculineaalcon</i>	Fülesd (Tárnicsok-rétje)
<i>Maculinea teleius</i>	Álmosd (Daru-láp)
<i>Maculinea teleius</i>	Fülesd (Tárnicsok-rétje)
5. NBmR élőhelyterképezés	
O-045	Szakállas
O-021	Hajdúnánás
6. Natura 2000 élőhelyek monitorozása	
(3270) Ártéri ruderalis magaskórós folyómedernövényzet	Pély
(6260) Pannon homoki gyepek	Nyírábrány
(6260) Pannon homoki gyepek	Bagamér
(6410) Kékperjés láprétek	Nyírábrány
(6440) Ártéri mocsárrétek	Rakamaz
(7230) Mészkedvelő (meszes talajú) üde láp- és sásrétek	Nyírábrány
(91E0) Puhafás ligeterdők, éger- és kőrisligetek, illetve láperdők	Újléta
(91E0) Puhafás ligeterdők, éger- és kőrisligetek, illetve láperdők	Tiszabura
(91F0) Keményfás ligeterdők	Debrecen
(91I0) Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek	Debrecen
7. Natura 2000 területek élőhelyterképezése	
Kömörő-Fülesd (HUHN20050)	
Csaholc-Garbolc (HUHN20054)	
8. Halközösségek monitorozása - HNPI működési területe	
9. Denevérközösségek monitorozása (épület, erdő) - HNPI működési területe	
10. Erdőrezervátum monitorozás - HNPI működési területe	
11. Ritka és Telepes Madarak Monitoring - HNPI működési területe	
12. Mindennapi Madaraink Monitoring - HNPI működési területe	
13. Természetvédelmi őri adatszolgáltatás	
<i>Bombina bombina</i>	HNPI területe
<i>Bufo viridis</i>	HNPI területe
<i>Cerambyx cerdo</i>	HNPI területe

<i>Cirsium brachycephalum</i>	HNPI területe
<i>Cricetus cricetus</i>	HNPI területe
<i>Emys orbicularis</i>	HNPI területe
<i>Galanthus nivalis</i>	HNPI területe
<i>Helix pomatia</i>	HNPI területe
<i>Hyla arborea</i>	HNPI területe
<i>Lucanus cervus</i>	HNPI területe
<i>Lutra lutra</i>	HNPI területe
<i>Podarcis taurica</i>	HNPI területe
<i>Zerynthia polyxena</i>	HNPI területe

4.3. TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként

a) BIOTIKA modul

Altéma	Rekordok száma
Betöltött	
A LIFE04NAT/HU/000118 azonosítójú LIFE Nature projekt keretében gyűjtött pókfajok előfordulása	2216
Őri archív botanikai (Demeter László) adatok 2001-2007	737
Dr. Kovács Gábor madarak felmérése, Hortobágy archív 1997	14329
Futóbogarak gyűjtése 2000-2010 a HNP Igazgatóság működési területén	12016
HNPI őrszolgálat botanikai adatok 2008-2011	7758
HNPI őrszolgálat zoológiai adatok 2008-2011	62026
HNPI őrszolgálat botanikai adatok 2012	1912
HNPI őrszolgálat zoológiai adatok 2012	18894
HNPI őrszolgálat botanikai adatok 2013	5720
HNPI őrszolgálat zoológiai adatok 2013	17600
Archív felügyelői (Lukács Balázs) botanikai adatok 2006-2008	274
Mindennapi Madaraink Monitoringja 2011	6310
Mindennapi madaraink monitoring 2013	5939
Vonuló Vízimadár Monitoring 2011	3266
Vonuló vízimadár monitoring (VVM) 2013	4985
Ritka és telepesen fészkelő madarak monitoring 2013	1483
Felügyelői adatok 2013	3200
A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött gerinctelenek fajelőfordulása	1020
A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött kétéltű és hüllő fajok előfordulás	369
A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött pókfajok előfordulása	1405

A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött poloska fajok előfordulása	461
A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött szárazföldi csiga fajok előfordulása	300
Haris felmérések a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzetben 1997-2010 között	830
Összesen:	173000
Betöltésre előkészítve	
HNPI őrszolgálat botanikai adatok 2014	Kb. 5000
HNPI őrszolgálat zoológiai adatok 2014	Kb. 20000
Összesen:	Kb. 25000

b) Védett érték modul

- ba) A HNP Igazgatóság működési területére vonatkozóan, a NP, TK, TT esetében a betöltött adatok naprakészek és teljeseek
- bb) Natura 2000: csak geometriai adat van betöltve.
- bc) *ex lege* védett területek esetében csak geometriai adat van betöltve.
- bd) Egyedi tájérték
  - betöltött: 89 db település (2428 db egyedi tájérték)

4.4. Jelentési kötelezettség

- Az Igazgatóság működési területén lévő Natura 2000 területek adatbázisának (SDF adatlapjainak) felújítása. Ennek során pontosításra, illetve aktualizálásra került Natura 2000 területeként:
  - a jelölő élőhelyek előfordulása
  - a jelölő élőhelyek kiterjedése (az új adatlap szerint a viszonylagos, területarányos %-os borítást abszolút értékben, hektár mértékegységgel)
  - a jelölő élőhelyek állapotának változása
  - a jelölő fajok előfordulása
  - a jelölő fajok állomány nagysága
  - a jelölő fajok állományainak változása.

Az SDF adatlapok aktualizálásához jelentős segítséget nyújtottak a Natura 2000 fenntartási tervdokumentációhoz készült megalapozó részben szereplő kutatási és felmérési adatok.

- Adatok szolgáltatása a Gúthi, Nyírbátori, Bugaci és Kecskeméti erdőtervezési körzetek erdőtervezéséhez és a Natura 2000 elővizsgálathoz.

5. Természetvédelmi kezelési tevékenység

5.1. Kezelési és fenntartási tervek

5.1.1. Természetvédelmi kezelési tervek

A 3/2008. KvVM rendeletben és a 16/2012. VM utasításban foglalt tartalmi követelményekkel a *Hortobágyi Nemzeti Park természetvédelmi kezelési terv tervezete és a természetvédelmi kezelési tervdokumentációja* 2014-ben elkészült (jelenleg szakmai egyeztetése történik és minisztériumi felterjesztésre vár). A Hortobágyi Nemzeti Park védőövezetének lehatárolása kapcsán nem kellett széles körű társadalmi egyeztetéseket végrehajtanunk, mivel a természeti övezet teljes egésze állami tulajdonban, és az igazgatóság vagyonkezelésben áll.

5.1.2. Natura 2000 fenntartási tervek

Két Natura 2000 terület - nem előírás szerinti formátumú - fenntartási terve pályázatokhoz ("Túzok LIFE") kapcsolódóan már 2010-ben elkészült, ezek a következők: Hortobágy Különleges Madárvédelmi Terület és Bihar Különleges Madárvédelmi Terület. A Jászság Különleges Madárvédelmi Terület fenntartási terve egy folyamatban lévő LIFE+ pályázat ("Parlagi sas LIFE+") keretében 2013-ban készült el.

A Liget-legelő Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési Terület (HUHN21164) fenntartási tervét a Honvédelmi Minisztérium Infrastrukturális Ügynökség megbízásából a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2007-ben elkészítette.

A Felső-Tisza Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési Terület (HUHN20001) bővítése fenntartási terve a 2012. évben elkészült, az érintett társadalmi szervezetekkel, államigazgatási szervekkel, települési önkormányzatokkal, az érintett földrészteltek tulajdonosaival és vagyonkezelőivel egyeztetésre került és a tervet a környezet- és természetvédelemért felelős helyettes államtitkár 2012. augusztusában jóváhagyta.

2012-ben a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalhoz nyolcvanhat Natura 2000 területegységre vonatkozó Natura 2000 fenntartási terv elkészítésére vissza nem térítendő támogatási igényt nyújtottunk be az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 43/2012. (V.3.) VM rendelet értelmében.

2014-re mind a 86 db Natura 2000 fenntartási terve elkészült és elfogadásra került (ebből 14 db Natura 2000 terület fenntartási terve már 2013-ban elkészült), lásd az alábbi táblázatot:

Natura 2000 terület azonosító kódja	Natura 2000 terület neve
HUHN20001	Felső-Tisza
HUHN20003	Tisza-tó
HUHN20004	Felső-Sebes-Körös
HUHN20005	Nagy-Széksós-Rakottyás
HUHN20006	Pocsaji csordalegelő
HUHN20007	Szentpéterszeg-hencidai gyepek
HUHN20008	Kismarja-Pocsaj-Esztári-gyepek
HUHN20009	Derecske-konyári gyepek
HUHN20010	Pocsaji-kapu
HUHN20012	Sándorosi tavak
HUHN20013	Közép-Bihar

HUHN20014	Kismarjai Nagy-szik
HUHN20016	Kék-Kálló-völgye
HUHN20018	Mikepércsi Nyárfáshegyi-legelő
HUHN20029	Létavértesi Falu-rét
HUHN20030	Fülöpi láprétek
HUHN20031	Hanelek
HUHN20036	Bátorligeti Nagy-legelő
HUHN20037	Bátorligeti-láp
HUHN20038	Újtanyai lápok
HUHN20039	Piricsei Júlia-liget
HUHN20040	Apagyai Albert-tó
HUHN20041	Apagyai Falu-rét
HUHN20042	Napkori legelő
HUHN20043	Paszabi kubikgödrök
HUHN20044	Jászdózsai Pap-erdő
HUHN20045	Kaszonyi-hegy-Dédai-erdő
HUHN20046	Gelénes-Beregdaróc
HUHN20048	Tarpa-Tákos
HUHN20049	Lónya-Tizzaszalka
HUHN20053	Magosligeti-erdő és gyepek
HUHN20055	Rozsály-Csengersima
HUHN20059	Bika-rét
HUHN20060	Nyíregyházi lőtér
HUHN20062	Ófehértói lőtér
HUHN20064	Rohodi-legelő
HUHN20065	Nyírturai-legelő
HUHN20067	Csikós-lápos
HUHN20069	Hajdúszoboszlói szikes gyepek
HUHN20070	Darvasi Csiff-pusztá
HUHN20071	Nyírmihálydi-legelő
HUHN20072	Bökönyi Közös-legelő
HUHN20076	Borsóhalmi-legelő
HUHN20078	Jászsági Zagyva-ártér
HUHN20081	Újszász-jászboldogházi gyepek
HUHN20085	Jászapáti-jászkiséri szikesek
HUHN20089	Alsó-Zagyva hullámtere
HUHN20092	Hajdúszováti gyepek
HUHN20093	Kaba-földesi gyepek
HUHN20098	Dél-ásványi gyepek
HUHN20100	Gatály
HUHN20103	Berekböszörmény-körmösdpusztai legelők
HUHN20105	Csökmői gyepek
HUHN20106	Újfehértói gyepek
HUHN20107	Nagy-Vadas
HUHN20113	Kisvárdai gyepek
HUHN20114	Tiszalöki szikesek
HUHN20116	Tiszavasvári szikesek
HUHN20121	Czakó-tó
HUHN20122	Tócó völgye
HUHN20124	Daru-rét

HUHN20125	Nyírgyulaji Kis-rét
HUHN20127	Kraszna menti rétek
HUHN20129	Nyírbogdányi rét
HUHN20131	Orosi gyepek
HUHN20133	Balkányi Libegős
HUHN20134	Kállósemjéni Csordalegelő
HUHN20138	Aranyosi-legelő
HUHN20139	Szalóki Nagy-fertő
HUHN20140	Úrbéri-legelő
HUHN20141	Tiszaigar-Tiszaörsi Körtvélyes
HUHN20144	Kenderesi-legelő
HUHN20146	Hegyesbor
HUHN20149	Mezőtúri Szandazugi-legelő
HUHN20152	Kunszentmártoni Bábockai-legelő
HUHN20153	Szelevényi Tó-köz
HUHN20154	Csépa-szelevényi gyepek
HUHN20155	Cserkei Nagy-fertő
HUHN20156	Tiszasasi Láp-legelő
HUHN20157	Tiszaugi Körtvélyes és Bokros
HUHN20158	Tiszaürt-tiszainokai gyepek
HUHN20159	Tunyogmatolcsi Holt-Szamos
HUHN20160	Göggő-Szenke
HUHN20161	Sámsoni úti Bellegelő
HUHN21163	Biri Nagy-rét
HUHN21165	Penészleki gyepek

5.1.3. Világörökség kezelési terv

A „Hortobágyi Nemzeti Park - a Puszta” világörökségi helyszínre és védőövezetére vonatkozó világörökségi kezelési terv készítésének folyamatával kapcsolatban kettős kimenetelű évet zártunk 2014-ben. Egyrészt az EMMI miniszteri vélemény kapcsán elkészült a megalapozó dokumentáció végleges verziója (az erről szóló teljesítésigazolást a Forster Központ 2014. július 8-án adta ki), valamint elkészült a kezelési terv tervezete. A 2014. május 5-én Forster Központnak leadott (ezidáig utolsó) változatot bocsátotta társadalmi és közigazgatási véleményezésre a 315/2011. Korm. rendelet 4., 5. § szerint, amelynek egyeztető tárgyalásai 2014. július 15-én lezajlottak, s amelyekről jegyzőkönyvek készültek. Ezeket, valamint további kiegészítő dokumentumokat a Forster Központ 2014. szeptember 18-én juttatta el a Miniszterelnökséget vezető miniszter részére.

A 315/2011. Korm. rendelet 4.§ (7) és 5.§ (6) pontjai szerinti miniszteri értesítés a mai napig nem érkezett meg, így a folyamat átmenetileg megakadt. Ez sajnálatosan késlelteti a világörökségi kezelési terv kormányrendeletben való kihirdetését, illetve az abból fakadó feladatok végrehajtását.

5.2. Élőhely-fenntartás és -kezelés,

5.3. Élőhely-rehabilitáció és

5.4. Fajmegőrzési tevékenységek

- Az élőhely-fenntartási, élőhely-rehabilitációs és a fajmegőrzési tevékenységeket nem célszerű szétválasztani, hiszen egymást kiegészítő, egymásra épülő tevékenységekről van szó, ezért az alábbi felsorolásban mindhárom tevékenységi kör elemei szerepelnek a természetvédelmi tájegységek szerinti bontásban, az összefüggések láthatósága érdekében. Ugyanígy, tájegység bontásban adjuk meg az élőhelyekre, fajokra megállapított összegzéseket, tendenciákat, értékelést.

5.2.1. Az élőhelyeket és fajokat érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások

5.2.1.1. Hortobágy Természetvédelmi Tájegység

Az idei év összességében száraz, de az átlagos értékekhez képest nem kiugró csapadékvizonyokkal jellemezhető esztendő volt. A tél végi csapadékszegény periódust változatos csapadék ellátottság váltotta tavasszal, majd száraz nyár és ősz után csapadékos, enyhe tél alakult ki. A Hortobágy különböző területein 2014-ben is jellemző volt a csapadék eloszlásában tapasztalható nagy arányú különbség.

Növénytani vonalon ebben az évben sok újdonságról nem lehet beszámolni. A sóballa újabb területeken jelent meg, állományai erősödtek. A kífészű aszat állományai az elmúlt évhez hasonlóan az idei évben is alacsony intenzitással virágoztak. Hasonló volt a helyzet a macskahere állományok tekintetében is.

Zoológiai tekintetben - a hagyományosan magas szintű madártani adatgyűjtés mellett - történt némi előrelépés alacsonyabb rendű taxonok irányába is. Megkezdtük a tájegységben a nagy szikibagoly állomány felmérő kutatását. Ez természetesen együtt jár tápnövénye, a sziki kocsord állományok felvételezésével. Néhány helyen be kellett avatkozni a gyepek teljes felületen történő kaszálásakor a lepke védelmében. Folytatódott a sztyeplepke felmérése, melyet Sum Szabolcs, a faj egyik hazai specialistája végzett segítségünkkel. Tavasszal Korompai Tamás segítségével sikerült kimutatni a magyar tavaszi fésűsbagoly jelenlétét a Tilos-erdőből. 2015-ben szeretnénk folytatni - illetve kiterjeszteni - a lepkészeti, illetve általánosságban a rovar-tani vizsgálatokat a tájegységben - erők és lehetőségeink határáig. Madártani tekintetben fontos momentum - az elmúlt néhány évben szinte tendenciózusan érzékelhető - a keletről érkező, fokozottan védett vadlúdfajok (kis lilik, vörösnakú lúd) korábbinál nagyságrendileg magasabb példányszámú megjelenése vonulási időszakban. Ez részben utalhat ezen fajok európai telelő területeinek részleges áttevődésére, de mindenképpen feladatokat keletkeztet számunkra az idényben, valamint az idényen kívüli vadlúd vadászatok körüli engedélyezés és az ellenőrzés kapcsán.

A tájegység leginkább kutatott része a madárvilág, melyre vonatkozó legfontosabb adatokat az alábbiakban foglaljuk össze.

Kárókatona: A Kondáson ebben az évben is a talajon költöttek a madarak, a fészkelő állomány 15 párból állt.

Kis kárókatona: A Hortobágyi-halastó IV-es taván 350-360, az Ohati-halastó kis V-ös taván 50-60 pár fészkelte. Őszi gyülekezés során a maximum 684 példány volt.

Üstökösgém: Három halastavi gémtelepen becsült fészkelő állománya 90-92 pár között alakult.

Kis kócsag: 100-105 pár fészkelte a Virágoskúti-, a Hortobágyi-, az Elepi- és az Ohati-halastavakon.

Nagy kócsag: 2014-ben 740-750 pár fészkelte a tájegységben, kizárólagosan halastavi környezetben.

Szürke gém : A tavalyi évben 165-170 pár költött a tájegységben.

Vörös gém: 2014-ben 110-115 pár költött a tájegységben.

Fekete gólya: A költési időszakban több helyen is rendszeresen megfigyelhetőek voltak madarak, bizonyítottá 4 pár költése vált, de ennél vélhetően több pár is költött tavaly, az idei évben fokozott figyelemmel kell kísérni a fajt.

Batla: 2014-ben 2 pár költött a Hortobágyi-halastó IV-es tavában és 1 pár az Ohati-halastó kis V-ös tavában.

Kanalasgém: A 2014-es évben mintegy 360-380 pár fészkelte a Hortobágyi-halastó területén.

Kis lilik: 2014. március 20-án 79 példány volt a maximum a Hortobágyi-halastavon és a Rókáson. Míg ősszel 36 példányból állt a skandináv populáció madarainak legnagyobb példányszámú csapata, melyek mindössze 1 hétig időztek a térségben, s rekordgyorsasággal megérkeztek a görögországi telelőterületekre.

Vörösnyakú lúd: A november 6-án tartott vízimadár szinkron alkalmával 1169 példány lett megszámlálva, míg ez a szám az igazgatóság egész működési területén 1806 példány volt, november 14-én a Virágoskúti-halastó 4-es medencéjén egyidejűleg tartózkodó madarak száma meghaladta az 1125 egyedet, december hónapban 2 színes gyűrűs madár lábát is sikerült leolvasni, melyből egyértelműen kiderült, hogy a hortobágyi madarak kapcsolatban állnak a bolgár telelő ludakkal.

Hamvas rétihéja: 3 pár költés volt ismeretes a 2014-es évben, 1 pár mezőgazdasági kultúrában költött.

Rétisas: Tavaly 9 pár fészkelése vált ismertté a tájegység területén.

Pusztai ölyv: A tájegységben mindössze 1 pár költése vált ismertté a Balmazújváros-Tiszacsege közigazgatási határán lévő szalagerdőben.

Kerecsensólyom: 2014-ben 10 revírről volt információnk a tájegységben, 9 pár nagyfeszültségű oszloptraverzekén, míg egy pár fán lévő műfészkekben költött.

Kék vércse: 144 pár fészkelése volt ismeretes a tájegység területén. A tradicionális, valamint a mesterségesen kialakított telepeken költöttek ebben az évben is. Legnagyobb telepei idén is a Magdolna-pusztát övező erdőkben voltak.

Daru: 2014-ben egy újabb rekordnak lehettünk szemtanúi, az október 16-án lezajlott szinkron alapján 177508 madár éjszakázott a Hortobágyon. A legjelentősebb éjszakázó helyeknek ebben a szezonban is a Hortobágyi-halastó Kondás medencéje, az Elepi-halastó és a Virágoskúti-halastó bizonyultak. A legtöbb, egy éjszakázóhelyen megfigyelt egyedszám 73100 volt a Kondáson.

Túzok: Az idei évben 12 tűzok költés vált ismertté a HTE-ben, a sikeresség sajnos nagyon rossz volt.

Ugartyúk: Mindössze 3 pár költés volt ismert, mind a szálkahalmi örkerületből.

Gólyatöcs: Az idei évben 12 pár gólyatöcs költött a tájegységben, mindez a kedvezőtlen időjárási körülményeknek, a nagy szárazságnak volt betudható.

Gulipán: Az idei évben 18 pár gólyatöcs költött a tájegységben, mindez a kedvezőtlen időjárási körülményeknek, a nagy szárazságnak volt betudható.

Bíbic: 55-60 pár költött 2014-ben a tájegységben.

Piroszlábú cankó: 18-20 pár költött 2014-ben a tájegységben.

Nagy goda: 14-16 pár költött 2014-ben a tájegységben.

Fattyúszerkő: A faj állományát 620-640 párra becsültük 2014-ben a Hortobágyi-, a Polgári- és Ohati-halastavon.

Sztyeppi sirály: A Kondáson és a Polgári-halastavon 98-100 pár költött.

Dankasirály: A Kondáson és a Polgári-halastavon 80-90 pár költött.

Fehérszárnyú szerkő: Az idei évben a tájegység területén nem volt ismert fészkelése.

Szalakóta: Az idei évben 112 pár szalakóta költött a tájegységben. A költési siker a számukra kedvező időjárásnak köszönhetően kiemelkedően jó volt.

Vetési varjú: 17 telepen 5706-5710 pár költött - valamennyi szárnyékerdei környezetben.

5.2.1.2. Nagykunság Természetvédelmi Tájegység

Az év enyhe időjárással kezdődött, majd január végén fordult téliesebbre az idő. Február második felétől újra enyhébb, csapadékos idő jött. A tavaszi hónapok az átlagtól melegebbek és csapadék szegények voltak. A kisebb laposok, vízállások a tavaly őszi és idei téli csapadéknak köszönhetően tavaszra átlagosan megteltek. Az enyhe, száraz tavasznak köszönhetően gyorsan kiszáradásnak indultak. A gyepeken is látszott a csapadék hiány, a sokéves tapasztalatokhoz képest gyengébb mezővel indult a legeltetési szezon. Ez a kaszált területeken is meglátszott, a gazdák kisebb területeken és gyenge széna hozam mellett kaszáltak. A helyzeten némileg javított a májusban leesett csapadék, de ennek területi eloszlása nagyon változatos volt.

Júniusban újra meleg, száraz periódus következett, a laposok sok helyen kiszáradtak. Júliusban azonban egy újabb csapadékosabb periódus következett. Az augusztus első fele kánikulai meleggel telt, majd újabb csapadékosabb periódus következett. Az őszi hónapok átlagos hőmérsékletűek voltak, kevés csapadékkal. A tél eleje enyhén indult és csak december második felében váltott igazán téliesre az idő. Az enyhe ősznek és télnek köszönhetően több gazda november végéig is legeltetett.

A csapadék éves mennyisége fölötté volt a sokéves átlagnak (Nagyiván 649,5 mm, Tiszafüred 657 mm) de térbeni és időbeni eloszlása nagyon változatos volt.

Tavasszal jelentős árhullám nem volt a Tiszán, csak kisebb vízszint emelkedéseket lehetett érzékelni. A Tisza-tavon az ivási időszakban a halászati hasznosító kezdeményezésére a Vízügy a nyári szint fölött tartotta a vízszintet mintegy 25-30 centiméterrel, majd az aszályra való tekintettel plussz 10 centiméterrel a nyári szint fölött tartották egész évben a vízszintet. Talán ennek is eredménye, hogy viszonylag sok ivadékot figyeltünk meg az idén.

A száraz tavasznak köszönhetően a tavasszal virágzó növények esetében kisebb növényeket és rövid virágzási időt tapasztaltunk (Pl. az agárkosbor csak pár napig virított az Aranyosi kosboros réten), viszont 2014 a kamilla éve volt, Nagyiván és Kunmadaras térségében évek óta nem látott mezők voltak belőle.

A tájegység jelentősebb természeti értékeire vonatkozó adatok:

Kisfészekű aszat (*Cirsium brachycephalum*): A laposok kiszáradásával állománya kissé csökkent több helyen is. Újabb állományok nem kerültek elő.

Sziki kocsord (*Peucedanum officinale*): Új állománya nem került elő az idén, ismert állományai változatlanok.

Mételyfű (*Marsilea quadrifolia*): A C/3-as csatornában állománya változatlan, viszont előkerült két újabb területen. A Karaháti rizsrendszerben mintegy 2500 négyzetméteres állománya, míg a Kecskeri pusztán 4 négyzetméteres állománya található.

Macskahere (*Phlomis tuberosa*): Állományai változatlanok. Az idei évben szinte egyáltalán nem talákoztunk virágzó egyedekkel.

Pusztai tyúktaréj (*Gagea szovitsii*): 2 új állománya került elő Ágotán és Cseke-földön. Régi állományai stabilak.

Agárkosbor (*Orchis morio*): Az Aranyosi kosboros réten állománya változatlan, idén gyengén virágzott. Új mintegy ezer töves állománya került elő Borzas-Kunföldön.

Tiszavirág (*Palingenia longicauda*): A Tisza Tisza-tóra eső szakaszán idén közepes rajzás volt megfigyelhető. A fő rajzás Tiszafüred térségében június 12 és 15 között volt.

Nagy sziki bagolylepke (*Gortyna borelii*): Az ismert szikikocsord élőhelyeken mindenhol jelen van, állománya stabil.

Fekete gólya (*Ciconia nigra*): A tájegység területén a 2014. évben 11 pár kezdett költésbe és minimum 23 fióka repült ki.

Parlagi sas (*Aquila heliaca*): 4 pár költött, amiből 1 sikertelenül. 6 fióka repült ki.

Rétisas (*Haliaeetus albicilla*): 12 pár kezdett költésbe. 5 esetben sikertelen volt a költés. Összesen 12 fióka repült ki.

Kerecsensólyom (*Falco cherrug*): 8 pár költött összesen 25 fiókát röptettek.

Kék vércse (*Falco vespertinus*): A tájegységben összesen 80 pár költött, ebből 68 pár a Péteri erdő térségében. Itt 107 fióka lett meggyűrűzve. Állománya stabil. Az idei évben új fészkelő ládák kihelyezésével próbáljuk állományát növelni.

Barna kánya (*Milvus migrans*): 2 ismert fészekből 5 fióka repült ki az idén.

Túzok (*Otis tarda*): Telelés főleg Tilalmas (36 pld.), Eperjes (40 pld.), Ágota pusztá (24 pld.), Borzas pusztá (4-5 pld.), Nagyiván (28 pld.) , Hegedűs hát (21 pld.) térségében. Tavalyi évhez képest kevesebb madarat lehetett megfigyelni. Költési időszakban több fészek is előkerült, ezek nagy része sajnos sikertelen költés volt. A frekventált költőhelyeken folyamatos a megfigyelés, ellenőrzés.

Székicsér (*Glareola pratincola*) : 23 pár kezdett költésbe Kisújszállás, Karcag térségében. 7 pár sikertelen költés. Összesen 24-26 fióka. Gyülekezéskori maximum a Karaháton 35 öreg és 14 fiatal madár.

Ugartyúk (*Burhinus oediconemus*): 2 pár fészkelését ismerjük a Kunmadarasi pusztán és a Tompa-halomnál. Mindkét költés sikeres volt.

Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): A korábbi évektől eltérően a 2014. évben több helyen is észleltük fészkelését Karcag, Kunmadaras, Püspökladány térségében. Minimum 4 pár fészkeléséről tudunk, sajnos 2 esetben a fészekaljak predáció miatt megsemmisültek.

Szalakóta (*Coracias garrulus*): Összesen 20 pár költött az idén, melyek jelentős része Tiszafüred, Nagyiván, Tiszaörs térségében volt. Minimum 62 kirepült fiókát figyeltünk meg. Állománya emelkedik.

Vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*): Őszi vonuláskor maximuma a Kecskeri tározón 412 pld. , a Kunmadarasi pusztán 267 pld. volt.

Kis lilik (*Anser albifrons*): Őszi vonuláskor maximuma a Kecskeri tározón 5 pld. , a Sósikúti halastavakon 5 pld. , a Kunmadarasi pusztán 9 pld. volt.

Vetési varjú (*Corvus frugilegus*): A péteri erdőben 210 pár költött, kisebb telepekben még 40 pár volt.

Daru (*Grus grus*): Vonuláskor maximuma az Egyek-pusztakócsi mocsaragnál 7500 pld volt.

Eurázsiai hód (*Castor fiber*): A tájegység területén a Tisza-tavon stabil hódállomány található, 9-10 család. Idén egy új hódvár került elő.

5.2.1.3. Bihar Természetvédelmi Tájegység

Az év elején az időjárás tekintetében az olykor extrém hőmérsékletingadozások mellett meghatározó volt a csapadékhiány. Az országon belül is jelentős eltérések mutatkoztak, mindkét tényező tekintetében. Sem a téli, sem a tavaszi csapadékmennyiség nem volt elegendő, hogy számottevő vízborítások alakuljanak ki. Ehhez járult még a szokatlanul enyhe időjárás is. A vegetáció (gyepek) is jellemzően igen gyengén indultak, fejlődtek.

A tavasz második felében hullott csapadék némiképpen javított a gyepek állapotán, de tartós vízborítások, szik-erek, mocsarak, szikes tavak nem tudtak kialakulni, feltöltődni. Helyenként napi 80 mm-t is meghaladó csapadék hullott, míg más területeken egész hónapban csak néhány mm. A szikes tavak hamar kiszáradtak, vagy egyesek fel sem töltődtek. A vízhiány nagyon jól megmutatkozott a gyepek állapotán és a virágos növényeken, amik virágzó hajtást nagyon keveset hoztak és azok is gyorsan elhervadtak. Gyakorlatilag egyáltalán nem virágzott a macskahere és a fátyolos nőszirm sem. Az agárkosbor és a magyar zergevirág is napok alatt elnyitott. Az állattartásban a gazdák legeltetéssel hasznosították a máskor kaszálásra meghagyott területrészeket is, így a tavalyinak idén csak a töredékét kaszálták a hagyományos kaszálási időszakban, sőt egyes területeken egyáltalán nem is próbálkoztak vele.

A vízhiány így döntő mértékben hatott a vizes élőhelyekhez kötődő és itt is elsősorban a parti madarak állományára. Ezek költése csak a mesterségesen fenntartott, természetvédelmi célzattal elárasztott élőhelyeken volt lehetséges (Andaháza, Peres). A mocsarak, vízfolyások, a nagyobb folyók, csatornák kivételével kiszáradtak és gyakorlatilag egész évben szárazon is maradtak. A Körmösdpusztai-víztározón is a szokásosnál alacsonyabb volt a vízszint, ami elősegítette a nád és gyékény további terjedését, csak néhány kisebb vízfelület maradt. A szikes tavak, mocsarak mind szárazak maradtak.

A nyár és főként a második fele, ugyanakkor néhány rövidebb kánikulai időszaktól eltekintve (június közepe) hűvösebbnek bizonyult a megszokottól és több csapadék is hullott, bár ennek a tájegységen belüli eloszlása is nagyon változó volt. Ez az időjárás kedvezően hatott a gyepek, legelők állapotára. A kisebb mennyiségű, de rendszeresebbnek mondható csapadék biztosította a gyepek rendszeres megújulását, a legeltetési szezon kitolódását és a természetvédelmi szempontból kedvező kései kaszálásokat is. Sarjúkaszálások is előfordultak, de így is az éves szénahozamok és a minőség messze elmaradtak a várttól.

Az ősz szintén enyhe időjárással volt jellemezhető. A csapadék tekintetében újra jelentős eltérések az eloszlás tekintetében. A tájegység D-i részén lényegesen több eső esett, mint északon. Egyes területeken feltöltődtek a szabad lefolyással nem rendelkező laposok, mocsarak, míg máshol (Konyár, Pocsaj, Hencida térsége) továbbra is az aszály a jellemző.

A késő őszi, téli hőmérséklet átlag feletti volt, hó borítás nem alakult ki.

Az időjárás következtében tehát általánosságban elmondható, hogy a gyepekhez kötődő madárfajok költési sikere kifejezetten jól alakult, köszönhetően a száraz, meleg tavaszi, kora nyári időjárásnak. Példaként említhető a kerecsensólyom kifejezetten jó költési eredménye. A kevés rendelkezésre álló adat azt sugallja (megtalált tojásos fészkek, csibét vezető tyúk), hogy a túzokok sikerességének is kedvezett az időjárás. Ugyanez természetesen nem mondható el a vízhez kötődő fajokról. Elsősorban a már említett parti madarak esetében látványos a költőhelyek hiánya. 2014. évben ezért ornitológiai szempontból rendkívül felértékelődött Andaháza és környéke. Érdekes, hogy a fehér gólyák szaporulata a vízhiány ellenére is jónak mondható. A madarak jellemzően az árokpartokon és pockok által lakott területeken táplálkoztak, illetve kedveztek nekik az elhúzódo kaszálások is. A darvak tekintetében a szokatlanul enyhe időjárás egyes területeken tavasszal huzamosabb ideig egy helyen tartott kisebb csapatokat. A rendkívül korán elvégzett vetésekben (kukorica) ezért helyenként érzékeny károkat okoztak (Esztár, Földes).

Az egyes gyakoribb vagy újonnan feltalált fajok jellemzése és ahol ismert állományadataik:

Sóspusztai magyarmoha: Furtán a Veres-ér hát elnevezésű terület szegélyén került elő egy kisebb állománya.

Agárkosbor: Legnagyobb állományok: Pocsaj, Kasza-pusztá; Hencidai Csere-erdő; és Sasalapos; Konyár, Égett-rét; Derecske, Bodzás; de előkerült Zsákán is 700 töves állománya.

Dunai szegfű: Jelentős állomány a Sebes Körös felső (magyarországi) szakaszának gátjain.

Kisfészkü aszat: Az elmúlt évhez képest jelentősen visszaesett a növény állománya. egyes ismert termőhelyeken egyáltalán nem jelent meg a növény, míg máshol az egyedszám esett vissza drasztikus mértékben. Oka egyértelműen a vízhiányban keresendő. Jellemzően közepes állományok.

Sziki kocsord: Az ismert állományok átlagos képet mutattak. A vegetációs időszak elejének csapadék szegénységét megsínylelték ugyan, de a nyár második felétől csapadékosabbra fordult időjárás még a lekaszált vagy lelegettetett állományokat is felélénkítette. Legnagyobb összefüggő állományok Kismarján; Konyár, Hosszú rét, Szőke Jóska kunyhója környéke; Hencidai Csere-erdő, Pocsaj Kasza-pusztá és közeli gyepek; Darvas, Bozsód.

Erdélyi útifű: Nagy állományai Nagykereki, Tépe környékén, de a konyári Békaríváson is.

Macskahere: Legismertebb állománya a Konyár-Gáborján közötti Hegyeshalmon kb. 1000 tő. Ez évben csak kevés virágzó növény. A Mezősasi gyepeken is kisebb állománya. Pocsajban lekaszálták így állományát nem lehetett becsülni.

Pusztai tyúktaréj: Ez évben felmérésre került 811 tő lett megszámlálva Furtán a Györgyös elnevezésű területen.

Magyar nyúlkapor: Az idén felmért 50 töves állomány Darvas, Bozsód.

Kacstalan lednek: Darvas, Bozsód.

Pocsolyalátonya: Furta, Csipkés újonnan előkerült állomány.

Kunsági bükköny: Az idei évben nem mutatkozott (Püspökladányi ún. Mérges).

Gyapjas gyűszűvirág: A Biharnagybajomi ún. Feketesziget területén kaszálás nem volt, az állomány 230 tő. Konyáron nem mutatkozott. A Békarívásra a növény telepítése sikertelen, mind kipusztult (Debreceni Egyetem Botanikus kertje).

Fátyolos nőszirm: Nagyon kevés virágzó növény. Sárádon, Konyáron, Nagykerekiben jelentősebb állományai. Komádiban egyáltalán nem virágzott az állomány.

Kardos madársisak: Biharnagybajom, több százás állomány. Zsáka Álom-zug, Biczó-düllő Ny-i oldalán lévő erdőben újonnan előkerült állomány. Darvas, Bozsód.

Fehér madársisak: Biharnagybajom, több százás állomány. Előkerült Földes Piroska-erdőből is. Zsáka Álom-zug, Biczó-düllő Ny-i oldalán lévő erdőben újonnan előkerült állomány.

Békaöntő: Ez évben előkerült állomány Földesről a Piroska-erdőből.

Magyar zergevirág: Legnagyobb több tízezres állomány a Hencidai Csere-erdőn, de a Berettyó gátjain is szép számban.

Kornistárnics: Rendkívül erős állomány Nagy-Zomlin mellett és a Berettyó jobb partján Kismarjában

Réti iszalag: Jelentős állományok Kismarjában, Nagykerekiben, Biharkeresztes környékén.

Fogaslevelű bükköny: A Pocsaji láp melletti állománya ez évben kb. 50 tő.

Öldöklő aszat: A pocsaji Kasza-pusztán állománya jelentősen visszaesett.

Vidrafű: A Pocsaji lápban a Tiszántúl legnagyobb állománya, ez évben kisebb számban.

Lápi csalán: A Pocsaji láp déli ágában rendkívül nagy számban.

Délvidéki poszméh: Csökmő, Nagy-Szőcskőd, illetve több helyről is előkerült.

Magyar virágbogár: Derecske Nagy-nyomás.

Nagy szikibagolylepke: Eltérő információk érkeztek be a keleti területeken az ismert állományok kimutathatók a rágásnyomok átlagos előfordulást mutattak. Ugyanakkor új,

jelentős állomány Berettyóújfalu Pécsi-föld. Egyes területeken viszont nagyon jelentős számú előfordulások Dél-Bihar; Konyár, Hosszú-rét; Gáborján, Madaras.

Magyar tavaszi fésűs bagolylepke: Jelentős számban került elő Biharkeresztes közelében lévő öreg tölgyesből.

Barna gyapjasszövő: A Szöcsköd-Komádi csatorna partján lévő kökényesekben nagy számban kerültek elő hernyófészkei.

Kis pávaszem: A Szöcsköd-Komádi csatorna partján 1 példány.

Bölömbika: Andaháza és környéke 4 pár, Derecske 1 pár.

Nagy kócsag: 200 pár költött Bakonszegen a K-XI tározón. A darvasi halastavakon nem lett felmérve, de a becsült állomány 60 pár.

Vörös gém: 30 pár Bakonszeg K-XI és további 2-3 pár Berettyóújfalu, Peres.

Fekete gólya: Műfészekben költött a hencidai Miklósi-erdőben 2 felnevelt fióka.

Kanalasgém: 30 pár Bakonszeg K-XI.

Vörösnyakú lúd: Andaházán max 260 példány.

Kis lilik: Andaházán a tél folyamán kisebb számban (5 pld).

Cigányréce: Kabán 1, Simay G. 5 pár (Andaháza, K-XI).

Rétisas: Berettyóújfalu Palocsa mellett költött egy pár. Darvas Bozsód területén az öreg rétisas pár 2013. december közepén eltűnt a fészkek környékéről és csak februárban tért vissza. Idén költésük sikertelen

Parlagi sas: Boruzs Andrásnál 3 helyen építettek fészket új helyeken, de sikeres költés most sem volt. Komádiban szintén két öreg madár, akik már több éve ugyanott költenek. Idén az eddigi fészektől kb. 800 m-re lévő egerészölyv fészket rakták meg és sikeresen repítettek 2 fiókát, melyeket Juhász Tibor örkerület-vezető meggyűrizött. Érdekes táplálkozási adat a fészekben talált több fiatal réti fülesbagoly tetem. Az egész tájegységben 4 pár kezdett költésbe, de csak egy volt sikeres. Kaszáláskor Mezősas környékén 9 példány gyülekezett.

Kígyászölyv: Kóborló példányok a gyepek fölött, max. 7 példány Zsáka.

Törpesas: Egy sötét színváltozatú példány megjelenése Zsáka Nagy-nyomás. 2 hétig a területen.

Barna kánya: A nyár folyamán egész nyáron 2 példány Furta környékén, de fészkek nem kerültek elő.

Hamvas rétihéja: 6 revír a tájegységben. Jellemzően a Dél-Biharban.

Kék vércse: Boruzs A. örkerületében növekedett a költő állomány 33 pár. A bárándi telepen kihelyezett költőládákat az áttelelő vörös vércsék már április első heteiben elfoglalták 34 pár. Andaházán jelentős számban költöttek. Egy szoliter fészkelés és a Bogárcsón 2 pár költése Zsákán. Az egész tájegységben 70 pár költött.

Kabasólyom: Láthatóan terjedőben.

Kerecsensólyom: Boruzs A. örkerületében 2 pár költött 3, illetve 2 fiókát neveltek. A berettyóújfalu Palocsán 1 pár, a Baglyason szintén egy pár költött és még egy sikeres költés Simay G. örkerületében. Dávid Jenőnél 1 revír, 1 sikeres költés 3 kirepült fióka. Gebei L. örkerületében: kora tavasszal 4 pár kezdett költésbe, melyből 3 traverzen egy pedig fán kihelyezett tálcában költött. A csökmői pár (traverz) sikertelen volt, a maradék 3 pár (Zsáka, Vekerd) összesen 10 (4+4+2) fiókát röpített. A fiókákat Balázs István meggyűrizte. Tájegység szinten tehát 9 pár költött.

Túzok: Boruzs A. örkerületében Püspökladány, Szerep, Sárrétudvari, Nagyrábé területén max. 60 példány. Szerep Gatály egy-egy csibés tyúk megfigyelése. Nagyrábé, Kistrábé

puszta egy tyúk egy csibével. Berettyóújfaluban a Pécsi-föld területén egyre jelentősebb élőhely 1 bizonyított költés a területen és a nem költő madarak is folyamatosan jelen voltak a területen. A Baglyas területén tavasszal dürgő madarak, de a költést nem sikerült igazolni. Simay G. örkerületében össz. 2 bizonyított költés. A Váncsodi-legelő, mint tradicionális telelőhely szerepelt ez évben is (max. 8 tyúk). Vélhetően nagyon zavaróan hatott a legelőt délről határoló Berettyóújfalú - Mezőpeterd vasútvonal építése. Berekböszörmény, Körösszegapáti térségében telelőkor 15 pld. max. számban. Dürgéskor 2 tyúk és 1 kakas állandó jelenléte. Itt egy feltalált fészkelés (egy csibét vezető tyúk). Zsáka, Álom-zug közeli kisparcellás szántón előkerült egy 3 tojásos fészkealj kaszáláskor, de később, predáció miatt a költés meghiúsult. Előkerült még egy 2 tojásos fészkealj, amiben a pótköltésből származó tojások zápok voltak. Előkerült még egy fészkecsésze, amiben az apró tojásdarabok szintén predációra utaltak. Zsáka Mustón 3 tyúk kezdett költésbe, de csak egy lett sikeres (1 csibe). A Dél Biharban a tél folyamán kb. 100 madár összesen. Tájegység szinten tehát 7 igazolt költés, 7 csibe. Ismert elhullások: 1 fiatal kakas ismeretlen ok miatt, 1 öreg kakas áramütés következtében, 1 példányt pedig társas vadászat során lelőttek.

Gulipán: Andaházán 54 pár kezdett költésbe, de csak 12 pár költött sikeresen. Kabán 25 pár, de fióka nem volt. 2 pár egy mg. telep ülepítőjén.

Gólyatöcs: 16 pár Kabán és 6 pár egy mg. telep ülepítőjén a közelben. 33 pár Andaházán és környékén.

Kis lile: 3 pár költött Andaházán.

Nagy goda: 17 pár Andaháza térségében.

Piroslábú cankó: 25 pár (21 Andaháza, 3 Peres, tehát összesen 1 volt természetvédelmi céllal kezelt (árasztott) területen kívül).

Dankasirály: A Cukorgyári tavon, Kabán 500 pár.

Szerecsensirály: Kaba, Cukorgyári tó: 13 pár költött

Küszvágó csér: Kabán 12 pár, 10 pár Andaházán és K-XI.

Fattyúszerkő: A Körömsdpusztai-víztározón 10 pár, Andaházán meghiúsult a költés.

Réti fülesbagoly: Boruzs A. területén 2 pár. Zsákán 3 pár, Darvason, Újirázon 1-1 pár költött.

Gyurgyalag: Biharban kevésbé jellemző, leginkább vonuláskor nagy csapatai Derecske, Sáránd, Konyár térségében. A pocsaji Homokbányában is megszűnt a faj költése. Költő állomány 15 pár.

Szalakóta: A tájegységben szemmel láthatóan állományrobbanás zajlik. A felmért állomány 64 pár. nagyobb rendszeres állományok Boruzs A. örkerületében 14 pár, derecskei Nagy-nyomás és Nagy-legelőn is. Költött a konyári Békaríváson és a Nagy-Konyári-tagon is. Konyáron 5 fiókából álló fészkealja is szem elé került (Égett rét). Berettyóújfalú: Pécsi-föld, Palocsa, Nyár-tó.

Partifecske: 1000 pár a kabai mészszipban kialakított költőüregekben. 46 pár Simay G. örkerületében.

Vetési varjú: Nagyrábé, Kaba, Sáp, Bihartorda 478 pár. Új, kisebb telep a derecskei Bocskoros mellett. Simay G. örkerületében 4 telepen 298 pár.

Elevenszülő gyík: Nagykerekiben korábban ismert előfordulási helyen az idén újra előkerült.

Úrge: Több helyen került elő részben a Natura-2000 fenntartási tervek készítése kapcsán. Jelentős állományok Pocsaj: Kasza-puszta, Csordalegelő, Konyár: Égett rét, Tépe: focipálya környéke, Báránd: Csürhe legelő, Kaba: Dögös, Derecske: Nagy-nyomás és Nagy-legelő.

Vidra: Rendszeresen jelen van a faj a Berettyó folyó különböző szakaszain, a Derecskei Kállón, a Darvasi Halastavakon, a Keleti-főcsatornán, a Sebes-Körösön is.

5.2.1.4. Hajdúság - Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájegység

Az év vízhiánnyal indult, tavasszal feltöltődtek a vizes élőhelyek, majd nyárra igen komoly aszály következett. A lápok vízellátása megszűnt, majd kiszáradtak. A védett víztározók is kiszáradtak.

A Halápi-, és Bodzás-tározóban idén a kiszáradás miatt nem volt szerkő, illetve sirály kolónia, és gémtelep sem. A hosszúpályi Fehértói-tározóban a gémtelepek szinte eltűntek a szárazságnak köszönhetően (mennyiségi adattal nem rendelkezünk. A Kis-Fehér-tóban fennmaradt a gémtelep.

Idén harisról (*Crex crex*) nem volt adatunk a tájegységben.

Új kerecsensólyom (*Falco cherrug*) pár telepedett meg Hosszúpályi határában, az Erdőhalom mellett. 3 fiókát röptetett.

Idén 5 pár fekete gólyánál (*Ciconia nigra*) észleltünk sikeres költést. A nagycserei, Rabauer-erdei, és Acsádi-úti fészkek sajnos sikertelen volt. A Monostori-erdő környékén mozgó pár fészket idén sem találtuk meg.

Földikutyák áttelepítésére került ismét sor a hajdúhadházi Liget-legelőről a bagaméri Malom-gát területére. A 7 új állattal 20-ra nőtt a létszám. Eddig minden állat aktív volt. A Tócsó-völgy józsaí részén Horváth Tibor idén 34 földikutya revírt azonosított. Debrecen É-i részén, az „autószalonok” mögötti nem védett területeken (064/18-21, 064/24-28 hrsz.-ok, valamint az ettől D-re eső belterületi rész) 12 állat jelenlétét tudta azonosítani. Ezek igen veszélyeztetett helyzetben vannak. Valószínűleg csak az áttelepítés menthetné meg őket. A Földikutya Rezervátumban 256, Hajdúbagos falu mellett, nem védett területen további 70 állat volt azonosítható a túrascsoportok alapján.

Ma már biztosnak tűnik, hogy az ürge (*Spermophilus citellus*) kipusztult a Dombostanyai-legelőről. A nagyobb homoki legelők ürgeállományában drasztikus változást nem észleltünk.

Az év végén bejelentés alapján hód (*Castor fiber*) előfordulása vált ismertté egy hajdúhadházi horgásztón.

A debreceni klinikán egy több száz egyedből álló csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*) állomány vált ismertté Dobrosi Dénes közreműködésével.

A Gúti-erdőben jelentős mennyiségben találták meg a skarlátbogarat (*Cucujus cinnaberinus*). A tájegységben a célzott keresés következtében máshol is előkerült.

Idén Patalenszki Norbert a Földikutya Rezervátumban megfigyelte az öves homokfutrinka (*Cicindela hybrida*) és alföldi homokfutrinka (*Cicindela soluta*) mellett a mezei homokfutrinkát (*Cicindela campestris*) is. Hosszúpályi határában a tájegységre nézve új faj, a pannon hólyaghúzó (*Mylabris pannonica*) előfordulását is sikerült bizonyítani. Több helyen előkerült a barna gyalgcincér (*Carinatodorcadion fulvum*) Hajdúbagos és Mikepércs térségéből. Erről a fajról sem gyűjtöttünk még korábban adatot.

Ebben az évben eddig soha nem látott mennyiségben figyeltük meg a vörös rókalepkét (*Nymphalis xanthomelas*) a tájegység dél-nyírségi területein. Hernyóit néhány helyen rekettiefűzön találtuk.

Szintén szokatlanul nagy számban észleltük a gyászlepkét (*Nymphalis antiopa*) a tájegységben.

Konyár határában a tudatos keresés eredményeképpen több példány sávós pohók (*Lemonia dumi*) került szem elé.

A tájegység egyik legújabb védett növényfaja bíboros kosbor (*Orchis purpurea*). 13 töves állományát a nyírábrányi Mogyorós-erdőben fedezte fel Lisztes Anna.

Az újlétei egyhajúvirág (*Bulbocodium vernum*) állományban alig több mint 500 tő volt a virágzó példányok száma. A monostorpályi Fáy-rész kisebb állományában szintén elenyésző volt a virágzó növények száma (8+5 tő). Ez talán a kedvezőtlen időjárás eredménye.

A magyar nőszirom (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*) idén alig virágzott. Az állományokban a tavalyihoz képest jelentős változás nem történt. Idén nem volt alkalmunk arra, hogy a közmunkásokkal invazív növényeket irtsunk a Hármashegy Tölgyesek Natura 2000 területén. A terület jelölő élőhelyei, az erdőssztyepp tölgyesek rohamosan degradálódnak az akác és kése meggy terjedése, valamint a nem megfelelő erdészeti művelés miatt.

Egy réti angyalgököér (*Angelica palustris*) részpopulációt Haláptól északra tereprendezéssel károsítottak. Csak a következő évben derül ki, hogy a pusztulás teljes-e.

A magyar kökörccsin (*Pulsatilla flavesvens*) állománya továbbra is alacsonynak látszik a Földikútya Rezervátum területén. Idén a Martinai-legelőn is alig lehetett látni virágzó példányt. A Sámsoni Úti Bellegelő kökörccsin állománya idén 1729 tőnek adódott.

A Monostori-erdő hóvirág (*Galathus nivalis*) állományának tarvágással érintett területén megkezdték a fák visszatelepítését.

A Penészleki gyepek Natura 2000 területén végzett agárkosbor (*Anacamptis morio*) felmérés eredménye több mint 50 000 virágzó tő volt. Ugyan itt eddig nem ismert vidrafű (*Menyanthes trifoliata*) állomány is előkerült.

A Martinkai-legelő pompás kosbor (*Anacamptis palustris* subsp. *elegans*) állományában idén 24 200 tő virágzott.

A Halápi-, és Bodzás-tározóban a tájegység legnagyobb kúszó csalán (*Urtica kioviensis*) állományát találtuk meg. Az állomány összes kiterjedése a 10 ha-t is meghaladja. A vízhiány ellenére a faj más élőhelyein is szokatlanul sűrű állományok mutatkoztak.

A Tóció menti Bellegelőn tovább csökkent az öldöklő aszat (*Cirsium furiens*) élőhelye. Az Auchan áruház parkolója mellett a vasút Y elágazásában benzinkút építését kezdték meg. Az útjába eső védett növényeket a Józsai-legelőre telepítették át. Az áruház mögötti élőhelyeken egy telephely építését kezdték meg, valamint törmeléket raktak le, és újabb telephelyet is terveznek. Kisebb beszántás is történt egy másik területrészen. A szükséges adatokat megadtuk a hatóságnak. A nem védett élőhelyek fenntartása hosszú távon kétséges.

A penészleki Peces-tónál a lápi nádtippán (*Calamagrostis stricta*) Dél-Nyírségben eddig ismert legnagyobb állományára bukkantunk, mely még tételes felmérést igényel. A fajt észleltük még más penészleki, fülöpi, létavértesi, vámospércsi és nyírábrányi lápokban is.

Tavasszal sikerült megtalálni a tájegységben a sóspusztai magyarmohát (*Enthostodon hungaricus*). Előkerült Debrecen, Mikepércs és Hosszúpályi szikesein is.

A Pokorny-bodrány (*Xanthoparmelia pokornyii*) újabb sűrű állományai került elő a Monostorpályi-legelőn és a Martinkai-legelőn. A magyar tölcsérzuzmó (*Cladonia magyarica*) szinte minden nagyobb homoki gyeplőn fellelhető

5.2.1.5. Nyírség - Szatmár - Bereg Természetvédelmi Tájegység

2014. év időjárásáról elmondható, hogy bár az igen száraz 2013. évhez viszonyítva 200 mm-rel több (a 2010. évig mért sokéves területi átlaghoz képest is majd 10%-kal több) csapadék hullott, mégis a 2011-ben elkezdődött szárazabb - és jobbára hektikus csapadékeloszlású - időjárás következtében a terület vízviszonyai természetvédelmi szempontból még kedvezőtlenebbek voltak, mint a megelőző 3 évben. Az évek óta tartóan fennálló vízhiányt szemlélteti, hogy a 2014. év elején a Bockerekben mérhető talajvízszintek jóval (a 2013. évi értékeket is meghaladó mértékben) a korábbi évek

mérései alatt maradnak, és nyár végére a 2011. évhez képest több mint 1m-rel mélyebben helyezkednek el. (Miközben a monitoring kutak duzzasztott vízfelületek közvetlen közelében vannak!)

Bereg É-i részén 664 mm, D-i részén 568 mm hullott, a Szatmárban 617,7 mm évi csapadék volt mérhető (a sokévi átlag 600-754 mm között alakul). Nyíregyháza közelében 889,5 mm csapadék hullott.

Fekete gólya: megyénkben 45 revírt ellenőriztünk, 23 fiókat jelöltünk meg alumínium-és színesgyűrűvel.

Parlagi sas: az egyetlen ismert dombrádi fészkekben 2 fióka nevelkedett, de pusztulás miatt csak egy repült ki, a madarat július 10-én meggyűrűztük.

Rétisas: a megyében 8 revírt tartottunk nyilván, ezek közül 5-ben volt sikeres költés, ezekből összesen 8 fióka repült ki, ebből 7-et meggyűrűztünk.

Fehér gólya felmérés: a megyében 830 fészket ellenőriztünk, 375 sikeres költést regisztráltunk 1129 kirepült fiatal madárral. A fészkelést veszélyeztető tényezők összeírását elvégeztük.

Haris felmérés: 49 éneklő harishímet számoltunk.

Szalakóta felmérés: Szatmár-Beregben ebben az évben nem találtunk költő párt.

Gyöngybagoly felmérés: 23 pár költését regisztráltuk, összesen 117 fióka és 2 öreg tojó lett meggyűrűzve.

Parti fecske és jégmadár felmérés: a Tisza Tiszabecs-Tiszalök és a Szamos Csenger-Vásárosnamény közötti szakaszán elvégeztük a felmérést, az adatokat a biotikai adatbázisba rögzítettük.

Hamvas rétihéja felmérés: nem volt tudomásunk konkrét fészkeléséről, de a megfigyelési adatok alapján 2-3 pár költése valószínűsíthető volt.

Kerecsensólyom felmérés: a 750 és 400 kV-os vezetékoszlopokra kihelyezett mesterséges fészkelőtálcákat-és ládákat legalább két alkalommal ellenőriztük, 9 pár kezdett költésben 6 pár volt sikeres 19 fiókat neveltek., melyeket alumínium lábgyűrűvel jelöltük.

Kérészrajzás: az idén június 13-14 között volt rajzás Tivadarnál, a legerősebb rajzás 13-án volt.

Uhufelmérés: a Kaszonyi-hegyen volt az egyetlen ismert költésünk, 3 fióka repült ki.

Aranysakál felmérés: 3 helyen sikerült a jelenlétét bizonyítani vadkamera segítségével a Szatmárban.

Hódfelmérés: Tiszabecs és Tivadar között 6 territórium volt, a Szamoson egy helyről jelezték előfordulását.

5.2.1.6. Jászság - Közép-Tisza Természetvédelmi Tájegység

A 2010. ősztől tartó szélsőségesen aszályos időjárás 2014 nyarától némileg mérséklődött, és az év során lehullott csapadék mennyisége, ha nem is volt kimondottan jelentős, a sokévi átlagot még is meghaladta (690 mm). Nedvesség tekintetében jelenleg a térségben kielégítő a természeti területek állapota, viszont a mentetlen ártereken az áradások elmaradásával az ilyen viszonyokhoz alkalmazkodott élővilág számára nem kedvezőek a környezeti feltételek, és a hullámtéri élőlény-közösségek jól megfigyelhető átalakulása megy végbe. Ezen kívül átlagos években, „normális viszonyok” mellett nehezen megközelíthető helyekre akadálytalan a bejutás, amivel az élőhelyekre irányuló terhelés és emberi zavarás is megnőtt.

Tekintetbe véve, hogy a 2011-2013 közötti időszakban lehullott összes csapadék mennyisége három év átlagára számolva alig haladta meg valamivel az évi 400 mm-t (összesen 1250 mm), tájban továbbra is jelentős a víz hiánya, amit a mély mederbe vágódott folyók tartós, igen alacsony vízállása tovább erősít. 2014 során inkább a nyár közepén, az ősz elején, illetve a tél kezdetén (decemberben) volt több csapadék. Kirívóan sok eső júliusban és szeptemberben hullott. A nyár közepétől a csapadék eloszlása viszonylag egyenletes volt. A szolnoki tájegységközpontban általunk rögzített minimum és maximum értékekből számolt átlagos évi hőmérsékleti érték némileg meghaladta a korábbi forró nyarakkal jellemezhető éveket, ami főként az enyhe télnek tudható be. Sem az év kezdetén, sem az év végén, a téli hónapokban tartós hótakaró nem alakult ki, a folyók nem fagytak be, csak az állóvizeken képződött jég az év utolsó napjaitól. A 2014-es tavasz igen korán érkezett, és a fagymentes éjszakák mellett már március elejétől kiegyenlített meleg volt az idő. Az átlagos hőmérsékleti értékek a nyári hónapokban leginkább az átlag alattiak voltak, és nem volt tapasztalható jelentősebb kánikula jellegű forróság.

A természetvédelmi oltalom (országos védett és NATURA 2000) alatt álló területek majdnem kizárólag a folyók (Tisza és Zagyva) hullámtérben találhatóak, azokra a vízállás, de főleg a nagyobb áradások döntő hatással vannak. Az utóbbi négy évben, ha a 2013-as kis nyáreleji árhullámot leszámítjuk, a Tisza nem lépett ki a medréről s így a hullámtéri vizes élőhelyek vízutánpótlására sem került sor. A kubikok és az egyéb vízállások teljesen kiszáradtak a nagy szentély holtágakon pedig kritikusan alacsonyra süllyedt a vízállás, a kisebbek meg már évek óta teljesen ki vannak száradva. Ilyen viszonyok mellett a mocsarak és mocsárrétek jellegzetes élővilágának élőhelyei eltűntek vagy csak apró területre húzódtak össze. A jellegzetesen réti növényfajok az utóbbi években kis állományokban virágoztak és a Szandai-réten megmaradt utolsó kornistárnics állomány még az utolsó viszonylag nedves nyár után sem volt fellelhető. A megfelelő élőhelyeken korábban gyakorinak számító tiszaparti margitvirág némileg megerősödött, és a nyári tőzike is sűrű állományokban virágzott tavasszal.

Általánosságban elmondható, hogy az év folyamán a természeti területek állapotára legnagyobb hatással az év második felében hullott viszonylag sok csapadékkal véget ért többéves aszály, vagyis a jelentősen javuló nedvességi viszonyok, a csapadékos és mérsékelt meleg nyár, korai kitavaszkodás és a viszonylag enyhe tél voltak. A hullámtéri védett területek állapotát, illetve az itt megtelepedő élőlényegyüttesek összetételét jelentős mértékben meghatározza az áradások elmaradása.

Főleg egyes ízeltlábú fajoknál figyeltünk meg, esetleg az időjárási szélsőségekkel párhuzamba állítható nagyobb mértékű elszaporodást, bár a korábbi száraz időszakokat követően a gyapjaslepke, a tűzfarkú lepke és bizonyos aknázómolyok gradációszerű megjelenése ebben az évben sem volt jellemző. A nyár elején sokfelé feljegyeztünk, korábban a tájegységből nem vagy alig ismert olyan ízeltlábú fajokat, mint a torzcsápú bogár és a pannon hólyaghúzó, de a sisakos sáska is még mindig nagy számmal van jelen. Az őszi időszakban tömeges előfordulását figyeltük a harlekin katicabogárnak és a 2011-ben először feljegyzett a levéllábú poloska is jelen volt.

A tájegység jelentősebb természeti értékeire vonatkozó legfontosabb adatokat az alábbiakban foglaljuk össze.

Volgamenti hérics (*Adonis vologensis*): Kengyel és Tiszatenyő határmezsgyéjében található állomány 22 tóból állt a 2014. évben. A hóolvadást követően nem történt perzselés vagy más jellegű beavatkozás. Magfogást nem végeztünk, tekintettel az egy-két éves növénytövek alacsony arányára. A 22 tő közül 8 tő 2-3 éves, nem virágzó tő volt.

Fekete kökörtő (*Pulsatilla pratensis* subsp. *nigricans*): Az állomány az előző évhez képest jelentősen nem változott az ismert termőhelyen, a prizmán kívül a fenyves határában is virágzott. Jelenlegi ismert állománya továbbra is 100-120 tő.

Vörösbarba nőszőfű (*Epipactis atrorubens*): A Jászberény Újerdő és Portelek közötti idősebb erdei fenyő és akác elegyes telepített hazai és nemes nyaras erdőrészekben több száz

töves állománya található. Egy véghasznált erdőrézlet felújítása ügyében sikerült az erdőgazdálkodóval olyan megoldást találni, mely a vörösbarna nőszőfű fennmaradását nem veszélyezteti. állomány termőhelyéről még 2013-ban letermelésre került a magánkézből lévő erdő. A terület talaj előkészítési munkálatait csak a kijelölt védőzónán kívül lehetett elvégeznie az erdőgazdálkodónak. A védőzónán belül, és annak 25 m-es körzetében hazai nyár került telepítésre. A teljes mértékben megnyílt területen 2014-ben nem jelent meg újra a növény.

Tarka nőszirom (*Iris variegata*): A jászfelsőszentgyörgyi megyehatárnál az út és a szántó közötti 2 m széles mezsgyében kb. 6 m hosszan található állományban 2013-ban több egyed virágzása volt megfigyelhető, 2014-ben az állomány kis mértékű terjeszkedése volt tapasztalható.

Szibériai nőszirom (*Iris sibirica*): A Jászberény László tanyai láprét ex lege védett területen előkerült a szibériai nőszirom kisebb állománya 2014-ben 5 polikormon volt, amely több mint 100 virágzó tövet jelent. A faj már nem csak a rekettőfűzes takarásában található meg hanem a nyílt gyepterületen is.

Csipkés gyöngyvessző (*Spiraea crenata*): Jászsági állománya a pusztamonostori öreg temetőben továbbra is két egyed, ez egyben a vadon élő országos állományt is jelenti! Az erdőszegélyben lévő legnagyobb tő körül az év folyamán a cserje eltávolításra került, szerencsére a cserje irtás nem érintette a növényt. A másik tő, amely egy idősebb fehér akác tövével található az idei évben is vissza lett nyírva a temető karbantartási folyamatok során. A nyár folyamán a visszanyírt egyed is újra kihajtott.

Törpe mandula (*Amygdalus nana*): Újszász határában az út mentét érintő cserje irtásnak köszönhetően folyamatosan terjeszkedik, emellett a pusztamonostori öreg temető erdőszegélyét végig törpe mandula állomány kíséri. Lassú terjeszkedése figyelhető meg többi állományában is, Tiszatenyőnél, Kétpó-Csugarnál, Mezőhéknél, Túrkevével, illetve Tiszaföldvárnál ismert állományok továbbra is megtalálhatóak. A pusztamonostori öreg temető erdőszegélyében végig megtalálható még a törpemandula de legnagyobb állományban az Újszász-Abonyt összekötő út mentén van jelen, ahol a cserjeirtásnak köszönhetően az állomány továbbra is növekszik.

Ligeti csillagvirág (*Scilla vindobonensis*): Az Alattyáni Berki erdőben a ligeti csillagvirág virágzása messze elmarad a tavalyitól, de a fiatalos tölgyesben megfigyelhető az állomány további növekedése. Az állomány ideje becsült állománya 209 felmért kb. 5x5m-es négyzet alapján 35423 tő.

Kisfészkes aszat (*Cirsium brachycephalum*): Korábban is ismert jászsági termőhelyén 2013-ban az állományt 5-6000 tőre becsültük. A terület jelenleg semmilyen védelmet nem élvez, így az állomány megóvás különös odafigyelést igényel. 2014-ben újabb jászsági előfordulása vált ismertté a Jászfényszaru külterületén található szikes gyepen.

Tavaszi héric (*Adonis vernalis*): Jászberény és Jászágó közigazgatási határán húzódó mezsgyéjén található állománya 2014-ben szépen virágzott. Terjedése is megfigyelhető a mezsgyén keleti irányban. Jászivány határára lévő gyepterületen megtalálható tavaszi héric állomány idén rekord 400 tövet számlált!

Kálmos (*Acorus calamus*): A Zagyva Jász-Nagykun-Szolnok megyei szakaszán végig minden közigazgatási területen megtalálható, de legnagyobb állományban a Tápió újszászi szakaszán van, ahol több tíz méteren végig kíséri a vízfolyást.

Epergyöngyike (*Muscari botryoides*): A jászfelsőszentgyörgyi Öregerdőn az öreg tölgyesben hasonlóan erős virágzása volt tapasztalható a tavalyihoz hasonlóan. A faj állománya 5000 tő felettire tehető. Érdekes tendencia viszont, hogy az állomány nagy része húzódik át az idős tölgyes mellett lévő telepített akácosba, és idén az epergyöngyikék virágzó tövének már kb. 80 %-a volt ott megtalálható.

Az idei évben megkezdődött a jászsági erdőkben az erdei orchideák részletes felmérése. A kislevelű nőszőfű (*Epipactis microphylla*) gyakorlatilag az összes idáig felmért tölgyesben jelen van kisebb-nagyobb mennyiségben. A fehér madársisak (*Cephalanthera damasonium*) szintén általánosnak és tömegesnek mondható a tölgyesek mellett telepített nemes nyarasokban is. Ezekben a fehér madársisak állományokban elvértve jóval kevesebb tőszámmal van jelen a kardos madársisak (*Cephalanthera longifolia*) és a tölgyes elegyekben a széleslevelű nőszőfű (*Epipactis helleborine*). Utóbbinak a Jászberény Neicsői-holtág városi Zagyva felőli végénél 150 töves állománya található.

Az idei év kifejezetten jónak volt mondható a békakonty (*Listera ovata*) tekintetében, mely további két új termőhelyről került elő, és a már ismert helyeken jóval nagyobb tőszámmal talákoztunk.

Jászfényszaru határában elhelyezkedő tölgyesben a piros madársisak (*Cephalanthera rubra*) több ezer töves állományát fedeztük fel, mely új növényfajként jelentkezett a Jászságra nézve. Az év végén a termőhely körül fahasználati kíméleti területet jelöltünk ki a NEFAG Zrt. illetékes munkatársaival közösen.

Sziki kocsord (*Peucedanum officinale*): A jászság területén 5 különböző nagyobb állománya ismert. Borsóhalmán, Alattyáni Berki erdőben, Jászdózsán a Tarna mentén, illetve Jászberény külterületén 2 helyen. Virágzása 2014-ben igen gyengén alakult.

Janka-tarsóka (*Thlapsi jankae*): A jászdózsai állomány termőhelyén elvégeztük a területkezelési beavatkozásokat, melynek révén ligetesítésre került a gyepen található kökényes, ezzel teret nyújtva a még meglévő kis állománynak a terjeszkedésre.

Tompa folyamkagyló (*Unio crassus*): A Tisza vízjárása 2014-ben nem tette lehetővé, hogy a faj állományairól tisztább képet alkossunk, vagy jelentősebb adatgyűjtés történhessen. A Közép-Tisza számos pontján figyeltük meg erős és stabilnak tűnő állományait, néhány helyen a festő kagylóval keverten. Veszélyeztető tényezőként ez évben is jelentkezett a strandolók és a horgászok részéről folyó gyűjtés.

Tiszavirág (*Palingenia longicauda*): A 2014. évben az első kérészeket június 06-án észleltük. Június 9-én már a Tisza több rövidebb szakaszán előrajzás volt tapasztalható. Június 10-én délután 19:00 óra után, 19:30 körül kezdett egyre élénkebb rajzás kialakulni. Több tízezer példányos előrajzás volt tapasztalható. Június 11-én egy 19:00-tól robbanásszerű intenzitással felfejlődő előrajzás volt tapasztalható. A június 11-i előrajzást követően 12-én és 13-án történt főrajzás. A rajzás intenzitása hasonló volt a 2013. évi főrajzáshoz. A 2014. évben a rajzások elég későn, 19:00 óra körül indultak és viszonylag gyorsan, 21:00 előtt véget is értek. Érdekes volt, hogy mindössze három napon tapasztaltunk előrajzás formájában nagyobb egyedszámú rajzást, a főrajzás pedig két egymást követő napra esett. A korábbi évekhez hasonló elhúzódó, több csúcsú rajzást nem tapasztaltunk. A második főrajzást követően mindössze néhány egyeddel talákoztunk a következő napokban.

Sárgás szitakötő (*Gomphus flavipes*): A 2014-as évben viszonylag későn és csak kevés egyedet sikerült észlelni.

Farkasalma lepke (*Zerynthia polyxena*): Nagyobb rajzást nem figyeltünk meg, de a faj jelen volt és főleg a Szolnok feletti árvízvédelmi töltéseken jelentkezett.

Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*): A korábbi évekhez képest idén is jóval ritkább volt.

Nagy sziki bagolylepke (*Gortyna borelii*): A rákóczipfalvai sziki kocsord állományban a megtámadott tövek alapján becsült állománysűrűsége viszonylag nagy (20-25%) volt ugyan, de a tápnövényállomány jelentősen csökkent). Besenyszögnél ebben az évben sem találtunk egyetlen növényen se a faj jelenlétére utaló nyomokat, és tápnövényállomány továbbra is leromlott állapotban van. A Jászdózsa melletti Pap-erdőnél található sziki kocsord állományban számos tövön sikerült rágásnyomokat fellelni.

Skarlátbogár (*Cucujus cinnabarinus*): Az év során számos erdőrészből sikerült a faj jelenlétére vonatkozó adatokat gyűjteni a Tájegység területén, különös tekintettel a Tájvédelmi Körzet területére.

Bütykös hattyú (*Cygnus olor*): A Cserkei-fertőn 1 pár, Kengyeli halastavakon 3 pár, a Mámái-Holt-Tiszán 2 pár, a Cibakházi-Holt-Tiszán 1 pár, az öcsödi Báboczkai-halastavaknál 2 pár fészelt.

Kárókatona (*Phalacrocorax carbo*): A csongrádi gémtelenen 74 pár fészelt. A Tisza folyó Kisköre-Csongrád közötti szakaszán máshol nem fészelt a faj.

Nagy kócsag (*Egretta alba*): A Cserkei-fertőn 11 pár, a Csukás-fertőn és a Csépai-fertőn 0 pár fészkelését regisztráltuk. A védett területeken kívül a Cibakházi-Holt-Tiszán 161 pár, az öcsödi Báboczkai-halastavaknál 10 pár fészelt.

Kis kócsag (*Egretta garzetta*): A 2014-es évben Alattyán határában a rekultivált szeméttelen ismert vegyes gémtelenen 5-10 pár fészelt.

Bakcsó (*Nycticorax nycticorax*): Alattyán határában a rekultivált szeméttelen ismert vegyes gémtelenen 40 pár fészelt.

Vörös gém (*Ardea purpurea*): A tiszazugi szikes tavakon idén is szerényebb számban költött, a hagyományos fészkelőhelyeiken 1-4 pár költött területenként.

Szürke gém (*Ardea cinerea*): A Közép-Tiszai - Tájvédelmi Körzetben a pélyi madárrezervátumban 90 pár, az óballai fokozottan védett területen 110 pár, a csongrádi gémtelenen 61 pár költött.

Fekete gólya (*Ciconia nigra*): A tájegység területén a 2014. évben 5 pár kezdett biztosan költésbe, további 6 revírben a fészkek pontos helye ismeretlen. Az ismert aktív fészkekben 4 pár sikeresen költött.

Parlagi sas (*Aquila heliaca*): Az idei évben 43 pár kezdett költésbe a tájegységben.

Rétisas (*Haliaeetus albicilla*): 2014-ben 19 pár fészelt a Tájegységben és további 2 revír volt ismert a tájegység területén. 14 pár sikeresen nevelt fiókákat, 4 költés meghiúsult, egy esetben nincs tudomásunk a költés eredményességéről. Az ismert fészkealjakból összesen minimum 23 fiatal repült ki.

Kerecsensólyom (*Falco cherrug*): A faj állománya a korábbi évek tendenciáját követve csökkenést mutatott, több pár hiányzott idén is a korábbi fészkelőhelyekről. 2014-ben 19 pár fészkeléséről volt tudomásunk, több revír madarak nélkül maradt.

Kék vércse (*Falco vespertinus*): A Jászságban minimum 78 pár kék vércse (*Falco vespertinus*) 4 telepen költött sikeresen a következő eloszlásban: Jászberény Zagyva telepen 45 pár, a Jászberény legelőerdő telepen 12 pár, a jászboldogházi telepen 15 pár, és a Borsóhalmán található legelőerdei telephez közeli akácosban lévő ún. Koncsik dűlőn 6 pár. Emellett tudomásunk volt Jászboldogháza határából a tavalyi vetési varjútelepen kék vércsék költéséről, de ott a pontos párok száma nem ismert. Az őszi gyülekezés az idén először kettő, majd három helyszínre koncentrált. A tavalyi évben előkerült Tizasüly határában, jászberényi Legelő-erdei telepen, illetve szeptember második felétől a Jászboldogházi Tápió telepen. Az egy napon megfigyelt éjszakázó egyedek száma a Jászságban 1087 madár volt. A legtöbb Jászberény Legelő-erdei telepen, ahol több mint 800 madár éjszakázott. Túrkevény mesterséges költőládában a Pásztói-legelő Natura 2000 területen 5 pár kezdett költésbe, de a fészkealjak predáció miatt tönkrementek.

Túzok (*Otis tarda*): Elsősorban Túrkeve illetve Mezőtúr térsége tekinthető stabilan a Tájegységen belül a faj élőhelyének. A túrkevei telelő állomány 80-110 pld között mozgott, a fészkelők számra 1-3 párra tehető.

Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): A korábbi évektől eltérően a 2014. évben feltűnő számban volt jelen a Tájegységben, elsősorban a Jászságban és a Körös-Maros Nemzeti

Park Igazgatósággal határos élőhelyeken. A költések nagyon jól alakultak, a pontos állományról csak becsléseink vannak. A két legfrekvenciáltabb terület Jászapáti Farkas tanyai részek, ahol biztosan minimum 6 pár, illetve Jászberény Borsóhalma, ahol minimum 8 pár fészkeléséről van tudomásunk, laza kolóniában. Emellett Jászdózsa, Jászkisér, Jászárokszállás határából ismerünk további revíreket. Jászberény Borsóhalmán előkerült egy 11 tojásos fészkelj. Túrkeve térségében 1-3 pár fészkelhetett. Becsült állománya 25-50 pár.

Uhu (*Bubo bubo*): Új költőfajként jelent meg Jászdózsa határában egy 2 ha-os fiatal tölgyesben az uhu (*Bubo bubo*). Egy fa tövében kikapart csészében 3 tojásos fészkelj került elő. A költés predáció miatt sikertelen lett.

Szalakóta (*Coracias garrulus*): A 2014-es évben a tavalyihoz képes nőtt a szalakóta (*Coracias garrulus*) párok száma, 74 költésre alkalmas odúból 46-ban volt költés. Összesen 136 fióka repült, melyek közül 49 kapott színes gyűrűt. A szalakóták által preferált területek továbbra is Jászberény Borsóhalmi-legelő, jászkiséri és jászboldogházi szikes gyepek.

Vetési varjú (*Corvus frugilegus*): A Jászságban 2014-ben nem volt vetési varjú fészkelés. Túrkeve, Zichy-Bala elnevezésű határrészén a 0384/6a erdő művelési ágú (67 tag, 1 részlet, „A” részletkódú) terület akácosában 157 pár költött 2014-ben. Összehasonlításként a múlt évben ugyanitt 225 pár, azt megelőzően 112 pár fészkelte.

Eurázsiai hód (*Castor fiber*): A tájegység területén a Zagyván és a Tiszán valamint holtágain stabil hódállomány található, a becsült állomány a Tiszán 55-60 család, a Zagyván 2-4 család illetve további 6-8 magányos egyed.

5.2.2. Élőhely-fenntartási, kezelési és fajmegőrzési tevékenységek ismertetése

5.2.2.1. Hortobágy Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- Januártól március közepéig a tűzok telelőhelyeket, március közepétől május végéig a tűzok dürgő-, illetve költőhelyeket, május elejétől július elejéig a tűzok potenciális költőhelyeit, szeptembertől decemberig a potenciális és tradicionális tűzok telelőhelyeket folyamatosan mértük fel a természetvédelmi tájegység területén.
- A Hortobágyi Vonuláskutató Állomás - ugyan csökkentett intenzitással, de - üzemszerűen működött.
- Elindult a Nonprofit Kft. szervezésében a "Legelőtavak kezelése..." LIFE+ pályázat, melynek során a pusztai környezetben lévő vizes élőhelyek természeti állapotának javítása a cél. Ennek során a legeltetési intenzitás növelése valósul meg jószágjárások koncentrációjával és állatlétszám növekedéssel.
- Befejeződött a vonalas III. és IV. KEOP pályázat földkábel létesítési projektelemének megvalósulása.
- Befejeződött a HHG Zrt. által a Polgári-halastó I. és III. medencéjén és a teletető tavakon megvalósított természetvédelmi célzatú pályázati beruházás II. ütemének utolsó része.
- Megtörtént a mátai rizsrendszerek egy újabb, NY-i részén lévő szakaszának elmunkálása az év végén. Erre lehetőséget a megelőző nyár folyamán kialakult tűzeset teremtett.

- A HTE feladat vállalásában befejeződött a szikes tavak rekonstrukcióját célul kitűző LIFE+ pályázat megvalósítása a Nagysziken és a Magdolna-pusztában. Jelentős mennyiségű földmunka történt a meglévő csatornák felszámolása tekintetében.
- A Hortobágyi-Halastó fészkelő szigeteinek kaszálása egész nyáron folyt. A VI. tó nagyobbik szigetén 4 pld kecskét tartottunk kísérleti célzattal a ruderalis növényzet visszaszorításának modellezésére.
- Tavasszal megtörtént a Hortobágyi-halastó Bivalyos-tavában a villanypásztor rendszer egy huzallal történő kibővítése, mely intézkedést a Nonprofit Kft. kérésére foganatosítottuk a nagyobb létszámú legelő jószág helyben tartása érdekében. Ez az intézkedés nem váltotta be teljesen az előzetes elképzeléseket.
- A kék vércse védelem részeként megtörtént a mesterséges fészektelepek költőládáinak felújítása
- Az év során a közmunka program részeként több száz költőláda készült el (kék vércse, kerecsensólyom, gyöngybagoly és szalakóta számára), illetve a Virágoskúti-halastó III. tavának csérszigeteihez is legyártották a fából készült padozatot a kollégák. Az odúk és a csérszigetek elhelyezése folyamatban van.
- Az E.ON által végzett vezeték-felújítások kapcsán folyamatosan ellenőriztük és számon kértük a gólyafészkek engedélynek megfelelő áthelyezését.
- Folyamatosan végeztük a szinkronszámlálásokat (rétisas, daru, kék vércse, túzok, vadlúd), fészekszámlálásokat és a madártani monitoring-vizsgálatot. Utóbbinak koordinálását és az adatok feldolgozását Katona József végezte.
- Megtörtént a gémtelpek repülőgépről történő felmérése, amely a legelőtavakra írt LIFE+ pályázat során történő állapot változás fényképes nyomon követésével egészült ki.
- Elvégeztük a fehér gólyák fészkelő állományának felmérést a nyár folyamán, illetve adatbázist készítettünk a problémás fészkekről és a veszélyes közép feszültségű oszlopokról, melyet az áramszolgáltatónak eljuttattunk. Felügyeltük a fészkelőhelyeken a hálózati munkavégzést (Tiszacsege, Újszentmargita, Tiszagyulaháza).
- Folyamatos volt a 33-as országos főút mentén tavaly megépült kétéltű védelmi kerítés javítása
- Ragadozómadár védelmi tevékenységünk során rétisas számára etetőhelyeket tartottunk fenn a tél folyamán, valamint színes gyűrűs jelölését végeztük a fajnak
- Tájrekonstrukciós céllal lakossági favágást végeztettünk.
- A tájegységben Balmazújváros, Tiszacsege, Újszentmargita, Hortobágy külterületén végezték a HNPI vagyonkezelésében lévő védett gypen a keskenylevelű ezüstfa, amerikai kőris, és kismértékben akác irtását.
- A közmunkások az év jelentős részében mechanikai és vegyszeres módszerrel irtották az adventív növényeket - elsősorban Tiszacsege és Újszentmargita külterületén, illetve kisebb részt Hortobágy, Nagyhegyes és Balmazújváros területén.
- Eredményesnek tűnik a Kadarcsaljban és az Ökörföldi-erdőben az adventív növényekkel szembeni beavatkozásunk. Tovább záródott a vetett csenkeszes gyp. Tuskók híján már mezőgazdasági szárazzással, de kaszálással is fenn tudtuk tartani a kedvező állapotot.
- Részt veszünk a tájegység területén a természetvédelmi célzatú vadgazdálkodási tevékenységben (vaddisznó és róka vadászat, dolmányos varjú vadászata és Larssen-csapdázása).

- A sőreháti csatornarendszerben, a HNPI vagyonkezelésében lévő védett gyepen a keskenylevelű ezüstfa, amerikai kőris gyalogakác irtását egy vállalkozó elvégezte.

B) A természetvédelmi tájegységben meghiúsult fejlesztések és vélhető okai:

- További saját vagyonkezelésünkben lévő csatornák megszüntetése szükséges számos helyen, pl.: a Nagy-Álomzugban
- Folytatni kell a 33-as főút mentén az adventív növényzet visszaszorítását és rá kell bírni a Nonprofit Kft-t, valamint az új haszonbérelőket, hogy a használatában lévő területeken ezt a munkát haladéktalanul kezdjék meg.
- A Borsósi-tározón - a HHG Zrt. több ezer hektárnyi halastavához hasonlóan - még nem tudtuk elérni, hogy a gázagyús riasztás kikerüljön a gyakorlatból.
- Továbbra is megoldatlan a fényszennyezés hatása több helyen, kiemelten például a Fényes- és a Gyökérvéti-halastavak telelőin.
- Továbbra sincs megalapozó kutatás a Hortobágy-folyó ökológiai állapotát javító intézkedés terv összeállításához, mely véleményünk szerint a nemzeti parkban az egyik legfontosabb természetvédelmi beavatkozást valósítaná meg. A munka első lépése egy komoly előkészítő tanulmány elkészítése, mely számos szakterület bevonását igényli.
- A Hortobágyi-Halastó területén a lesek felújítása forráshiány miatt csak részben történt meg. A kis lilikes és a „mega”pályázat terhére történt les építés.
- Nem sikerült pályázati forrást találni a kónyai-öblözet rizsgátakkal szabdaltsági területének helyreállítására.
- Kapacitáshiány és stratégiai okok miatt továbbra sem adtunk be pályázatot a Nagy-Kácsa-Miska-foki-holtág élőhelyfejlesztésre vonatkozóan. Első körben egy átfogó előtanulmány elkészítése lenne a feladat, de egy terepi bejárás során felmerült elképzelések alapján a pályázat megvalósíthatósága túlnőhet a természetvédelem számára önállóan elérhető pályázati források határain.
- Kungyörgy-puszta területén a nádasok visszaszorítása legelő állatok hiányában részben történt meg, bár a Vincze-fenekhez felállított szürke gulya hatása jól érzékelhető és bizakodásra ad okot.
- A Nonprofit Kft. által használt területek jelentős részén a legeltetés mértékének a szintje továbbra is elégtelen.
- A Nonprofit Kft. által megvalósított kaszálások időbelisége több szempontból kedvezőtlen.
- Még mindig nem valósult meg az állattartó létesítmények fenntartásának és állagmegóvásának haszonbérleti szerződésben, vagy ahhoz csatlakozó és azzal párhuzamos szerződésben történő rendezése. Az új haszonbérleti szerződések megkötését követően ez elvileg létrejön 2015-ben.
- Az év végén nem történt meg a gyalogakác mélységi szárazúzása a Nagy-Kácsában.

5.2.2.2. Nagykunság Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- Egész évben kiemelt figyelmet fordítottunk a tűzok táplálkozó, fészkelő, dürgő helyek felmérésére, megfigyelésére, a székicsér költő és vonuló helyek megfigyelésére, védelmére, az ismert ragadozó madár fészkek védelmére.

- A fehérgólya fészkelő állomány felmérését a nyár folyamán elvégeztük, a problémás fészkelő helyekről a problématerképet elkészítettük. A tavalyi évben leadott probléma térkép alapján a változásokat vissza ellenőriztük.
- Rendszeresen részt vettünk a szinkron számlálásokban (túzok, sas, kékvércse, erdei fülesbagoly)
- Részt veszünk a madártani monitoring felmérésekben összesen 5 mintaterülettel (MMM,VVM, RTM)
- A HNPI földterületeinek pályáztatásához elvégeztük a birtoktestek kijelölését, a tájegységben összesen 114 birtoktestet hoztunk létre. Az év végére 3 kivételtől eltekintve az összes nyertes gazdálkodónak birtokba adtuk a területeiket. A 3 hátralévő birtoktest bérleti szerződése 2015 december 31.-én jár le, így azokat akkor tudjuk birtokba adni.
- Elkészítettük a nádaratásra javasolt területek listáját, 5 birtoktestet alakítottunk ki (ez kevesebb területet érint mint korábban), ezek az ősz folyamán meg lettek pályáztatva. A pályázatok során a tájegységben 3 alkalommal a régi bérlő nyert, míg 2 területen új bérlő kezdhette meg a munkát.
- Az Egyek-pusztakócsi mocsaroknál a Górés tanyához vezető elektromos légvezeték és a Bengecseg területén található légvezeték földkábelre történő cseréje KEOP pályázati forrásból megtörtént. A légvezetéseket és az oszlopokat eltávolították.
- A Komplex Tisza-tó Projekt kapcsán évközben rendszerek voltak területi egyeztetések. Az év folyamán szinte mindenhol végeztek a kotrási munkákkal és a zsilip felújításokkal. Kiskörénél megépült az 1371 m hosszú hallépcső.
- Az Óhalászi-holtágnál tartott kárókatona gyérítésen 150 egyed lelt. Ebből 4 példányt sikerült begyűjteni és gyomortartalom vizsgálat alá vetni.
- A kárókatona szinkronokat a Tisza-tavi Sporthorgász Kft-vel közösen, havi rendszerességgel végeztük a Tisza-tavon. Januárban 323, februárban 519, márciusban 420, áprilisban 415, májusban 482, júniusban 451, júliusban 260, augusztusban 146, szeptemberben 161, októberben 100, novemberben 247, decemberben 400 példányt számoltunk össze.
- Befejeződött a Feketerét mocsár rekonstrukciója és a Góresi madár repatriáló telep felújítása(KEOP-3.1.2/2F/09-11-2011-0009 Természetvédelmi fejlesztések a Hortobágyi Nemzeti Park Egyek-Pusztakócsi mocsarak területén). A pályázat keretében a Nyíregyházi halom, a Fillagória halom, a Meggyes halom, a Poros állás halom és a Kosárhát cserje irtása és szárzúzása megtörtént az év folyamán, a halom testekre magvetéssel és palántázással növényeket telepítettünk. A citelláriumokba kihelyezett ürgéket folyamatosan monitoringoztuk. A dongaúthoz és tanösvényhez elkészültek a tájékoztató táblák. A projekt záró rendezvényét is megtartottuk 2014 október 16.-án.
- A kunmadarasi Oktalan-laposnál, a TISZI II gázvezeték építése szakfelügyeletét láttuk el. A gázvezeték építése során a macskahere élőhelye alatt fúrással vezették át a csővezeték. A gyeptelepítést szeptemberben a HNPI által biztosított veresnadrág csenkessel végezték el, mely után lősnövény fajokat vetettünk.
- Idényen kívüli vadlúd vadászatra engedélyt a kisújszállási Petőfi Vadásztársaság és Nagykun 2000 Mg. Zrt. valamint a karcagi Nagykun Vadásztársaság kérte meg, de csak az utóbbi kettő kapott vadászati lehetőséget. Novemberben összesen négy alkalommal ellenőriztünk idényen kívüli vadlúd vadászatot, összesen 14 pld. nagyilík került terítékre, szabálytalanságot nem tapasztaltunk.
- Felújítottuk a Nagykunsági Tájegységiroda melletti kiállítást.

- Tiszaderzszen elvégeztük a kunsági bükköny élőhelyének kezelését. Az avart letakarítottuk és pásztásan rotációs kapával fellazítottuk a talajt.
- Az év folyamán 2 fő közmunkás dolgozott a tájegységben, főleg Püspökladány és Nádudvar térségében.
- Madármentésre 25 esetben került sor.
- 2 alkalommal volt kihelyezett tájegység értekezlet, az egyiket Ágota és Karcag térségében, míg a másikat a Tisza-tavon tartottuk.
- Pótoltuk a hiányzó hatósági táblákat és több tájékoztató táblát felújíttunk.
- Javaslatokat készítettünk az M4-es autópálya Karcagot érintő nyomvonalának szakaszára, és helyszíni egyeztetésen vettünk részt.
- Bombatér KEOP : 2014. december 31-ig a projektterületen mágneses térképkészítés 2479 ha.-on, a műszeres talajkutató 2442 ha.-on valósult meg. Az előtalált feltételezett robbanótestek száma 29807 db. A kivitelezési munkákkal kapcsolatos jelentéseket a Különleges Biztonsági Szolgáltató-és Tanácsadó Kft. a HNPI részére megküldte. Magyar Honvédség I. Honvéd Tűzszerész és Hadihajós Ezrede március elejével elhagyta a projektterületet. Itt létük alatt összesen 829 feltételezhető robbanótestet

B) A természetvédelmi tájegységben meghiúsult fejlesztések és vélhető okai:

- Az idei esztendőben nem volt a meghiúsult tevékenysége.

5.2.2.3. Bihar Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- A kisvízes KEOP pályázat lezárult. A derecskei Nagy-nyomáson és a Bocskoros sziken a vízvisszatartó műtárgyak elkészültek. Használatba vételük a vízjogi engedélyek hiánya miatt még nem történt meg. A Nagy-nyomáson a csatornameder „kikönnyítése” megvalósult. A földanyag helyben került elterítésre. Pocsajban szintén elkészült a vízvisszatartó műtárgy. Itt a láp teljes kiszáradásának megakadályozása miatt a pallósorok be vannak rakva. Az üzemeltetéshez a javaslatainkat megtettük. A kapcsolódó monitoring tevékenység folyamatos.
- Megvalósult a tájegységben folyó természetvédelmi kezelést és az állatok ellátását biztosító gépbeszerzés (KEOP). Traktor, szárzúzó, bálázó, rendezelő, eke, kombinátor, kasza, pótkocsi és az állatok részére körbála etetők kerültek beszerzésre.
- Az állattartó telepek korszerűsítése (KEOP) a tájegység területére eső Konyári Szürkemarha Telepen lezárult. Az építési munkálatok előtt jelentős régészeti feltárás volt a területen. Az állattartáshoz, a gépek tárolásához kapcsolódó építmények és a szociális épület elkészült. Az állatokat (kb. 70) telelésre behajtották. A gépek tárolása megoldódott.
- Az Andaházán lévő Csapó tanyán az építkezés egész évben folyamatos volt (KEOP). Év végére a készültség kb. 80%-os. A munkát 2015-ben fejezik be. Az állatokat december hónapban sikerült egy istállóba, telelésre behajtani. Az új karámrendszereknek köszönhetően a természetvédelmi kezelés is jobban tervezhetővé válik a jövőben. Az árasztásoknak és a HNPI tulajdonában lévő kb. 230 állatból álló bivalygulya legeltetésének köszönhetően a terület természetvédelmi hasznosítása kiváló. A legeltetett területet 6 hektárral sikerült növelni a villanypásztor újabb bővítésével, amivel a változatos, kifejezetten jó természeti állapotban tartott vizes élőhely kiterjedése tovább nőtt. A terület bekerítésétől

várjuk egy kb. 1 ha kiterjedésű sűrű ezüsthás fokozatos visszaszorítását is. A nem legeltetett területen kisebb léptékű keskenylevelű ezüsthás és selyemkóró irtás zajlott. A tavasz a terület maximális vízszintjével indult, de a száraz késő tavasz, kora nyár következtében a víz nagyon gyors iramban tűnt el. Ez a parti madarak nagy többségének nem okozott komoly gondot a fészkelésben, azonban más fajok kétségtelenül megsínylették azt. Nagyban segítené a területen folyó természetvédelmi munkát, akárha csekély mértékű vízutánpótlásra is lehetőség nyílna a jövőben (vízjogi engedély szerint ezt jelenleg nem lehet megoldani) ebben az időszakban is. A bivalyok legelése a nyíltvízes és rövidfüvű élőhelyeket fenntartja, így az árasztás éves rendszeressége egyelőre fenntarthatónak tűnik. Több fokozottan védett faj, jelentős fészkelő helye.

- Elkészült Tépén a védett területen lévő becserjésedett szeméttelap rekultivációja. Nagykereki térségében az előző évben helyreállított szeméttelap helyén a HNPI felszólítására végezték el a tisztító kaszálást.
- A Berettyóújfalú - Mezőpeterd vasútvonal Berettyón átívelő hídjának felújítása elkészült, itt szakfelügyelet keretében Simay Gábor végzett madártani felméréseket. A sínpálya felújítása szintén elkészült. A kollégák rendszeresen ellenőrizték a munkát.
- Tervezett szalakóta LIFE pályázat megbeszélésén vett részt Simay Gábor.
- Aktívan részt vettünk a tervezett KEHOP tervezésében. A tájegység az összes pályázati témában adott le anyagokat. (kisvizek; tájegység iroda; bemutatóhelyek, tanösvény; mezőgazdasági célú épületek, építmények; eszközök, járművek beszerzése; invazív fajok irtása; erdőrekonstrukció; földön fészkelő fajok védelme). Ezek összeállításához helyszíni bejárásokat, adatgyűjtéseket végeztünk.
- Megtörtént a birtoktestekkel kapcsolatos, bérleti felhívások kiszállítása, a nyertes pályázók birtokba helyezése, jegyzőkönyvek felvétele. Egyes esetekben birtoktestek felosztása, kitűzése. Egyes helyszíneken az új birtoktesteken megkezdett legeltetés máris jelentős javulásokat okozott a területek állapotában (Derecske, Bocskoros szik - szürkemarkarha gulya).
- AKG-MTÉT támogatásban részesülő gazdálkodókkal folyamatos egyeztetések voltak a kaszálásokkal és a legeltetéssel kapcsolatosan (túzok fészkelések kapcsán). A kaszálni szándékozott területeket rendszeresen ellenőrizték. A gazdálkodók által talált és bejelentet túzok fészkeket a helyszínen ellenőrizték.
- Az MVH ellenőrzésekhez kapcsolódva a Natura-2000 és JFGK ellenőrzések MTÉT területek ellenőrzése megtörtént. A jegyzőkönyvekben az észlelt hiányosságok rögzítésre kerültek.
- TIVIZIG közmunkaprogramok illetve csatorna karbantartási munkák véleményezése, ellenőrzése megtörtént.
- A Kormányhivatal Régészeti és Kulturális Örökségvédelmi Felügyelőjével és a Déry Múzeum régészeivel több esetben közös terepbejárást tartottunk. Számos eddig nem ismert kunhalom és régészeti lelőhely került elő. Leletmentés kapcsán értékes honfoglalás kori leletek kerültek elő (Konyár, Öreg kert).
- Saját kezelésű szántó és gyepterületeinken biztosítottuk a szürkemarkarhák és bivalyok téli takarmányának megtermelését, betakarítását. Ehhez a természetvédelmi szempontokat az őrszolgálat határozta meg. Kidolgoztuk egy természetvédelmi szempontból lényegesen kedvezőbb szántóhasználat alapjait Mezőpeterd, Derecske térségében lévő saját használatú szántók esetében.
- Az illegális, jogalap nélküli terület elművelések terepi kitűzéseinek a száma a birtokbaadások kapcsán rendkívül megnövekedett. Az eddigi használók elfogadták a

kitűzések eredményét, az elszántott területek visszagyepesedése folyamatban van. A munkát folytatni kell a területek határait szükség szerint meg kell jelölni.

- A természetvédelmi kezelések vonatkozásában a keskenylevelű ezüstfa irtását végezték egyeztetések utána a bérlők, illetve a közmunkások több helyszínen.
- Az erdészeti munkákkal kapcsolatos kijelölésekben, fahasználatok ellenőrzésében a természetvédelmi örök is részt vettek, a természetvédelmi szempontok maradéktalan érvényre juttatása miatt.
- Elvégeztük a szinkronszámlálásokat: sas szinkronszámlálás (január 17.), erdei fülesbagoly több alkalommal a téli hónapokban, kék vércse (augusztus-szeptember folyamán heti rendszerességgel, vadlúdszinkron (november 6.).
- Tűzok szinkronszámlálások február 4. és március 20. illetve folyamatosan felmértük a telelőhelyeket, dürgő-, illetve potenciális vagy tradicionális költőhelyeket. Fészekkeresés indokkal gyepelhúzások voltak több helyszínen. Körösszegapátiban kaszálás közben előkerült tűzok és csibe körül védőzóna került kijelölésre. Tojás mentés három alkalommal történt (Boruzs A.). A tojások Dévaványára lettek szállítva, sajnos keltetésük sikertelen volt.
- Halfaunisztikai felmérés készült a Berettyón, Sallai Z. és Orcsik T. valamint a tájegység örei részvételével.
- Kerecsensólyom, parlagi sas fiókák kaptak jelölőgyűrűt.
- Boruzs András és Gebei Lóránt részt vett a Parlagi Life programban és rendszeresen adatot szolgáltatott.
- Fehér gólya felmérést végeztünk 43 településen. Gólyafészkek áthelyezéseket véleményeztünk és több esetben felügyeltük a munkálatokat. Balesetben kitört lakott gólyafészket tartó oszlop cseréjénél működött közre Dávid J.
- Különös alaposággal végeztük a gólyák számára veszélyes oszlopok felmérését. Jeleztük a problémás helyszíneket.
- Folyamatosan végeztük a BIOTIKA adatgyűjtéseket, több új faj és előfordulás bejelentésével. Felmértük az ismert védett növényfajok állományait, a nagy szikibagoly állományait, telepesen költő és fokozottan védett madárfajokat. Fészektérképezések voltak, több örkerületben. Részletek a BIOTIKA jelentésekben.
- Folyamatosan ellenőriztük, karbantartottuk, szükség szerint felújítottuk a mesterséges fészkelőhelyeket (kék vércse ládák, szalakóta odúk, kerecsen tálcák).
- Új mesterséges fészkelőhelyeket létesítettünk, helyeztünk ki. Kék vércse költőláda 2 db. gyöngybagoly láda 3, szalakóta odú 5, denevér odúk, gólya fészektartó kosarak (E-ON).
- Számos esetben és igen sok fajnál váltak szükségessé madármentések különösen nagy számban a gólyák esetében. Ez esetekben a megadott legközelebbi helyre szállítottuk, vagy felépülésükig gondoztuk a sérült madarakat.
- Aktívan, 2 helyszínen részt vettünk a Te Szedd szemétszedési akcióban.

B) A természetvédelmi tájegységben megíusult fejlesztések és vélhető okai:

- A Tájegység Iroda kérdése a folyamatos sürgetések ellenére sem oldódott meg. A kiszemelt derecskei ingatlan átvétele az előző hasznosító szervezet és az MNV Zrt. késlekedése miatt még nem történt meg. Sürgető és halaszthatatlan az iroda megléte a tájegység értekezletek, egyeztetések, ügyfélfogadás, raktározási kapacitás és az informatikai háttér megteremtése miatt. Az átvétel után az ingatlan felújítását, átalakítását a KEHOP keretében szeretnénk megoldani.

- Nem sikerült minden kolléga számára a szolgálati gépkocsit biztosítani. Simay G. és Gebei L. felváltva használnak egy gépkocsit, mellyel kapcsolatban egyre több műszaki probléma jelentkezik.
- Nem sikerült befejezni a Csapó tanyán zajló építkezést. Az időjárás és a talajvíz viszonyok nagyban befolyásolták az építkezést.
- A jelenlegi vízjogi engedély szerint nem lehetséges az andaházi és palocsai terület nyár közepén végzett, akár részleges vízpótlása. Ezt felül kellene vizsgálni.
- A Bihari-sík Tanösvény állapota jelentősen leromlott, egyre kevésbé tudta betölteni a környezeti nevelésben a szerepét. Egyes részei a Csapó tanyán zajló építési tevékenység miatt megközelíthetetlenek lettek. A már 8 éves táblák több helyen cseréire szorulnának ennek ellenére az állagmegóvással kapcsolatos feladatokat (elsősorban festés) elvégeztük. A tanösvény felújítására, átalakítására (egyes szakaszokon új nyomvonal kijelölése) a tervezett KEHOP keretében kerülhet sor.
- A Berettyó szegélyén történő ligeterdő tisztítások kivitelezési munkálatai (vízügy) során nem sikerült a természetvédelmi szempontokat megfelelően érvényesíteni. Az szükséges feljegyzéseket elkészítettük.
- Megszületett egy hatósági kötelezés a Kismarja határában az önkormányzat által szennyvíz leeresztésre, ülepítésre használt védett terület helyreállítására, de ez még nem történt meg.
- Az új bérleti szerződések megkötése után több helyen még nem indult meg a gazdálkodás, így az előírt gyepezési tevékenységek sem maradéktalanul teljesültek. A gyepek állapota, bár helyenként mutatott némi javulást még mindig nem megfelelő. Egyes területeken a gyepek kezelés nélkül maradtak, azaz sem legeltetés sem kaszálás nem történt. A szikes tavak is nem- vagy alul legeltettek Derecske környékén.
- A megkezdett beavatkozások ellenére továbbra is igen súlyos probléma az ezüstoffák terjedése (kisebb mértékben a gyalogakác). Elmondható, hogy mind a közmunka programnak, mind az egyes bérlők aktivitásának köszönhetően részeredmények születtek, de a munkát nagyobb intenzitással és esetlegesen új módszerekkel folytatni kell. Ezért jelentős területeket terveztünk be a KEHOP keretében tervezett az invazív fajok irtását célzó pályázatba.
- Problémát okozott a bejelentett mezőgazdasági károk kezelése. Vadludak, daru, vetési varjú okozta károkra hivatkoztak. A védekezés, riasztás formáit a „vadföld” gazdálkodás feltételeit a múlt évben nem sikerült kidolgozni.
- Az elszántott gyepterületek kitűzését, az eredeti művelési ág visszaállítását folytatni kell.
- Nem sikerült teljes mértékben meggátolni a falopásokat. Ez egyes területeken jellemző (Derecske, Földes, Nagyrábé, Vekerd, Furta). A rendőrséggel, polgárőrökkel, mezőőrökkel még szorosabb kapcsolattartás, közös járőrözések szükségesek. Ehhez a technikai eszközöket (terepjáró) nekünk kell biztosítani. Beszereztünk 4 vadkamerát. Ezekkel a múlt évben még eredményt elérni nem sikerült.
- Illegális horgászatok száma jelentősen csökkent, de nem szűnt meg a bakonszegi K-XI tározón, a Hortobágy-Berettyón, a Hamvas és Sárréti főcsatornán, a Kabai Cukorgyári-tavon. Az ellenőrzések rendszeresek olykor a rendőrséggel együttműködve, de a fokozásuk szükséges. Be kell vonni az ellenőrizendő területek közé a Körmösdpusztai tározót is.
- Sajnos alkalmilag előfordultak jelentősebb madárpusztulások is: hollók mérgezése, túzok lelövése vagy egyéb okból történő pusztulása. Rendkívül nagy számban

szendvedtek áramütést gólyák, egy esetben réti sas (Sárrétudvari), túzok és egyéb fajok is.

- Mindenhol jelentősen felszaporodott a róka, de különösen a dolmányos varjak száma. A vadgazdálkodók és a Vadászati Hatóság figyelmét fel kell hívni a probléma kezelésének fontosságára. Utóbbiak különösen Andaháza területén okoznak rendkívül jelentős természetvédelmi (kék vércsék, parti madarak) és vadgazdálkodási kárt. Az ellenük történő szervezett védekezés (Larsen csapda stb.) sajnos csak kevés vadásztársaságra jellemző és alkalomszerű.
- Helyenként gondot okoznak az illegális hulladék lerakások is.

5.2.2.4. Hajdúság - Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- Hosszúpályiban a Fehértói-tározó területén a 91 hektárnyi villanypásztorral bekerített területen már nyolcadik éve tart a szürke marhák legeltetése. A cél a gyepek állapotának javítása, a nád és az egyéb vízi növényzet visszaszorítása, kopárok (esetenként nyílt vizes foltok) kialakítása. Idén 79 állat legelt itt.
- Több területen végzett természetvédelmi kezelési célú kaszálást a tájegység Renault traktora, ami szürke marhák takarmányozását is kiegészítette: Hosszúpályi, Fehértói-tározó: 5 ha; Létavértes, Lőszletörés: 4 ha.
- Az idén a traktorral a következő szárazúást végeztünk aranyvessző, parlagfű és egyéb gyomok eltávolítása, valamint gyengén cserjés területek megtisztítása érdekében: Haláp és Bánk közötti erdők: 3 ha; Bánki láprétek és erdők: 2,6 ha; Nyírábrány, Káposztás-lapos: 3 ha; Nyírábrány, Teleki-legelő: 4,8 ha; Fülöp, Hanelek: 1,3 ha; Monostorpályi-legelő: 13,6 ha; Bagaméri Kék-Kálló-völgy: 3,1 ha; Kokad, Daru-láp tanösvény: 2,3 ha; Nyírmártonfalva, Rostostövű sásos láp: 0,3 ha; Hajdúbagos, Földikutya Rezervátum: 7 ha; Álmosdon a Bihariban: 0,33 ha; Vámospércs-Nyíracsás, Jónásrész: 4,7 ha.
- Bércmunkában került szárazúásra a penészleki Bergel-tagban 11 ha galagonyás, a Monostorpályi-legelőkön 2 ha galagonyás. A Kokadi Daru-láp tanösvény pihenőjénél tuskózúást végeztünk kb. 0,15 ha kiterjedésben.
- Számos területen végeztünk cserje-, és sarjirtásokat, kézi kaszálásokat és kisgépes kaszálást főként magyar nőszirom élőhelyek, értékes láprétek és egyéb gyepes élőhelyek fenntartása, helyreállítása érdekében:
- Gyalogakác és akác irtása a Martinkai-legelőkön: 3,2 ha; Kései meggy és akác irtás a vámospércsi Ligetes-tölgyesekben: 0,2 ha; Kézi kaszálás (siska nádtippán) a bagaméri területen: 0,2 ha.; Kézi kaszálás (siska nádtippán) a Vámospércsi Ligetes-tölgyesekben: 0,4 ha; Kézi akác és nyár sarj irtás a nyírábrányi Haneleken: 0,1 ha;
- Akác sarjak leverése az Újléta 080 a hrsz. területén: 1,8 ha; Akác sarjak leverése a létavértesi Csohos-tónál: 0,2 ha; Siska nádtippán és cserjék kaszálása kisgéppel a létavértesi Lőszletörésen: 0,5 ha; Cserjeirtás a Káposztás-laposon: 0,2 ha; Bagamér, tarka sáfrányos határsáv zúratása kis géppel: 1 ha; Paci-tölgyes: 0,2 ha.
- Újabb területeken kezeltük az idegen honos fásszárú növényeket a fúrásos-vegyszeres technikával: Akác és kései meggy megfúrása a Kokadi Daru-lápon: 0,3 ha; Akác megfúrása a bagaméri Kék-Kálló-völgyben: 1 ha; Akác megfúrása a vámospércsi Villongón: 0,08 ha; Akác megfúrása a Monostorpályi-legelőkön: 0,4 ha.
- Invazív növényeket vegyszeres pontpermetezéssel is irtottunk. A foltok kiterjedését sajnos nem tudjuk sok esetben pontosan megadni: Akác sarjak pontpermetezése az

Újléta 080 a hrsz. területén: 1,8 ha; Selyemkóró pontpermetezése a Monostorpályi-legelőn: 0,1 ha; Selyemkóró pontpermetezése a Jónásrészen: 1 ha; Selyemkóró pontpermetezése a Martinkai-legelőn: 2 ha.

- Az „erdős KEOP” pályázat keretében végrehajtották a vámospércsi 0735/14 hrsz. ú terület, a martinkai akácos, a létavértesi Csohos-tó melletti szántó tölgytelepítését és bekerítését.
- Befejeződött a „kisvizes KEOP” pályázat kivitelezése. Összesen 5 db vízviszatartó műtárgy létesült a tájegységben: a létavértesi Csohos-tónál, a Kokadi Daru-lápon, a Hosszúpályi Kis-Fehét-tónál, a penészleki Peces-tónál, a nyírábrányi Haneleken.
- Határon átnyúló pályázat (HU-RO) keretében elkészült egy pallóutas tanösvény a Kokadi Daru-lápon.
- A penészleki Bergel-tagban tavaly letermelt 11 ha akácos sarjait vállalkozó irtotta le.
- A tájegységben 13 zsilippel végeztünk vízviszatartást.
- Kisebbségi volumenű hulladékgyűjtésekre is sor került pl. a Martinkai-legelőn, a Mikepércsi Nyárfás-hegyi-legelőn.

B) A természetvédelmi tájegységben megkezdett fejlesztések és várható okai:

- Nem valósult meg az erdészeti szárazúzóval végzett cserjeirtás a tájegység területén. Ennek oka, hogy az igazgatóság gépét eddig nem tudták nélkülözni a Hortobágyon.

5.2.2.5. Nyírség - Szatmár - Bereg Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- A tarpai Nagy-erdőben természetes erdő felújítási kísérletek (Pro Silva) folytatódtak, év elején a TMO munkatársaival kijelöltük a kísérleti területeket (lékeket) és elkezdődtek a monitoring vizsgálatok.
- Lápi kutak üzemeltetése a Beregben folyamatos, a TMO kérésének megfelelően a kútadatok minden hónapban összesített formában megküldjük a központnak. Kállósemjén Mohos-nál a kút közelében csőtörés volt, a hibát viszonylag gyorsan sikerült elhárítani. A Vajai-tónál lévő kút áramellátásának megoldása után hibátlanul üzemelt.
- A fülesdi mocsárréten (Fülesd072/6 hrsz.) a teljes terület tisztítókaszálás megtörtént a saját traktorunk segítségével, a Cibere csatorna kitisztítása a VÍZÜGY közmunkásainak bevonásával zajlott.
- Kaszonyi-hegy T.T.: Élőhelykezelés kb. 1,5 ha területen (kaszálás, legyűjtés, cserjeirtás-gépi és kézi). A gyümölcsös (0706/1a hrsz.) területén a cserjeirtást és a terület kitisztítását közmunkások és a traktorunk bevonásával elvégeztük a K-i oldalon is.
- Bátorligeti-ösláp T.T.: láprétek kaszálása, a lekaszált növényzet összegyűjtése, valamint kihordása 4,5 ha területen, 1 ha-on a cserjeirtás és a levágott anyag kihordása megtörtént.
- Bátorligeti-legelő T.T.: akácsarj vágást 1,0 ha területen, ill. invazív lágyszárúak kaszálását (selyemkóró, gyalogbodza) 0,5 ha területen elvégeztük. a selyemkóró visszaszorítására vegyszeres kezelést alkalmaztunk. A terület szélein lévő közel 8 ha-os „begyalogolt” akácos levágását 80 %-ban elvégeztük.

- Fényi-erdő T.T.: pusztai tölgyesek tisztásain tisztítókaszálás 7 ha kiterjedésben megtörtént. Károlyi-folyáson vízvisszatartást végeztünk.
- Cégénydányádi-park T.T.: A parkban a cserjeirtás és rendszeres tisztítókaszálás történt, a gát felőli oldalon a fák visszavágása a VIZÜGY kérésének megfelelően megtörtént. Az információs táblák, esőbeállók, padok, kukák felületkezelését elvégeztük.

B) A természetvédelmi tájegységben meghiúsult fejlesztések és vélhető okai:

- A tájegységben meghiúsult, elmaradt fejlesztés nem volt.

5.2.2.6. Jászság - Közép-Tisza Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- A természetvédelmi célú fejlesztések illetve kezelési tevékenységek egyrészt pályázati forrásokból, másrészt a saját vagyongazdálkodású területeken a bérlők bevonásával kerülnek megvalósításra.
- A HELICON LIFE+ pályázat keretén belül a parlagi sas és egyéb ragadozómadár fajvédelmi tevékenységek kerülnek megvalósításra. Ennek keretén belül megtörténtek a Jászberény melletti látogatóközpont építésének munkái, az ehhez kötődő tanösvény kialakításának előkészületei, egy parlagi sas etetőhely fenntartása. A parlagi sas fajvédelmi pályázat fő kedvezményezettje a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület.
- A túrkevei Pásztó-puszta Natura 2000 területen futó LIFE+ pályázat kedvezményezettje a Nimfea Természetvédelmi Egyesület. A pályázat keretében tovább folyt a vegyes jószágállománnyal történő szakaszos legeltetés a területen.
- KEOP pályázati forrásból a Jászságban, a Zagyva hullámtérében egy helyszínen adventív fásszárú növényzet eltávolítása történt meg. Cibakházánál fás-legelő kialakítás és csatorna betemetési munkálatok kerültek megvalósításra, Tiszajenőn a Nagy-réten, hullámtéri legelőn szintén csatorna betemetési munkálatok történtek.
- A Pélyi Madárrezervátumban a Patkós-holtág kotrása a 2013. év folyamán kezdődött, de befejezésére 2014. őszén került sor. A holtágból kikotort meder anyag az árvízvédelmi töltés mentett oldalán került elhelyezésre, ahol a töltés megerősítésének céljából masszív padka épült belőle. A szintén KEOP forrásból megvalósuló természetvédelmi célzatú beavatkozás részeként egyrészt a holtág eredeti alakjához és medermorfológiájához hasonló kialakítás révén tartósabb vízborítás érhető el.
- Legnagyobb arányban az élőhely-kezelési tevékenységeket elsősorban a gazdálkodók és bérlők végzik a saját vagyongazdálkodású gyepeken, szántókon. Az erdők esetében a releváns erdőgazdálkodói tevékenységeken kívül egyéb beavatkozás nem történt. Szikes tavak vonatkozásában rendszeresek a nádgazdálkodási tevékenységek.
- A gyepek kezelésére vonatkozóan kiemelendők egyes gazdálkodók egyre növekvő szürke marha állományai, valamint az Akolhádi-mocsárrét vegetációjának marhával történő visszaszorítása. Kiemelendők a pélyi fokozottan védett területen végzett hullámtéri legelő helyreállítási munkálatok, melynek elsődleges célja a tájidegen fásszárú vegetáció eltávolítása, illetve a mentesített területek folyamatos legeltetése.
- Természetvédelmi célú fejlesztések közé sorolható a felújítási kötelezettség alá tartozó területek erdősítésében illetve a kötelező pótlásoknál alkalmazott vegyes

állományszerkezet kialakítása, melynek során az enyves éger, vénic szil és magyar kőrís is nagyobb arányban kerül telepítésre a termőhelyi viszonyok függvényében.

- A Tájegységben továbbra is nagy problémát jelent a falopás. A száraz faanyag engedély nélküli gyűjtése mellett sok esetben élő fákat vágnak ki, ami az anyagi károk mellett természetvédelmi problémákat is okoz. A falopással leginkább érintett települések Tiszabura, Tiszabő, Tiszapüspöki továbbá egyre inkább növekvő mértékben jellemző Kőtelek, Nagykörű, Szolnok-Szandaszőlős, Rákócziújfalu térségében is.

B) A természetvédelmi tájegységben meghiúsult fejlesztések és vélhető okai:

- Az idei esztendőben nem volt a Tájegységnek önálló beadott pályázata, ennek ellenére meghiúsult, elmaradt fejlesztés nem volt.

5.5. Saját állatállomány, gyűjteményes kertek, génmegőrzési tevékenység

5.5.1. Génmegőrzési tevékenység (állatok)

Az igazgatóság tevékenységi körében végzett állattenyésztési, állattartási tevékenység több célú, komplexen szolgálja az alaptevékenységen belül a természetvédelmi kezelési, génmegőrzési, kutatási - élőhelyvédelmi (Pentezug Projekt) és bemutatási feladatokat.

Az „őstulok” (Heck marha) állomány létszáma a 2014. évi záró adatok szerint 572 db. A több mint 15 éves Pentezug projekt keretében a törzsgulya a Pentezug pusztán 2500 ha-os bekerített részén „szuper extenzív” tartási módban a Przewalski vadló állománnyal együtt szolgálja a kutatási, területkezelési tevékenységet. A projekttel összehangoltan az AKG célprogram előírásainak megfelelően 2014-re másfélszeresére kellett növelni a 2009-es induló „őstulok” állományt. A tenyésztésre nem szánt hímivarú állatok jelentős része ivartalanításra került, kétéves korban 400-450 kg körüli élőtömeggel kerülnek vágóállatként értékesítésre. Az üsző állomány szinte teljes mértékben állományfejlesztést szolgál. A célprogram végére elért nagyobb legeltetési intenzitás kedvező hatásai már jelentkeztek a kiemelkedő természetvédelmi értékű területen. Az „Élőhely és infrastruktúra” KEOP forrásból ebben az évben kezdődtek el Pentezug projekthez kapcsolódó állattartó telepek rekonstrukciós kivitelezési munkái (Pentezug „U” alakú hodály, Hortobágy-Halastó „Kacsatelepi” hodály). A szinte egész évben zajló építési munkák nagyban megnehezítették az állattartó telepek üzemeltetését, viszont a megvalósuló beruházások eredményeként tartástechnológiai színvonaluk megfelel valamennyi környezetvédelmi, trágyakezelési, állatjóléti előírásnak. A 2013-ban kialakított 300 ha-os „Malomházi üszőlegelőn” 2014-ben befogó-karámrendszer, fagymentes szivattyúrendszer és szintén fagymentes itatóhely került kialakításra. A befogást biztosító 6 rekeszes karámrendszer és kezelőfolyosó kiépítésével az állategészségügyi kezelések, állatszállítások technológiai feltételei is megfelelően biztosítottak.

A Hajdúsági Tájegységben (Hosszúpályi Fehér-tó) tartott magyar szürke marha állomány év végi záró létszáma 67 db, mely a teljes legeltetési időszakban Hosszúpályi Fehér tó védett terület természetvédelmi kezelését látja el. Az állományban a 2014-es évben 11 borjú született, elhullás nem volt. A növendék tenyészállatok (üszők) nevelését is a hortobágyi üszőnevelő tartási helyen végezzük, ahonnan három éves korban kerülnek vissza a tenyésztésre alkalmas nőivarú állatok. Ez évben szintén KEOP projekt keretében a téli tartási helyként szolgáló Konyári telephely is teljesen megújult. A „kislétszámú” állattartó telep üzemeltetését korszerűen kielégítő szociális épület, géptároló műhely és szín,alom és -trágyatároló kivitelezése valósult meg.

Az Igazgatóság működési területéhez tartozó Bihari-Sík TK-ban tartott bivaly állomány év végi záró létszáma 188 db. A bivaly tartás legfontosabb területkezelési célja az Anadaházi

gyep-mocsár vizesélőhely komplex egész évi legeltetése. A 13 éve tartó területkezelési projekt eredményei természetvédelmi szempontból rendkívül kedvezőek, a terület diverzitására, a természetes élőhelyek állapotára igen pozitív hatással van a közel 200 db-os bivalyállomány legeltetése. A 2014-es évben 14 db borjú született. Vágásra került 8 db állat, értékesítettünk 20 db növendék bikát és egy új tenyészbikával is bővült az állományunk. Az állomány genetikai értéke és „talált IBR mentes” státusza miatt is kiemelkedő értékű. Az állomány tenyésztési feladataiban nagy kihívást jelent, további idegen vérvonalú, magas tenyészértékű, IBR rezisztens tenyészbikák beszerzése, tenyésztésbe állítása. Az állattartó telep férőhely kapacitásának és a Bihari-sík TK-ban rendelkezésre álló Andaházi legelő terület állattartó képességének megfelelő az állományunk létszáma (megközelítőleg 100 db nőivarú egyed). A bivaly állomány teleltetését szolgáló Csapó tanyai állattartó telep KEOP forrásból teljes rekonstrukción esett át. Az egykori szövetkezeti nagyüzemi állattartó telep valamennyi épületén teljes tetőszerkezet felújítás és tetőhéjazat csere, 2 db válogató-kezelő karámszisztem, szociális épület, telepi közlekedő út kialakítása valósult meg. A telep korszerűsítésével ideális tartástechnológia körülmények teremtődtek meg a törzsgulya és a növendék tenyészállat állomány elkülönített tartásához.

Az Igazgatóság hortobágyi racka a Hortobágyi Nemzeti Park Kungyörgy-pusztai területén területkezelési, bemutatási célokat szolgál. Az állomány nagysága 2014. év végén 557 egyedből állt. Az anyajuh létszám 299 db-ban alakult. Tárgyévben az Igazgatóság 3 db hortobágyi racka tenyészost vásárolt a Magyar Juh- és kecsketenyésztő Szövetség központi kosnevelő telepéről, így remélhetőleg tovább folyik az állomány genetikai és fenotípusos minőségének javulása. A tenyésztői munka helyes irányát mutatják a 2013-as „OMÉK”, és a debreceni „Farmer Expo” őshonos tenyészállat kiállításain elért 2014-es eredmény. A törzsállomány létszáma elérte a tervezett 300 db-os anyaállományt. A tenyésztői munka következő lépéseként megkezdődött az állomány szelekciója (idős, nőivarú tenyészállatok értékesítése), minőségi cseréje saját szaporulatból származó, a tenyészcéloknak megfelelő fiatal állatok tenyésztésbe vételével. Ezt a feladatunkat segíti az elmúlt évben befejeződött telepi rekonstrukció is, melynek keretében három teljesen új hodály mellett egyéb kiszolgáló épületek is megépültek a Szatmári telken KEOP forrásból.

A szarvasmarha és bivaly állomány alakulása (2014 évi záró létszám)

Korcsoport	Őstulok (db)			Magyar szürke marha (db)			Bivaly (db)		Össz.
	Hím-ivarú	Ivartala-nított	Nő-ivarú	Hím-ivarú	Ivartala-nított	Nő-ivarú	Hím-ivarú	Nő-ivarú	
24 hónapos kor felett	5		269	1		23	1	102	401
6-24 hónapos kor között	40	34	77		33	2	35	36	257
6 hónapos kor alatti	84		63	1		7		14	169
Összesen:	129	34	409	2	33	32	36	152	827

A hortobágyi racka állomány alakulása (2014. évi záró létszám)

Korcsoport	db
Anyajuh	299
Növendék jerke	179
Tenyészkos	13
Növendék tenyészkos	66
Összesen:	557

5.5.2. Génmegőrzési tevékenység (növények)

A Tiszakürti Arborétum 2013-ban beolvadással került a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésébe. 150 éves múlttal rendelkező 60 hektár, országos jelentőségű természetvédelmi terület. A gyűjtemény a valamikori Tisza folyóvölgyét kísérő tölgy-szil-kőris ligeterdő maradványára szerveződött. Jelentős idős kocsányos tölgy és magas kőris állománya között idegenföldi (*exota*), ezen az alföldi tájon, érdekesség számba menő, fa és cserje fajok találhatók. Nyilvántartott növényfajok száma megközelíti az 1500-at.

Az Arborétum fő feladata a bemutatás, de ez kiegészül egy oktatási-szemléletformálási feladatkörrel is. További fontos funkciója az egységnek a szaporítóanyag-előállítás. A díszfák nevelésén és értékesítésén túl az igazgatóság erdészeti és védett növény védelmi programjaiban is tevékenyen részt vesz az egység.

2014-ben az eddigieken túl két újabb növényfaj szaporítási programjában indult el a munka. A egyik a fehér fűz (*Salix alba*), mely fajt a Tisza árterén folytatott erdőgazdálkodási gyakorlat köszönhetően jelentősen visszaszorította az emberi tevékenység. Az igazgatóság kezelésében lévő erdők fajgazdagságának megőrzése tekintetében a genetikailag „tisza” fűz állomány "termesztésbe helyezése" lenne az egyik megoldás. Ennek érdekében 100 évnél idősebb fehér fűz példányok felkutatásával, és azokról szedett egyéves hajtások dugványozásával törzsültetvényt hoztunk létre. Néhány év múlva a törzsültetvényen keletkezett gyökeres dugványanyagból nagyobb mennyiségű tiszta állomány helyezhető ki, ami javítani fogja a jelenleg vegyes képet mutató fűz állományok genetikai összetételét.

A másik ilyen faj a ligeti szőlő (*Vitis silvestris*), amely a tiszai tájból a filoxéra hatására teljesen eltűnt. Hazai körülmények között csak a sóder, vagy homok (filoxerára immunis) talajjal rendelkező folyók mellett maradt meg, de száz évvel ezelőtti part melletti gazdálkodásnak köszönhetően az amerikai származású *V. riparia* terjedt el, és átvette a hazai faj élőhelyét, mint helyettesítő faj. A hazai flórába való visszahozásra kertészeti módszerek állnak rendelkezésre. A nyilvántartott *V. silvestris* tövekről szedett oltóhajtásokkal a *V. riparia* egyedeket át lehet oltani, felhasználva ez utóbbiak immunitását. Az átoltott növényekből szigeteket lehet létrehozni, ahol a „termőre fordulás” után a képződött magyagnak már a Tisza medrében is lehet élettere, hiszen az elmúlt évtizedekben számtalan helyen képződtek a parti sávban leginkább homokos talajú övzónák.

Az Tiszakürti Arborétum szakszemélyzetének "házon belülré kerülése" komoly előrelépést jelent másik két gyűjteményes kertünk, a tiszafüredi **Kemény-kastély parkja** és a **Cégénydányádi Kastélypark** szakszerű kezelésében is.

5.6. Erdőterületek, erdőgazdálkodás

5.6.1. Nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdőterületek

Az Igazgatóság működési területén a nem saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kiterjedése országos jelentőségű védett természeti területen 18 124 ha, az érintett erdőrészek száma 8 050 db.

Az Igazgatóság működési területén a nem saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kiterjedése európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területen 47 890 ha, az érintett erdőrészek száma 15 308 db.

A nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdők kezelésére az igazgatóságnak csak közvetett ráhatása van a körzeti erdőtervezésbe illetve az hatósági eljárásokba történő bevonása esetén.

2014-ben hat - ebből három teljes egészében a HNPI működési területén található - körzeti erdőtervezés kapcsán végzett az Igazgatóság munkát.

- *Guthi erdőtervezési körzet:* Részletszintű tárgyalásokon való részvétel, egyeztetések. Közreműködés a Natura 2000 elővizsgálat elkészítésében, adatszolgáltatás. Zárótárgyalás, illetve ahhoz kapcsolódó egyeztetések, 10 éves körzeti erdőterv véglegesítése.
- *Nyírbátori erdőtervezési körzet:* Terepi adatgyűjtés, feldolgozás, természetvédelmi adatszolgáltatás a részletszintű tervezéshez. Adatszolgáltatás, javaslatok a Natura 2000 elővizsgálathoz.
- *Nagyecsed-Szatmári erdőtervezési körzet:* Terepi adatgyűjtés, feldolgozás. Előzetes tárgyalás, erdőterv rendelethez kapcsolódó véleményezések, egyeztetések, adatszolgáltatás, javaslatok.
- *Kecskeméti erdőtervezési körzet:* Adatfeldolgozás, természetvédelmi adatszolgáltatás. Zárótárgyalás, illetve ahhoz kapcsolódó egyeztetések, 10 éves körzeti erdőterv véglegesítése. Közjólétei fejlesztési terv véleményezése.
- *Bugaci erdőtervezési körzet:* Terepi adatgyűjtés, feldolgozás, természetvédelmi adatszolgáltatás. Előzetes tárgyalás, erdőterv rendelethez kapcsolódó véleményezések, egyeztetések, adatszolgáltatás, javaslatok.
- *Körös-vidéki erdőtervezési körzet:* Terepi adatgyűjtés, feldolgozás, természetvédelmi adatszolgáltatás. Előzetes tárgyalás, erdőterv rendelethez kapcsolódó véleményezések, egyeztetések, adatszolgáltatás, javaslatok.

A körzeti erdőtervezésben való - igen aktívnak minősíthető - közreműködés jelentős erőforrásokat kötött le, főleg a Természetmegőrzési, kisebb részben az Őrszolgálati Osztályon.

5.6.2. Saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kezelése

Az erdőgazdálkodási tevékenység során a korábbi években kialakult hiányosságok, erdősítési hátralékból adódó kötelezettségek megszüntetése rendkívüli erőforrásokat igényel az Igazgatóságtól.

Az erdőgazdálkodási tevékenység során a korábbi években kialakult erdősítési hátralékok megszüntetése érdekében jelentős anyagi ráfordításokat tett az Igazgatóság, amely eredményeként a hátralékos területek nagyságát sikerült szinte teljesen megszüntetni. Az erdősítési hátralékkal még terhelt cc. 40 ha-nyi terület a Hortobágyi Nemzeti Parkban helyezkedik el, az erdőrészek felújítása a kedvezőtlen termőhelyi adottságok miatt szinte lehetetlen. Igazgatóságunk kezdeményezte a területek csere erdősítését, de ez sajnos a hatályos jogszabályi helyzet illetve az illetékes erdészeti hatóság jogalkalmazási gyakorlata miatt eddig nem valósult meg.

Az igazgatóság vagyonkezelésében illetve tulajdonosi joggyakorlásában (vszt. hatálya tartozó, de még nem állami tulajdonú) lévő erdők nagysága 7 796 ha, ebből Hajdú-Bihar és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (Hortobágyi NP, Hajdúsági TK, Bihari-sík TK) 3247 ha,

Szabolcs-Szatmár- Bereg megyében (Fényi-erdő TT, Szatmár-Beregi TK) 2104 ha, Jász-Nagykun-Szolnok, Csongrád és Heves megyében (Közép-Tiszai TK) 2445 ha helyezkedik el.

A természetvédelmi kezelési célokat szolgáló erdészeti tevékenység keretén belül az alábbiak fontosabb feladatok kerültek elvégzésre:

- Az éves és rendkívüli, favágatási tervek, engedély-kérelmek, erdőművelési tervek elkészítése.
- A HNPI erdőgazdálkodói jogosultsága alá tartozó területeken a tervezési, irányítási, ellenőrzési munkák elvégzése.
- Közreműködés a területileg illetékes Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóságai által lefolytatott ellenőrzésekben, műszaki átadásokban.
- Határidős jelentéseket (Erdészeti Igazgatóság, VM) elkészítése.
- Fahasznalatok, faértékesítések irányítása, szervezése, közreműködés a szerződések megkötésében.

A HNPI a kezelésében lévő erdőterületek nagy részére rendelkezik érvényes erdőgazdálkodási üzemtervvel. Több erdőtervezési körzet terve lejárt, amelyek esetében új erdőtervek elkészítése folyik az illetékes erdészeti igazgatóságoknál. 2014-ben az illetékes erdészeti hatóság a műszaki átadások alapján 20,2 ha erdősítést befejezett erdősítésként vett át, így ennyivel csökkent a folyamatban lévő erdősítések aránya. Erdősítési hátralékkal terhelt erdőterület 40,08 ha, melyből 30,98 ha a Hortobágyi Nemzeti Parkban, 9,10 ha a Jászság-Közép-Tisza Természetvédelmi Tájegységben található.

Természetvédelmi erdőkezelés számszerű adatai:

- erdőfelújítás: 12,56 ha-on;
- csemetepótlás: 234,06 ha-on;
- folyamatban lévő erdők ápolása: 459,53 ha-on;
- vágásterületeken végzett munkák: tuskózás 3,76 ha, bozótirtást és teljes talajelőkészítés 5,76 ha;
- fahasznalat összes mennyisége: 3952 m³;

A 2013 szeptemberében elindult „Természetes és természetszerű erdők és fás legelők természetvédelmi kezelése, kialakítása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén” című és KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0005 azonosító számú pályázat munkálatai 2014. december 31-én befejezésre kerültek.

A 2014. évi természetvédelmi célú erdőgazdálkodási tevékenység adatai

HNPI összesen				
Tevékenység megnevezése	hektár	m ³	Ft (nettó érték)	db
Erdősítési hátralékkal terhelt területek 2014 év végén	40,08			
Erdősítési hátraléktól megszabadított területek 2014.12.31-ig	3,00			

Erdősítési kötelezettséggel terhelt területek 2014. év végén	459,53			
Erdősítési kötelezettségtől megszabadított területek 2014.12.31-ig	20,2			
Erdőfelújítások	12,56			
Csemete pótlás	234,06			
Csemeteszükséglet				420 000
Tuskózással érintett terület	3,76			
Bozótirtással és teljes-talajelőkészítéssel érintett terület	5,76			
Ápolással érintett terület	459,53			
Kitermelt famennyiség		3952		
Értékesített famennyiség		3300		
Raktáron kezelt famennyiség		1 400		
Bevétel összesen			35 000 000	
Kiadás összesen			91 812 438	

5.7. Vadászterületek, vadgazdálkodás

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság az üzemtervi ciklusban (2007. március 1. - 2017. február 28.) két vadászterületen vadászatra jogosult, mely vadászterületek csaknem teljes egészükben védett természeti területeket tartalmaznak, illetve különleges rendeltetésű státusszal bírnak. A vadászterületeken belül a HNPI vagyonkezelésében lévő termőföldek aránya eléri a 95 %-ot, kiterjedésük 54.057 (Hortobágy) illetve 14.206 (Egyek-Tiszafüred-Kócsújfalu) hektár.

Jelen vadászterületek mellett a hivatásos vadász létszám kötelezés a Jász-Nagykun-Szolnok megyei vadászterületnél 5 fő, míg a Hajdú-Bihar megyei vadászterületnél 20 fő. Mindkét terület esetében - tekintettel a természetvédelmi különleges rendeltetésükre felsőfokú végzettségű fővadász alkalmazása jogszabályi előírás.

A vadgazdálkodási terv kialakítása a természetvédelem szempontjából negatív hatású vadászható vadfajok vadászati túlsúlyán alapszik, amely célkitűzés a 2014-2015-ös vadászati évben is teljesült.

Az állomány szabályozási célok érdekében nagy hangsúlyt fektetünk az élve fogó csapdázások alkalmazására. Dolmányos varjú esetében Larsen féle csapdákat használtunk, melyekkel költési időben nagy biztonsággal elfoghatóak a költő madarak, így a költés elmaradásával hatékonysága hatványozott. A 2014-2015-es vadászati évben a befogott egyedek száma 312 példány volt.

A róka állománycsökkentése érdekében - a 2011-ben megkezdett kotorékcsapdázás mellett - további innovatív élve-fogó csapdázási módszereket vezetünk be 2013. évben, melyeket 2014-ben is hatékonyan alkalmaztunk. Az állatvédelmi szempontokat maradéktalanul teljesítő ún. visszatartó kábeles csapdából 75 db áll az Igazgatóság rendelkezésére. A 2014-2015 vadgazdálkodási évben a ragadozó életmódot folytató fajokból az alábbi példányszámok kerültek terítékre:

- Vaddisznó: 316 példány
- Dolmányos varjú: 312 példány

- Róka: 507 példány

Az Igazgatóság vadászterületén található mezőgazdasági termelvények védelme érdekében a hivatásos vadász szakszemélyzet szinte a teljes vegetációs időszakban intenzív vadkár-elhárítási tevékenységet folytatott, amely eredményeként kártérítési igény nem merült fel a gazdálkodási évben.

A 2014. év időjárásának a vadállományra gyakorolt hatása egyértelműen pozitív mérleget mutatott. A tavaszi hideg csapadék elmaradása hatására a mezei apróvad fajok szaporulata kedvező képet mutatott, majd pedig a nyári csapadékeloszlás és páráviszonyok is kedvezően hatottak az utódnevelési sikerre. A korábbi évek eredményes vaddisznó létszám apasztása miatt a vaddisznó esetében állománycsökkenést tapasztaltunk. A fagymentes időjárási tényezők miatt igazgatóságunk nem tudta maradéktalanul teljesíteni a vaddisznó társas vadászatok ütemtervét, viszont az egyéni vadászatok számának növelésével sikerült mindkét vadászterületen az éves vadgazdálkodási tervben előírt vaddisznó állomány szabályozást teljesíteni.

5.8. Halászati vizek

5.8.1. Védett vizek

- A védett vizekre és védett halastavakra vonatkozóan nem áll rendelkezésre pontos adat. Sajnos az ingatlan-nyilvántartásból nem derül ki egyértelműen, hogy egy vízter milyen hasznosításban van, például sok "kivett" művelési ágú ingatlan (pl. víztározó) áll halászati, horgászati hasznosítás alatt, viszont a halászati vizekről igazgatóságunknak nem áll rendelkezésére hiteles és aktuális nyilvántartás. A természetvédelmi tevékenység szempontjából egyébként ezek az információk irreleváns, tisztán statisztikai adatok, nem jellemzik és nem minősítik a természeti értékek helyzetét, illetve a természetvédelmi munka minőségét, sikerességét.

5.8.2. Védett halastavak

A Hortobágyi Nemzeti Park területén található halastavak közül a Hortobágyi Öregtavak és a Kónyai halastavak az Igazgatóság vagyongazdálkodásában állnak. Az Öregtavak halászati hasznosítása 2014-ben visszakerült az igazgatósághoz, a Kónyai halastó hasznosítása természetvédelmi célú haszonbérbeadás útján valósul meg. A nemzeti park területén található többi halastó rendszer a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. vagyongazdálkodásában és halászati hasznosításában áll (Polgári-Folyási halastavak, Gelej, Ohat-Gyökérkút, Csécs, Fényes, Kungyörgy, Malomháza, Balmazújváros-Virágoskút).

5.8.3. Saját kezelésben lévő halászati vizek

A Miskafoki-holtág (más elnevezés szerint: tiszacsegei Nagyerdei Holt-Tisza) a Hortobágyi Nemzeti Park területén fekszik. A halászati jogot (mint a Magyar Állam önálló halászati jogát) a HNPI gyakorolja. Hasznosítását az elmúlt évben is 1 fő kisszerszámos halász, illetve a Tiszacsegei Horgász és Természetvédelmi Egyesület végezte. Az Egyesület 72 db éves területei engedélyt értékesített a horgászoknak 10 500 Ft/db áron. A HNPI a 2014-es évben hal kihelyezést nem végzett a holtág területén, az elmúlt években többször előfordult, oxigénhiányos vízminőségi állapotból adódó halpusztulás miatt.

Az Igazgatóság gyakorolja a halászati jogot a Hortobágy folyó 76 kilométeres szakaszán is. A vízter halászati hasznosításában közreműködik a Nádudvari Sporthorgász Egyesület, a Hortobágyi Horgász Egyesület és egy fő kisszerszámos halász. A Hortobágy folyó nádudvari szakaszán 182 db éves területi engedélyt értékesítettünk 9 500 Ft/db áron.

A Hortobágy folyó Hortobágy település belterület felé eső oldalának kevesebb mint 1 km-es szakaszán a horgászati hasznosítást a Hortobágyi Horgász Egyesület látja el. Ezen a

szakaszon 20 db területi engedély került értékesítve 5 000 Ft/db áron. Igazgatóságunk haltelepítési kötelezettségének a Hortobágy folyó hortobágyi szakaszán eleget tett, ahol 200 kg kétnyaras pontyot, és 100 kg compót telepített.

A HNPI 2014 év őszen a halgazdálkodási tervben foglalt haltelepítés idejének halasztását kérelmezte. Az őszi időszakban lehullott nagy mennyiségű csapadék következtében a Hortobágy folyót szegélyező gyep területek feláztak. Az előírt haltelepítés a felázott védett és fokozottan védett gyepek károsítása nélkül nem volt lehetséges.

A Jánd és Olcsvaapáti külterületen fekvő Fótoskerti-holtág horgászat hasznosítását a Jándi Természetbarát Horgászok Egyesülete látja el együttműködési megállapodás keretében. Az Egyesület az év végéig 25 darab éves területi engedélyt valamint 33 darab napijegyet értékesített a horgászoknak.

Az Igazgatóság kezelésében lévő természetvédelmi halászati vízterületek hasznosítása során az együttműködés valamennyi horgász egyesülettel probléma mentes volt. A horgászati hasznosítás során a szabályok betartását a természetvédelmi őrszolgálat és a hivatásos vadász szakszemélyzet is rendszeresen ellenőrzi.

A 2014. szeptember 1-től az Igazgatóság látja el a vagyonkezelésében lévő hortobágyi Öregtavak természetvédelmi célú halászati kezelését is. A Hortobágyi-halastavak teljes területe a Hortobágyi Nemzeti Park része, emellett Natura 2000 közösségi jelentőségű terület, Ramsari terület, fontos madárélőhely (IBA). Természetvédelmi és madárvédelmi jelentősége világszerte ismert. A halászati kezelés legfontosabb célkitűzése, hogy a terület státuszából adódó természetvédelmi célokat szolgálja, figyelemmel a terület kiemelt ökoturisztikai jelentőségére is. Az igazgatóság kidolgozta az Öregtavak természetvédelmi halászati kezelésének hosszú távú koncepcióját, amely jellemző pillérei az extenzív haltermelési rendszer alkalmazása, több éves rotációban történő lehalászás és a terület „ökológiai termelési státuszának” fenntartásával (biogazdálkodás fenntartása).

A HNPI halászati kezelésében lévő természetvédelmi halászati vízterületek és a halgazdálkodási terv haltelepítési előírásai

Halászati víztér	Kiterjedés (hektár)	Halfaj	Telepített mennyiség (kg)
Miskafoki Holt-Tisza	20	ponty	0
Hortobágy folyó	76	Ponty	200
		csuka	0
		süllő	0
		harcsa	0
		compó	100
Fótoskerti Holt-Tisza (Jánd)	18	ponty	150
		compó	100
összesen:	114		550

5.9. Egyéb természetvédelmi vagyonkezelési tevékenység

Az Igazgatóság vagyonkezelésében lévő területek 67 %-án a természetvédelmi kezelést biztosító földhasználat haszonbérbeadással történik. A több mint 67 000 hektár védett terület természetvédelmi kezelése haszonbérleti jogviszony útján valósult meg. 2014. december 31-i állapot szerint 761 db hatályos haszonbérleti szerződéssel rendelkezett az Igazgatóság. Az szerződéses partnerekből 44 polgárjogi társaság, amelyek összesen 188 gazdálkodó taggal rendelkeznek. 2014 első félévében folytatta le az Igazgatóság a 2013-

ban eredménytelen földhaszonbérleti pályázati eljárásokat mintegy 3400 ha (30 birtoktest) földterületre.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2014. évben a saját hasznosításban művelt területei közül 4881 hektár nagyságú területen igényelt területalapú támogatást. A támogatási rendszerekben szerepeltetett területekből 4 166 hektár gyeperő, 715 hektár pedig szántó művelési ágú. A szántók jelentős területén tűzokvédelmi célú élőhelyfejlesztés valósul meg, másrészt takarmánytermő területek, melyek az Igazgatóság természetvédelmi kezelést szolgáló állatállományának téli takarmányozásához szükségesek (Karcag-Disznórét 52 ha), Nádudvar-Mihályhalma 133 ha, Püspökladány, Ágota-puszta 80 ha, Berettyóújfalú 48 ha, Nagykereki 14 ha). Jelentős daru-vadlúd őszi-téli táplálkozó területként illetve takarmány termő területként szolgáltak az AKG célprogram előírásai alapján művelt hortobágyi (Kungyörög) szántóterületek is 77 ha területnagyságon.

A saját hasznosításban lévő gyepterületek jelentős része a Hortobágyi Nemzeti Parkban és Bihari-sík Tájvédelmi Körzetben találhatóak, itt az Igazgatóság állat állományának legeltetésével (szürke marha, őstulok, bivaly, Przewalski-ló, hortobágyi racka,) valósult meg a természetvédelmi kezelés.

A tűzokvédelmi célú szántóföldi gazdálkodás a korábbi évekhez hasonlóan folytatódott Nádudvar és Karcag külterületén. A 2014. év viszonylag kiegyenlített csapadék eloszlása miatt sikerült betakarítani az állatállományunk teletetéséhez szükséges szalmaszalmat takarmány mennyiségét. Szalastakarmány vásárlásra nem volt szükség.

A nádudvari, a karcagi a püspökladányi és a palocsai (Bihari-sík TK) szántóterületek művelését szerződött vállalkozókkal, a hortobágyi (Kungyörög, Szatmári-telek) szántóterületeket saját erő- és munkagépekkel végezte az Igazgatóság.

A KEOP-3.2.0/11-2012-0001 projekt részeként 2014 évben folytatódott az erő- és munkagépek közbeszerzési eljárás keretében történő beszerzése. Többek között leszállításra került két 140 LE teljesítményű mezőgazdasági erőgép, teleszkópos rakodógép, szalastakarmány betakarító munkagépek, több mezőgazdasági pótkocsi, eke, kombinált talajművelő eszköz, gyomfésű, szárzúzó, vetőgép, gréder, lyukfúró, cölöpverő és egyéb olyan munkaeszköz melyekkel a természetvédelmi kezeléseket, az állatállomány tartástechnológiai feladatait, saját vagyonkezelésű területeink túlnyomó részén a saját gépparkkal tudjuk elvégezni.

2014-ben az Igazgatóság természetvédelmi célú gazdálkodása során betartandó szabályok, hatósági előírások teljesítését (Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot, Kölcsönös Megfeleltetés szabályai) az illetékes hatóságok több alkalommal is ellenőrizték, amelyek során súlyos kötelezettségzegés egy alkalommal sem került megállapításra.

6. Tájvédelem

6.1. Egyedi tájértékek

Az egyedi tájértékek felmérése több hullámban zajlott, legutóbbi szakasza 2010-ben zárult. Az igazgatóság működési területe 382 település külterületét foglalja magába, ebből 2014. év végéig 84 külterület felmérése készült el.

Álmosd	138	Kishódos	5	Szatmárcseke	34
Bedő	48	Kisnamény	40	Tákos	11
Beregdaróc	39	Kispalád	25	Tépe	25
Beregsurány	38	Kokad	58	Tetétlen	11
Berekfürdő	9	Kölcse	19	Tiszaadony	14
Bihardancsháza	7	Kömörő	38	Tiszabecs	27
Bihartorda	13	Kuncsorba	12	Tiszacsécse	34
Bocskai kert	11	Lónya	16	Tiszacsege	105
Botpalád	25	Magosliget	13	Tiszadorogma	16
Cégénydányád	27	Mánd	27	Tiszaigar	29
Csaholc	26	Márokpapi	29	Tizsakerecseny	7
Csaroda	17	Mátyus	8	Tizsakóród	16
Csataszög	4	Méhtelek	17	Tiszaörs	33
Darnó	18	Milota	21	Tiszaszalka	13
Debrecen	169	Nagyar	14	Tiszavid	9
Egyek	63	Nagyhegyes	20	Tisztaberek	24
Folyás	9	Nagyhódos	15	Tivadar	14
Földes	25	Nagyiván	53	Túristvándi	26
Fülesd	20	Nagyszekeres	23	Túrricse	15
Garbolc	10	Nemesborzova	27	Újiráz	12
Gelénes	17	Nyíregyháza	86	Újlőrincfalva	12
Görbeháza	83	Olcsvaapáti	22	Újszentmargita	25
Gulács	38	Örményes	11	Uszka	11
Győröcske	4	Panyola	20	Vámosatya	39
Gyügye	19	Piricse	29	Vámosoroszi	32
Hermánszeg	28	Rozsály	22	Vekerd	7
Hetefejércse	17	Sáp	32	Záhony	15
Hunyadfalva	2	Sonkád	29	Zajta	32
Jánd	39	Szamossályi	29	Zsarolyán	20
Kisar	19	Szamosújlak	18		

Az igazgatóság működési területén összesen **89 település 2428 egyedi tájértékének** rögzítése történt meg a Természetvédelmi Információs Rendszerben.

6.2. Településrendezési eszközök és területrendezési tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben

Az Igazgatóság a 2014. évben 77 településrendezési eszközt és területrendezési tervet véleményezett, melyek közül 14 esetben tett észrevételt, javaslatot vagy megjegyzést. Az Igazgatóság által tett észrevételek, javaslatok valamennyi esetben beépítésre kerültek a településrendezési tervekbe. A településrendezési eszközök, területrendezési tervek

véleményezése során az igazgatóság részére visszamutatásként mindig megküldésre került a véleményezésben részt vevő szereplők álláspontja, véleménye, javaslata.

6.3. Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben

Az Igazgatóság a 2014. évben integrált városfejlesztési koncepciót nem véleményezett.

6.4. Tájvédelmi szakértői tevékenység

A Igazgatóságnak a 2014. évben tájvédelmi szakértői tevékenysége nem volt.

6.5. Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások

A Természetmegőrzési Osztályhoz telepített nevesített tájvédelmi feladatok mellett az Igazgatóság minden szakmai tevékenységében érvényesíti a táj védelmének irányelveit, így például a kezelési tervek írása és megvalósítása során, a hatósági eljárásokban való részvétel során, a világörökségi cím menedzseléséhez kapcsolódó feladatok kapcsán, és külön figyelemmel a pályázati tevékenység tervezésénél és végrehajtásánál. Az alábbi táblázatban felsoroljuk a **kiemelt tájvédelmi jelentőséggel** bíró tevékenységi köröket, pályázatokat.

Pályázat/Projekt címe	Tájvédelmi vonatkozás
 Világörökségi cím menedzselése, kezelési terv és megalapozó dokumentáció írása	A hagyományos pásztorkodás által kialakított és fenntartott tájkép védelme.
 A cégénydányádi kastélypark rekonstrukciója	A park képének megőrzése, fejlesztése.
 Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a HNP Igazgatóság működési területén - II. és III. ütem	A nyílt pusztai tájkép ("töretlen látóhatár") megőrzése, fejlesztése, a vonalas formák eltüntetése.
 Árokrendszerek felszámolása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	A pusztai tájkép javítása, a természetes vízjárás helyreállításával, a vonalas formák eltüntetésével.
 Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban I. és II. ütem	Katonai használat nyomainak (földművek, bombatölcsérek) eltüntetése.
 Természetes és természetszerű erdők és fás legelők természetvédelmi kezelése, kialakítása a HNPI működési területén	Az erdei és erdőpusztai tájkép megőrzése, fejlesztése, természetes és mesterséges (fáslegelők) területeken.

  Kisvízterek rehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	Vizes élőhelyek táji értékeinek fejlesztése.
  "A történelem országútján" Tematikus csárdaútvonal a Hortobágyon keresztül	A hortobágyi táj kulturális elemeinek megőrzése, fejlesztése.
  Szabadvezeték kiváltás, illetve megszüntetés a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság területén	A nyílt pusztai tájkép ("töretlen látóhatár") megőrzése, fejlesztése, a vonalas formák eltüntetése.
  Restoration and conservation of the Pannonic salt steppes of Pásztó grassland with sustainable mangagement	A Túrkeve melletti Pásztói-legelő táji értékeinek védelme a hagyományos gazdálkodás fenntartásával, fejlesztésével.
  Restoration of sodic lake sub-type of the Pannonic salt steppe and marsh habitat in the Hortobágy	Vizes élőhelyek táji értékeinek fejlesztése.
  Large scale grazing management of steppe lakes in the Hortobágy	A Hortobágy táji értékeinek védelme a hagyományos gazdálkodás fejlesztésével, vizes élőhelyekre kidolgozott akciókkal, tájidegen erdők és fasorok felszámolása.

7. Projektek

A pályázati tevékenységi körben folyamatos volt a KEOP-3.1.2., KEOP-7.3.1.2, KEOP-3.2.0. és a KEOP-7.3.1.3, valamint az ÉAOP-2.1.1/A.I-12 konstrukciókra benyújtott pályázatok megvalósításával kapcsolatos feladatok ellátása, ill. a megvalósítási szakaszban lévő pályázatok zárása. A HNPI 2014-ben 32 saját (kedvezményezett) pályázat menedzsmentjét látta el, ami az adminisztratív és a megvalósítással kapcsolatos feladatokat is magába foglalja; 7 projektben (1 ÉAOP, 5 LIFE+, 1 HURO) pedig partnerként vettünk részt, azaz összesen 38 projektet kezeltünk. Mindebből 23 db pályázat KEOP konstrukcióban valósul meg, egy pályázat ÁROP konstrukcióban valósult meg, valamint elláttuk az Igazgatóságon készülő 86 db NATURA 2000 fenntartási terv projekt menedzsment feladatait is. A kedvezményezettként elnyert KEOP és ÉAOP projektek összértéke eléri a 8,2 milliárd forintot.

A fenti és a táblázatban felsorolt pályázatokon túl 2014-ben a TFO koordinációjával elkészült a KEHOP 4. prioritástengely keretében a 2014-2020-as időszakra benyújtani kívánt projektek tervezett listája és benyújtottuk az FM felé a projektjavaslatokat. A KEHOP keretre a HNPI 13,260 milliárd Ft teljes összegben 17 projektjavaslatot nyújtott be. Ebből a program intézkedéseit tekintve közvetlen élőhelyvédelem, fajvédelem 12 projekt; természetvédelmi kezelési infrastruktúra fejlesztés 4 projekt (őrszolgálati irodahálózat fejlesztése, állattartó telepek fejlesztése, monitorozás+őrszolgálati eszközök beszerzése, erdőkezeléshez gépbeszerzés); bemutatási infrastruktúra, szemléletformálás 1 projekt.

A projektek megvalósításához szükséges forrásemelés miatt elkészült „Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban I. ütem”, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0001 sz. projekt és „Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban II. ütem”, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0002 sz. projekt szakaszolása, így ez a két projekt áthúzódó projektek formájában részben KEOP és részben KEHOP finanszírozásban valósul meg.

Helyszíni ellenőrzések

A pályázatokhoz kapcsolódóan 2014-ben 7 projekt **helyszíni ellenőrzésére** került sor. A **Közreműködő Szervezet (NKEK Nonprofit Kft., majd NFM KEOP-ért Felelős Helyettes Államtitkárság)** a támogatási szerződésben vállalt kötelezettségek teljesítésének vizsgálata céljából az alábbi projektekhez kapcsolódóan végzett közbenső-, illetve záró helyszíni ellenőrzéseket:

- Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban I. ütem, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0001 sz. projekt közbenső helyszíni ellenőrzése.
- Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban II. ütem, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0002 sz. projekt közbenső helyszíni ellenőrzése.
- Természetes és természetyszerű erdők és fás legelők természetvédelmi kezelése, kialakítása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0005 sz. projekt közbenső helyszíni ellenőrzése.
- Kisvízterek rehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0009 sz. projekt közbenső helyszíni ellenőrzése.
- Árokrendszerek felszámolása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2011-0003 sz. projekt záró helyszíni ellenőrzése.
- Természetvédelmi fejlesztések a Hortobágyi Nemzeti Park Egyek-Pusztakócsi mocsarak területén, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2011-0009 sz. projekt záró helyszíni ellenőrzése.
- Élőhely-rekonstrukciós fejlesztések a Hortobágyi Nemzeti Parkban, KEOP-3.1.2/2f/09-2009-0016, fenntartási időszaki ellenőrzése.

Az ellenőrzések során szabálytalanság, hiányosság nem merült fel.

- A HNPI konzorciumi partnerként vesz részt Komplex ökoturisztikai fejlesztés a Hortobágyi Nemzeti Parkban című, ÉAOP-2.1.1/E-12-k2-2012-0004 azonosítójú projektben, melynél szintén volt helyszíni ellenőrzés 2014-ben.

A HNPI 2014-ban kezelt saját pályázatai

2014-ban az osztályon **24 db** támogatási szerződéssel rendelkező vagy benyújtott kedvezményezett **KEOP/ÉAOP/ÁROP** pályázat kezelését bonyolítottuk.

Elnyert KEOP + ÉAOP (Cégénydányád-épület): 8,2 milliárd Ft
ebből KEOP pályázatok összértéke: 7,7 milliárd Ft

2014 évi teljesítések/KEOP, ÉAOP, ÁROP:

Benyújtott pályázatok:	1 KEOP pályázat (Cégénydányád-park)
TSz kötés:	2 (ÉAOP Cégénydányád, ÁROP) pályázat
Lezárt projektek:	8 KEOP (1 előkészítés, 7 megvalósítás)
Megvalósítás alatt:	12 KEOP (megvalósítási szakasz)
Kifizetéssel érintett projektek száma/2014:	27
Kifizetések száma/2014:	132
Kifizetések összege/2014:	2 578 631 551 Ft

2014-ben egyéb konstrukcióra benyújtott új pályázatok:

LIFE+: Pannon homoki gyepek „Restoration of Pannonic sand steppes and habitats of *Pulsatilla pratensis* subsp. *hungarica* in the Nyírség region”, 692 millió Ft, partner: Magyar Honvédség.

A 2014-ban kezelt pályázatok adatai részletesen az **I. melléklet**ben szerepelnek.

8. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység

8.1. Az Igazgatóság ügyiratforgalma

Az Igazgatóság ügyiratait a Kontroller 2 iktatóprogrammal kezeljük. 2014. év folyamán négy iktatókönyvet használtunk: ügyviteli, személyzeti, haszonbérleti és igazgatói iktatókönyvek. A személyzeti, haszonbérleti és igazgatói iktatókönyvekhez a hozzáférési jogosultság korlátozott volt, míg az ügyviteli iktatókönyvhöz az ügyintézők teljes hozzáférési jogosultsággal rendelkeztek. 2014-ben 5933 ügyviteli főszámot, és 22 656 alszámot rögzítettünk. A szerződés és megrendelő iktatását az integrált ügyviteli programban (EOS) végeztük. 30 főszámot hoztunk létre a haszonbérleti iktatókönyvben.

8.1.1. Szakvéleményadás/adatközlés a hatóságok számára

Az Igazgatóság szakvélemény adására nem jogosult. A vonatkozó jogszabályok alapján a hatósági eljárásokban belföldi jogsegélyt és/vagy ügyféli nyilatkozatot adunk ki. A hatóságok által kért adatokat a felügyeleti szervvel egyeztetve bocsátottuk a hatóságok rendelkezésére. Itt jegyzendő meg, hogy a Természetmegőrzési Osztály és az Őrszolgálati Osztály munkájának jelentős részét ez a feladat teszi ki.

8.1.2. Jelentési feladatok a Minisztérium számára

A Minisztérium főosztályai által kért adatszolgáltatásokat - néhány apró csúszástól eltekintve - határidőre teljesítettük.

8.1.3. Ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés

Az ügyfelektől beérkező leveleket a kijelölt adekvát osztály(ok) ügyintézői maradéktalanul megválaszolják. Amennyiben szükséges, a személyes vagy telefonos egyeztetésre is lehetőséget biztosítunk az ügyfelek számára.

8.2. Szabálysértés

Helyszíni bírság kiszabására 51 esetben került sor. Az intézkedések jogszerűségét is ellenőriztük. A kiszabott helyszíni bírság az SZNYR-ben rögzítésre kerül és figyelemmel kísérjük a befizetéseket, illetve a befizetések elmulasztása esetén megtettük a végrehajtással kapcsolatos intézkedéseket. A legtöbb esetben tiltott helyen tartózkodással tulajdon elleni szabálysértéssel kapcsolatos szabálysértések miatt került sor helyszíni bírság kiszabására.

A bíróság 25 fő esetében hatályon kívül helyezte a kiszabott helyszíni bírságot. Ezen ügyekben a természetvédelmi hatóság közigazgatási bírságot szabott ki.

2014. évben a kiszabott helyszíni bírságot 8 fő fizette be a többi esetben végrehajtási eljárást kezdeményeztünk. Egy fő esetében került sor az összeg visszautalására a helyszíni bírság hatályon kívül helyezése miatt.

Továbbra is magas azon helyszíni intézkedések száma, ahol az elkövetők személyi okmányai nem állnak rendelkezésre ezért helyszíni bírság kiszabása helyett a természetvédelmi őrnök szabálysértési feljelentés megtételére van módja.

A helyszíni bírságokkal kapcsolatos helyszíni intézkedések jogszerűsége, valamint a nyomtatványok kitöltése tekintetében panasz nem érkezett.

8.3. Természetvédelmi bírság

A természetvédelmi bírságot nem a nemzeti park igazgatóságok, hanem a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi igazgatóságok szabhatják ki. E pontban emiatt a szabálysértésekről és a természetvédelmi érdeket sértő ügyekben indított közigazgatási hatósági eljárások kezdeményezéséről számolunk be.

Az általunk kezdeményezett szabálysértési ügyek a Természetvédelmi Őrszolgálat munkatársainak feljelentése, vagy intézkedése következményeként indultak. Az Igazgatóság működési területén ebben az évben is változatlanul a falopások, illegális fakivágások miatt kezdeményeztük a legtöbb szabálysértési eljárást.

Az elmúlt évben 6 esetben kezdeményeztünk szabálysértési eljárást, melyek illegális fakivágás miatt indult tulajdon elleni és jogosulatlan horgászat miatt indult szabálysértési eljárások.

Védett természeti értéket, területet veszélyeztető, sértő jogellenes cselekmények miatt 209 esetben kezdeményeztünk hatósági eljárást, melyek természetvédelmi-, vadászati-, halászati-, illetve erdészeti hatóságnál indultak. Védett, fokozottan védett faj fészkelése miatt 86 kezdeményeztünk hatósági korlátozást.

Valamint 13 esetben kezdeményeztünk hatósági eljárást védett természeti területen, Natura 2000 hálózat részét képező területen történő hulladék, elsősorban építési törmelék illegális elhelyezése miatt. A kiadott kötelezések végrehajtása iránti hatósági intézkedések nem minden esetben vezettek eredményre.

A falopás miatt indult tulajdon elleni szabálysértések elzárással is büntethetővé váltak 2012-ben, de ezen szankció alkalmazásával sajnos a várt visszatartó hatást - az elkövetői kör szociális helyzete miatt - továbbra sem sikerült elérni. Az elkövetői körnél a rövid időn belüli ismételt elkövetések száma emelkedést mutat.

A szabálysértések tekintetében - továbbra is - a leginkább érintett örkerületek 2014. évben is a Közép-Tisza Jászság Természetvédelmi Tájegység (Tiszabura, Tiszabó, Tiszapüspöki, Pély, Rákócziújfalú, Kótelek, Kisköre, Szolnok Szandaszőlős) és a Szatmár-Beregi Természetvédelmi Tájegység (Tiszabercel-Tiszadob TT, Tiszakarád, Tiszaeszlár, Tiszadada). A leggyakoribb szabálysértések: illegális fakivágás, falopás, jogosulatlan horgászat, tiltott helyen tartózkodás, tiltott módon való közlekedés.

8.4. Büntető ügyek

2014-ben 5 esetben tett Igazgatóságunk büntetőfeljelentést természetkárosítás büntette miatt. Ebből 3 ügy védett és fokozottan védett faj mérgezése/elpusztítása miatt indult. Továbbra is gondot jelentett a természetkárosítások miatt indult büntető eljárások eredménytelensége, melynek indoka, hogy az elkövető kilétét az eljárás során nem sikerült megállapítani, vagy bizonyítottság hiánya miatt került az eljárás megszüntetésre.

Illegális fakivágás, falopás miatt 12 esetben tettünk büntetőfeljelentést, az ügyek jelentős számában azonban az elkövető kiléte nem volt megállapítható, így a nyomozás

felfüggesztésre, elévülési idő leteltét követően megszüntetésre került. Az illegális fakivágások nagy mértékben érintették az Igazgatóság saját vagyonkezelésében lévő, üzemtervezett erdőit.

8.5. Polgári perek

A polgári pereket négy csoportra bonthatjuk:

A) Haszonbérleti szerződésekkel kapcsolatos perek

- Nagyiváni Kft. haszonbérleti szerződésének felmondása (felülvizsgálati eljárás ítéletének írásba foglalása van folyamatban)
- Buj Gyula (szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per (I. fokon folyamatban van))
- Fábián Juh Kft. (szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per (I. fokon folyamatban van))
- Fekete János (szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per (I. fokon folyamatban van))
- Tóth József (szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per (I. fokon elállt a keresettől a felperes))
- Tóth János József (szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per (I. fokon folyamatban van))
- Rezes Gergely (szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per (I. fokon folyamatban van))
- Szabó László, Csóra István (szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per (I. fokon folyamatban van))

B) VSzT hatálya alá tartozó terület jogellenes magántulajdonba kerülése

- Szerletics Róbert és tsa - filmforgatás vélelmezett akadályozása (felülvizsgálati eljárása szünetel, tehát továbbra is folyamatban)

C) Munkaügyi perek

- Nagy Márton munkaügyi pere (nyertességünkkel befejeződött)

D) Egyéb perek

- Csizmadia Sándor felperes vadkár megtérítése iránti per (egyezséggel befejeződött)
- Nagyiváni Kft. iratkiadás iránti per (I. fokon folyamatban van)

9. Természetvédelmi Őrszolgálat

9.1. Alapadatok

9.1.1. Személyi feltételek

Az osztályt az általános igazgatóhelyettes vezeti. Az osztályon belül területi leosztással létrehozott csoportok az ún. *természetvédelmi tájegységek*, melyek élén a *tájegység-vezető* áll. A természetvédelmi őrszolgálatvezető-helyettesi feladatokat a Hortobágy Tájegység vezetője látja el.

A Hortobágy Természetvédelmi Tájegységben 2014-ben gyakorlatilag 7 fő természetvédelmi őr teljesített szolgálatot. December 15-től a tájegységben dolgozók száma 1 fővel bővült, mert megkezdte a munkavégzést Kovács Zoltán kolléga is, aki számára a Hortobágy nem ismeretlen terep, hiszen az elmúlt években a Malomházi Vadaspark dolgozója volt. Természetesen az első év a betanulás, a terület megismerése és a munkavégzésben történő rutin elsajátítása időszakának tekinthető, melyben valamennyi kolléga az új őr segítségére lesz. A kollektíva bővülése az örkerületek egy részének átalakítását vonta magával. Zoltán önálló örkerületet kapott a tájegység észak-keleti részén, mely Gulyás András és Tar János korábbi örkerületének átalakításával jött létre. Ezzel a lépéssel a két legnagyobb kiterjedésű örkerület jelentősen csökkent, viszont mindennapos jelenlétünket megalapozzuk a tájegység saját vagyongazdálkodású és védett természeti területekben ugyan szegény, ellenben Natura 2000 státuszú területek, illetve természeti értékek tekintetében azonban kimondottan bővelkedő részében. Az örkerületek átalakítása kapcsán Katona József átkerült a Központi Örkerületből a Margitai Örkerületbe, ahol a továbbiakban az őrszolgálatvezető-helyettes munkáját fogja közvetlenül segíteni. A Központi Örkerületben a teendőket a továbbiakban Bessenyei László önállóan látja el. November végéig zajlott a közfoglalkoztatás a tájegységben, melynek során az év első részében 5 fő, majd az utolsó hónapokban 4 fő teljesített szolgálatot. Két fő továbbra is a tájegységvezető közvetlen irányítása mellett, további két fő Szilágyi Attila vezetése alatt, az ötödik személy pedig Gulyás András örkerületében dolgozott.

A Nagykunság Természetvédelmi Tájegység 6 fő természetvédelmi őrrel dolgozott 2014-ben. Egy fő tájegység-vezető és 5 fő örkerület-vezető dolgozik a 187.928 ha területen. Az év folyamán 2 fő közmunkás dolgozott a tájegységben, főleg Püspökladány és Nádudvar térségében.

A Bihari-sík Természetvédelmi Tájegységben 2014-ben öt természetvédelmi őr teljesített szolgálatot a tájegység-vezetővel együtt. Az őrszolgálat a profiltisztításnak megfelelően ez évben már nem vett részt aktívan az állattartó telepeken és az állatállomány felügyeletével kapcsolatos munkákban. Május 6-tól november 30-ig 2 fő közmunkás dolgozott a tájegységben. Ők elsősorban az állattartással kapcsolatos feladatokat végezték a Vagyongazdálkodási Osztály irányítása alatt, de a természetvédelmi kezelési feladatokat is ellátták. Megbízási szerződés alapján egy mezőgazdasági vállalkozó is foglalkoztatva van a tájegységben. Fő feladata szintén az állatállomány ellátása és a saját kezelésű szántóterületeken folytatott mezőgazdasági tevékenység, de alkalmilag ő is végzett természetvédelmi kezelési munkákat a munkagéppel. A Hajdúság-Dél-Nyírség Tájegységben foglalkoztatott egyik közmunkás és az itt foglalkoztatott vállalkozó a Bihari-sík Tájegység területén lévő Konyári Szürkemarha Telepen dolgozott, de munkaszervezési okokból ők is végeztek természetvédelmi kezelési feladatokat.

A Dél-Nyírség Tájegységben az év elején megüresedett őr helyet januártól Patalenszki Norbert töltötte be. Ezzel a tájegység területe is megváltozott. Konyár, Pocsaj, Esztár, és Hencida a Bihari-sík tájegységhez került. Az örkerületeket átalakítottuk. Az év első részében 6, majd szeptember végétől 2 fő közhasznú munkást foglalkoztattunk, főként a természetvédelmi kezelési feladatok fizikai kivitelezésében, valamint a létavértési szőlő művelésében.

A Nyírség-Szatmár-Bereg Tájegységben 2014-ben 9 fő természetvédelmi őr teljesített szolgálatot. Egy személyi változás történt, Kelemen Attila természetvédelmi területfelügyelő, a megnövekedett erdészeti szakrányítói munkái miatt a VKO-ra került, helyét 2014.01.17-én alkalmazásba állva Poór Ádám vette át. A közmunkaprogram keretében 2014-ben a foglalkoztatottak maximális száma 15 fő volt. Év közben két fő személyi változás történt Cégénydányád vonatkozásában, a többi személy foglalkoztatása a téli és nyári-őszi programban folyamatos volt, november 30-ig. Területi bontásban: 10 fő Tarpa- feladatuk: a saját vagyongazdálkodású erdők ápolási munkáinak a végzése, valamint természetvédelmi kezelések a Szatmár-Beregben. 1 fő Cégénydányád- feladata: a park állagmegóvása, cserjés területek visszaszorítása, a tanösvény és a kastély karbantartása. 1 fő Bátorliget, feladata: az épületek gondnoki munkáinak az ellátása, csoportvezetés, természetvédelmi kezelési munkák végzése. 2 fő Fehérgyarmat, feladatuk oktatási és csoportvezetési feladatok végzése.

A Közép-Tisza-Jászság Természetvédelmi Tájegységben az év során három esetben történt személyi változás. Január hónapban Juhász Lenke decemberi távozását követően Nagy Gábor került felvételre. Június hónapban Zelenák Attila természetvédelmi örkerület-vezető helyére Tóth Gergely érkezett, majd december hónap közepén Wilhelm Ákos Sándor, mint új természetvédelmi őr állt szolgálatba a tájegységben. A 2014. év folyamán a tájegységben a létszám bővítéssel együtt 7 fő természetvédelmi őr teljesített szolgálatot, munkájukat 3 fő közfoglalkoztatott segítette. A Közép-Tisza-Jászság Természetvédelmi Tájegységben az erdészeti ügyek szakmai koordinálását továbbra is Dobrosi Dénes végezte, az erdésztechnikai feladatokat Klinkó Nándor látta el a Vagyongazdálkodási Osztály munkatársaként. Az év folyamán Tóth Gergely és Wilhelm Ákos Sándor természetvédelmi örkerület-vezetők sikeres erdészeti vizsgát tettek.

9.1.2. Technikai felszereltség

A Természetvédelmi Őrszolgálat technikai felszereltségének legfontosabb értékmérője a szolgálati járműpark állapota. A tavalyi évhez képest - részben pályázati források felhasználásának, részben önálló beszerzésnek köszönhetően - némi javulás volt mondható, miközben továbbra is sok olyan gépkocsi van, melynek cseréje már régen indokolt lenne és ezek esetleges egyszerre történő elromlása nagyon komoly munkaszervezési, és nem utolsósorban anyagi terhet ró igazgatóságunkra.

Az Őrszolgálat optikai eszköz (fényképezőgép, távcső) ellátottsága jónak mondható, ráadásul, pályázati források segítségével folyamatosan szinten tartjuk, illetve fejlesztjük.

Az informatikai eszköz ellátottság lehetővé teszi a munkavégzést, az elmúlt évben az Őrszolgálat számítógép-parkja jelentős fejlesztéssel esett át (főleg laptopok). Itt jegyezzük meg, hogy a KÜVET és az ortofotó állományok friss verzióinak hozzáférhetősége a Természetvédelmi Őrszolgálat - de valójában a nemzeti park igazgatóságok - mindennapi munkájának alapvető feltétele. Ezek hiányában az elvégzett munka óriási többlet energiák befektetését igényli, ráadásul minősége alatta marad az elvárhatónál.

A szemléltető eszközök mennyiségi és minőségi jellemzői tájegységek között igen nagy eltéréseket mutatnak, de a feladatot mindenhol el tudja látni a kollektíva. Az Őrszolgálat egyenruházati ellátása - az elmúlt időszak pénzügyi körülményeinek alakulása függvényében - elfogadható.

9.1.3. Polgári természetőrök

Az elmúlt évekhez hasonlóan ez a csoport, mint a hivatásos természetvédők polgári segítői elmaradtak az igazgatóságunk működési területéről. Alkalmoszerű beavatkozások során a működési terület számos pontján természetesen létezik együttműködés civilekkel, de ez ma már nem köthető a polgári természetőr jogintézményéhez. A segítők többnyire nem igénylik ezt a címet, az eseti jellegű segítség nyújtás pedig ennek hiányában is jól működik. Igazgatóságunk nem tervezi ennek a szektornak a bővítését, mert tapasztalataink

azt mutatják, hogy nem volt hatékonyabb a munkavégzésünk azokban az időkben, amikor 40-50 polgári természetőrrel álltunk kapcsolatban.

9.2. Feladatellátás

9.2.1. Hatósági feladatellátás

A hatósági feladatellátás egyik része a védett természeti területek és a Natura 2000 területek hatósági őrzése. Ennek hatékonysága és színvonala egyrészt a létszámmal, másrészt a technikai eszközellátottsággal mutat egyenes arányosságot.

A hatósági munka másik része intézkedésekben, illetve intézkedések kezdeményezésében nyilvánul meg, ezekkel a 8.2. illetve 8.3 alfejezetekben foglalkoztunk.

9.2.2. Együttműködés más hatóságokkal

A hatóságokkal (rendvédelmi - és természetvédelmi -) történő együttműködésünk jó és hatékony. Kiemelt partnereink a rendőrkapitányságok, akikkel rendszeresen szerveztünk közös szolgálatot, ennek eredményei (bírság, eljárás kezdeményezése, feljelentés) is kiolvashatók a korábbi fejezetekből.

9.2.3. Nem hatósági feladatok ellátása

A Természetvédelmi Őrszolgálat munkájában a klasszikus természetvédelmi őrzési tevékenységi kör mellett a vagyonkezelési, fajmegőrzési és élőhely-védelmi, pályázati illetve oktatási-idegenforgalmi feladatok is jelentős és fontos szeletet jelentenek, sőt ez utóbbi tevékenységi körök aránya emelkedő tendenciát mutat.

Az egyes, nem hatósági feladatokat külön nem tárgyaljuk, a természetvédelmi kezelési tevékenységet az 5.2-5.4. fejezetekben, a vagyonkezelési vonatkozású tevékenységeket a 5.5.-5.8. fejezetben a többi szervezeti egység tevékenységével összevontan tárgyaljuk.

10. Költségvetés és vagyon

A 2014-as év gazdálkodási szempontból nyugodt évnak tekinthető. A költségvetési támogatásunk egyenletes ütemben nyílt le. Az egyenletes eloszlásnak és a kiszámíthatóságnak köszönhetően gazdálkodásunk 2014-ben kiegyensúlyozottnak és jónak mondható. Az eredeti előirányzatunk nem csökkent zárolás miatt. Az év folyamán az eredeti előirányzatunk több alkalommal emelkedett.

A munkabér kompenzációra év elején 7.640 eFt támogatást igényelt Igazgatóságunk, mellyel kapcsolatban a november hónapban esedékessé vált elszámolás során 84 eFt további többletigény merült fel.

Június hónapban a Természetvédelmi kártalanítás előirányzat terhére 450.000 eFt támogatás került átadásra az Igazgatóság részére - nem bázis jelleggel - 445.000 eFt intézményi beruházási kiadásokra valamint 5.000 eFt a kártalanítás során felmerülő dologi kiadások fedezésére.

December hónapban a Természetvédelmi kártalanítás előirányzat terhére újabb 150.000 eFt támogatás került átadásra az Igazgatóság részére - nem bázis jelleggel - 135.000 eFt intézményi beruházási kiadásokra valamint 15.000 eFt a kártalanítás során felmerülő dologi kiadások fedezésére.

November-december hónapban a VM és az MVH között megkötött és átruházott szakértői feladatokról szóló megállapodás alapján 12.360 eFt támogatásban részesült Igazgatóságunk - nem bázis jelleggel.

Költségvetési támogatásunk részét képezte 15.290 e Ft összeg a védett természeti értékeke védettségi szintjének helyreállításához kapcsolódó feladatok (adatgyűjtés, adatkezelés) megvalósítása érdekében.

Nem bázis jelleggel folyósításra került a egy egyösszegű 8.000 e Ft-os támogatás a „Világörökség gondnoksági feladatok” ellátása céljából, továbbá 1.100 e Ft támogatás rendezvények szervezése céljából.

A fejezet részéről folyósításra került Természetvédelmi pályázatok támogatása terhére 51.290 e Ft összegű támogatás a „Legelőtavak élőhelykezelése a Hortobágyon ....” című LIFE+ pályázat keretében megvalósuló föld- és eszközvásárlás támogatására nem bázis jelleggel.

2014. decemberében Földművelésügyi Minisztérium hozzátartozó intézmények részére, a költségvetési helyzetük javítása céljából, egyszeri nem bázis jellegű támogatást folyósított. Ebből a támogatási keretből Igazgatóságunk 7.139 e Ft összegben részesült.

A Kormány a 1723/2013. (X.11.) számú Kormány határozatban rendelkezett arról, hogy a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság gyakorolja az államot megillető tulajdonosi jogokat és kötelezettségeket a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. felett azonnali hatállyal. Ez a határidő a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt-hez intézett írásos kérelme alapján, az MNV Zrt. 953/2013. (XII.16.) IG sz. határozatával 2014. január 01-re módosult. A 2014. évi működési költségvetési támogatásunk részét képezte, abba beépítésre került 85.000 eFt támogatás a Hortobágyi Halgazdaság Zrt átvételével kapcsolatos kiadások fedezésére.

Április elején kaptuk meg a 2013. évi területalapú támogatást (375.032 eFt), amely bevételeinkkel együtt kellően likvid helyzetet teremtett az év során. De likviditásunk megőrzésében jelentős szerepe volt - 2012.szeptember 01 - 2013 augusztus 31. közötti mezőgazdasági évre vonatkozóan - június hónapban folyósított AKG támogatás 70.125 eFt-os összegének. Valamint a szintén június hónapban kiutalt 2013. évre igényelt kérődő szerkezetátalakítási támogatásnak 19.960 eFt összegben.

A 2014. évi területalapú támogatás előlege valamint a 2013. szeptember 01- 2014. augusztus 31. közötti időszakra járó AGK támogatás 2014. decemberében folyósításra került Igazgatóságunk részére 149.445 eFt és 65.925 eFt összegben.

A költségvetés bevételi előirányzatát teljesítettük, a többletbevétel előirányzat-módosítását a fejezethez benyújtottuk. Nagy hangsúlyt fektetettünk követeléseink behajtására, felszólító leveleket, kamatközlőket küldtünk rossz vevőinknek.

Pályázati tevékenységünknek köszönhetően 2014-ben is jelentős támogatásértékű bevételt realizáltunk.

Kiadásaink döntő része a 2013-es évhez hasonlóan egyenletesen merült fel. A kielégítő likviditási helyzetünknek köszönhetően kötelezettségeinket igyekeztünk határidőre teljesíteni, tartozásállományunkat az év folyamán igyekeztünk alacsony szinten tartani.

Dologi kiadásaink között jelentős összegű egyszeri kifizetések is jelentkeztek az év során. A Hortobágyi Halgazdaság Zrt. tulajdonosi joggyakorlásával kapcsolatos 2013. évi költségvetési évben az Igazgatóságunkhoz utalt, a tulajdonosi joggyakorlással kapcsolatban felmerülő többletkiadások fedezése céljából biztosított 60.000 eFt és 85.000 eFt összeg átadása a Hortobágyi Halgazdaság Zrt részére. Valamint a 2013. évi árvízi védekezés költségeire Belügyminisztérium által előlegben folyósított támogatás, elszámolást követően fennmaradó részének visszautalása az érintett tárca felé.

10.1. Kiadások (területkezelésre, védett természeti területek, nem védett Natura 2000 területek)

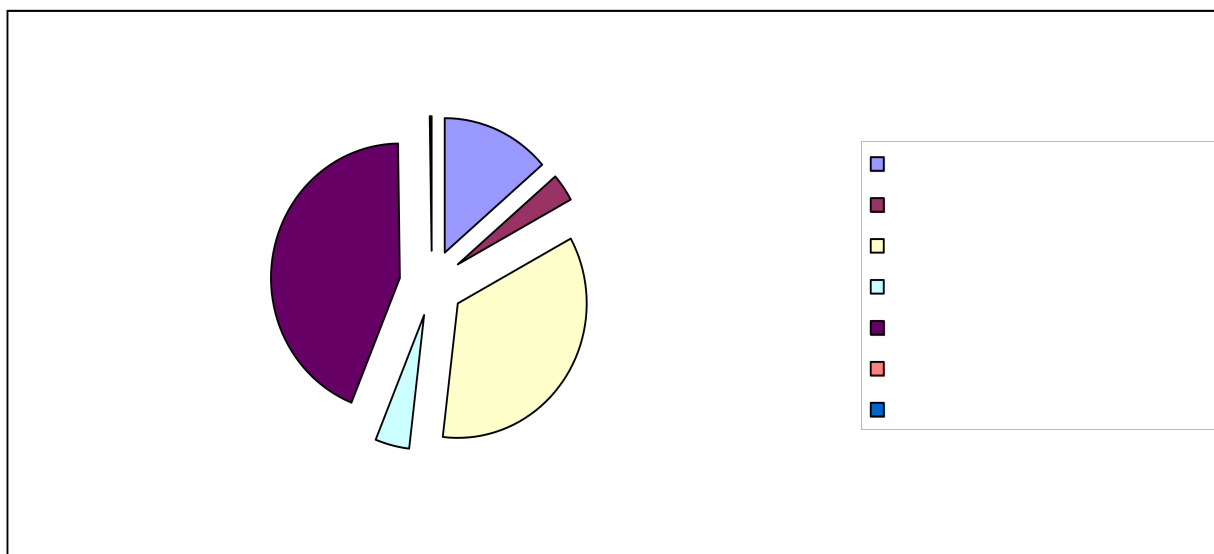
Az Igazgatóság kiadásainak megoszlás a 2014-as költségvetési évben:

Megnevezés	Összeg (e Ft)
Személyi juttatás	566 185
Járulékok	141 578
Dologi kiadások	1 455 455
Felújítás	4 665
Beruházás	1 810 557
Működési célú támogatások	179 094
Felhalmozási célú támogatások	10 022
Összesen	4 167 556

A lenti grafikon a költségek %-os megoszlását tartalmazza az Igazgatóság összes kiadásán belül.

2014. év kiadásainak 17%-át a bér és járulékköltségek adták. A dologi kiadások között található a területkezelési, erdészeti, mezőgazdasági szolgáltatások kiadásai, a gépjárművek fenntartási költségei, a felmerülő rezsiköltségek, az adminisztrációs kiadások. Beruházásaink és felújításaink elsősorban pályázati forrásokból valósulhattak meg.

A HNPI 2014. évi kiadásainak %-os megoszlása

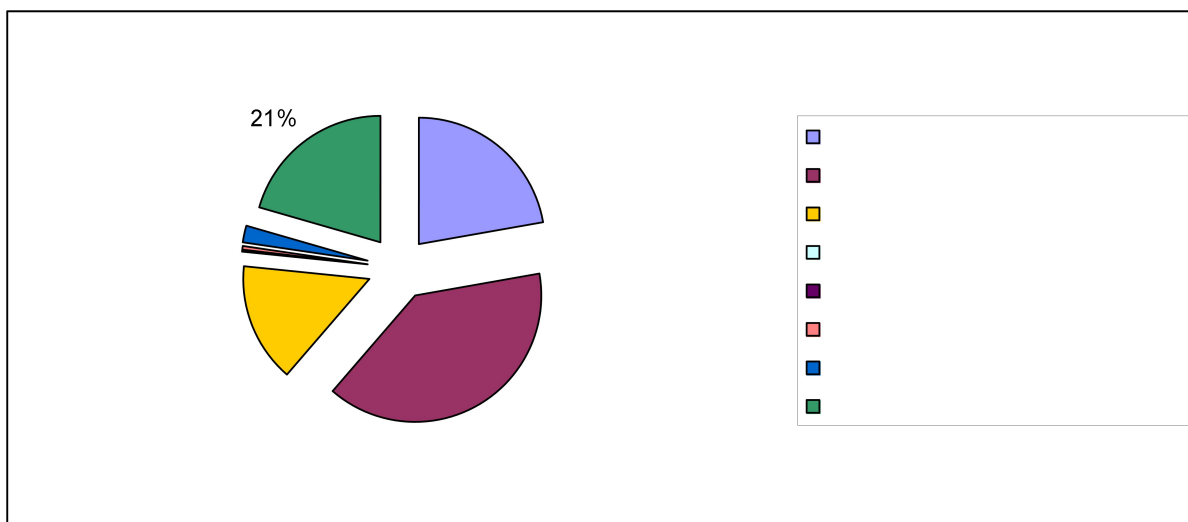
10.2. Bevételek

Az Igazgatóság bevételi adatai az alábbi táblázat tartalmazza:

Megnevezés	Összeg (e Ft)
Intézményi .működési bevétel	705 025
Működési c.tám.átvett p.e	1 030 527
Felhalmozási bevételek	3 279
Felhalmozási c,tám.átvett.p.e	1 821 546
Működési célú átvett p.	14 618
Felhalmozási célú átvett p.	8 234
Központi, irányítószervi tám.	923 323
Maradvány	105 664
Összesen	4 612 216

Az bevételeinek legjelentősebb részét pályázati források jelentették. A következő legfontosabb tétel a saját bevétel, illetve az agrártámogatásokból származó bevétel. 2014-ben bevételeinek százalékos eloszlása az alábbi:

A HNPI 2013. évi bevételeinek %-os megoszlása

Az irányító szervei támogatás összetétele az alábbi:

A költségvetési támogatás összetétele 2014-ban (eFt)	
Működési költségvetés támogatása	250 420
- ebből: Hortobágyi Halgazdaság Zrt tul.joggyak. miatt biztosított összeg	85 000
Természetvédelmi célú pályázatokra biztosított többlet támogatás	51 290
Intézményi működési kiadásokra biztosított többlet támogatás	71 613
Intézményi felhalmozási kiadásokra biztosított többlet támogatása	580 000
Összesen	953 323

10.3. Vagyon

Az Igazgatóság mérlegében az eszközök és források 31.968 m Ft-ról 34 464 m Ft-ra emelkedtek, amely 8 %-os növekedést jelent.

10.3.1. Befektetett eszközök

A befektetett eszközök állománya 31 568 m Ft-ról 33 319 m Ft-ra (1 751 m Ft-tal) nőtt, amely növekedés elsősorban a pályázatokból megvalósuló beruházásoknak köszönhető, ez a növekedés a „Beruházások” soron jelentkezik.

10.3.2. Forgóeszközök

Az Igazgatóság forgóeszköz állománya 399.304 eFt-ról 1.454.418 eFt-ra emelkedett. A növekedés jelentős a pénzeszközök soron, ahol a kártalanítás címén kapott, még ki nem fizetett többlettámogatás jelentkezik az Igazgatóság bankszámláján. Van egy kis mértékű növekedés a készletek között is, ez a növekedés az „árak, göngyölegek, közvetített szolgáltatások” és a követelések soron mutatkozik, valamint jelentős összegű következő évet érintő követés is mutatkozik a mérleg soraiban a követelések sorokon.

10.4. Épületek

Épületeinkkel, építményeinkkel kapcsolatban nem pályázati forrásból az alábbi munkálatokat hajtottuk végre:

- Beregi kutak telefonos vezérlésének javítása
- Berettyóújfalu, Palocsa major vízmérés kialakítása meglévő kútnál
- Vajai szivattyútelep elektromos rendszer felújítása
- Hortobágy 02355/4, 02356, 01576 hrsz.-ok alatt található sorompók javítása
- Beregdaróci kútaknában szivattyú nyomóvezeték csere
- Beregdaróci kútaknában lévő vízmérő javítása
- Földesi bivalytelep kútjavítás
- Fűszállón villamosművek felújítása
- Gelénesi kútnál csőtörés javítása, karbantartás
- Hortobágy-halastavi Kisvasútnál kitérő javítása

- Hortobágyi Pásztor múzeumban karbantartás
- Kadarcsi Csárda területén belső telepi kerítés építési engedélyezési terveinek elkészítése
- Kállósejéni kútnál korrodált csőszakasz csere
- Tiszafüred, Kemény kastély beázás miatti belső festés
- Tiszafüred, Kemény kastélyban vízmű javítása
- Kilátó tanya viharkárban sérült tetőszerkezetének helyreállítása
- Hortobágyi Látogatóközpont fűtésjavítás
- Hortobágyi Látogatóközpont klímakonvektorok javítása
- Hortobágy-Malomházán internet átjátszó állomás oszlopának stabilizálása
- Hortobágy, Malomházi Vadasparkban vízműrendszer karbantartása
- Hortobágy-Máta, Fecskeház Erdei Iskola épületgépészet karbantartása
- HNPI székházában elektromos karbantartás
- Hortobágy, Ladányi major viharkár miatti tetőfelújítás
- Szatmári telken lévő szolgálati lakásnál vízmű javítás
- Tisza-tavi tanösvény felújítása
- Hortobágy, Malomházi Vadaspark területén bikabefogó karám építés
- Hortobágy-Halastó, Bivalyos-tó körül villanypásztor bővítése
- Cégénydányád, Dózsa György u. 9. sz. alatt található Kölcsey-Kende kastélypark raktárának és buszgarázsának vezeték nélküli behatolásjelző rendszer kiépítése
- Fehérgyarmat, Vörösmarty M. u. 1. sz. alatt található Nyírség-Szatmár-Bereg Természetvédelmi Tájéegységközpont épületének felújítása
- Balmazújváros külterület, Fűszálló szolgálati lakás környezetében csapadékvíz elvezető árokrendszer karbantartása és felújítása
- Hortobágy 02336 hrsz., a Tiszafüred 0207/2 hrsz., valamint a Hortobágy 01294 hrsz. alatt található romos állapotban lévő épületek bontása
- Hortobágy-Halastavi Kisvasút töltésének megerősítése
- Hortobágy-Máta, Lovasfalu és a 33.sz főút között, 1094 hrsz. alatt húzódó útszakasz kátyúzása
- Hortobágyi Öreg-tavaknál történő kotrási munkálatok
- Nagyhegyes, Kadarcsi Csárda belső javító mészfestése
- Hortobágy, Malomházi Pusztai Vadasparkban található keselyű kifutó felújítása
- Hortobágy, Pentezugi istálló és Pusztai Állatpark közötti földút karbantartása
- Hortobágy-Szálkahalom, kilátó bontása
- Poroszló, Tisza-tavi tanösvény állagmegóvása, kilátó helyreállítása
- Hortobágy, Malomházi Vadaspark területén üsző legelő karám építése
- Hortobágy-halastó 02755/7 hrsz. ingatlanon (Kacsatelep) üzemanyag kút alapozása

Pályázatokhoz kapcsolódó kivitelezési munkák az alábbiak voltak:

- KEOP mezőgazdasági infrastruktúra fejlesztési pályázatok megvalósítása
- Parlagi Sas LIFE+ projekt tevékenységei
- Komplex ökoturisztikai fejlesztés ÉÁOP pályázat megvalósítás
- KEOP Kisvizes pályázat kisvízterek rehabilitációja
- KEOP Bombatér (I-II) táj rehabilitáció megvalósítás

10.5. Eszközök

Az Igazgatóság eszközei munkavégzéshez szükséges színvonalának szinten tartásához folyamatos beszerzésekre, cserére van szükség. A 2012. és 2013. évi költségvetési hiánycél biztosításához szükséges további intézkedéséről szóló 1982/2013. (XII. 29.) Korm. határozat azonban több eszközcsoport beszerzését tilalom alá helyezte. Az év során végrehajtott beruházás jellegű beszerzéseinket KEOP és LIFE pályázatainkból, illetve a közfoglalkoztatási keretből oldottuk meg.

11. Bemutató, oktatás, társadalmi kapcsolatok

Az igazgatóság környezeti nevelési, turisztikai tevékenységét koordináló és túlnyomórészt végző Oktatási és Turisztikai Osztály munkáját célszerű tevékenységi területenként taglalni.

Az **oktatási csoport** a környezeti neveléssel kapcsolatos tevékenységeket végzi. Téma napokat, osztálykirándulásokat, erdei iskolát/óvodát, táborokat szervez, meghirdeti az igazgatóság saját pályázatait (versenyek, vetélkedők, alkotópályázatok). Tanfolyamokat szervez, oktató-ismeretterjesztő jellegű kiadványok gondozását látja el, valamint az igazgatóság honlapján belül a tevékenységi terület oldalainak gondozását is végzik. A *Fecskeház Erdei Iskola* üzemeltetése is ide tartozik 2013-tól, egyben az erdei iskola vezetője koordinálja a turisztikai létesítmények takarítását ellátó munkatársak napi tevékenységét is. A csoport saját programokat szervez (pl. Zöld Mikulás), kitelepüléseken vesz részt.

Az **ökoturisztikai csoport** több területen tevékenykedik, különálló egységekben.

Az **információs iroda** működteti a HNP Látogatóközpontban szezonálisan működő Tourinform Hortobágyot is. Feladataik közé tartozik a vendégtájékoztatás, vendégstatisztikai adatok kezelése, programszervezés, az ajándékbolt üzemeltetése. Ellátják a gondnoki teendőket a látogatóközpont épületében, annak udvarán, és a játszótéren. Frissítik a külső honlapfelületeket (itthon.hu, iránydebrecen.hu, hortobagy.hu), tartják a kapcsolatot a turisztikai partnerekkel.

A **néprajzi gyűjtemények** magukba foglalják a hortobágyi muzeális kiállítóhelyeket és a Hortobágyi Kézművesudvart. Az itt dolgozó munkatársak gondoskodnak a kiállítások üzemeltetéséről, a Kézművesudvar programjainak szervezéséről, az igazgatóság honlapján belül a tevékenységi terület oldalait gondozzák, és emellett feladatuk a HNPI fotó-, dokumentum, hang és filmarchívum (médiatár) gondozása, gyarapítása, rendszerezése.

A **Halastavi-kisvasút** üzemeltetését ellátó munkatársak a Kisvasút turisztikai célú hasznosításaért felelősek és a fontos a szerepük a nemzeti parki belépőkártya értékesítésben is.

Az osztály tevékenységében a harmadik nagy csoportot alkotja a **Hortobágyi Vadaspark**, aminek munkatársai felelősek az állatkert működéséért, valamint a vadlórezervátum szakmai munkájának ellátásáért együttműködésben a Vagyonkezelési Osztállyal.

Belépőjegyeinket, programjainkat SZÉP kártyával is lehet fizetni, az ilyen forgalom bevételünk növekvő hányadát teszi ki. 2014-től a SZÉP-kártya elfogadás kibővült a legelterjedtebb OTP SZÉP-kártyára is.

A turisztikailag is jelentős Tiszakürti Arborétum működése számos területen kapcsolódik a bemutatás, oktatás, társadalmi kapcsolatok témakörhöz. Az osztály ide vágó tevékenységének értékelését, mutatóit külön részben tüntettük fel.

11.1. Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra

11.1.1. Látogató-, fogadó- és oktatóközpontok

A) Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpontja

Információs iroda

A HNP Látogatóközpontja Hortobágy falu központjában található, turisztikai szempontból a nemzeti park központi fogadó létesítménye. Az ide érkező turisták teljes körű információt kaphatnak nemcsak a nemzeti park programjairól, hanem a hortobágyi rendezvényekről, szállás- és étkezési lehetőségekről. A programfoglalás, szakvezetések

szervezése is az itt dolgozók feladata, akik a szakvezetések lebonyolításából is kivesszük részüket. A Hortobágyi Nemzeti Park turisztikai szolgáltatásainak online felületeken történő megjelenését is ez a részleg fogja össze, frissíti, aktualizálja, aktualizáltatja.

Az információs részleg április és október között szezonális Tourinform irodaként is működik, de a vendégek tájékoztatása (e-mail, posta, telefon, személyes megkeresés) április előtt és október után is zavartalan és teljes körű.

A több helyen folyó programszervezés miatt fontos a belső kommunikáció, főleg az információs irodával, hiszen itt futnak össze az egyes programfoglalások.

2014-ben 2 fő állandó dolgozó mellett a vendégforgalom indokoltá tette 1 fő közfoglalkoztatott alkalmazását. Az iroda fenntartási költségeihez 2014-ben is hozzájárult a Hortobágyi Nonprofit Kft., akiknek a havi 200.000 Ft+áfa hozzájárulása az egyik dolgozó bérének fedezetet teremt.

A létszám kiegészült a Debrecen és Hortobágy Turizmusáért Egyesület (DETE) által támogatott 6 hónapos félállású alkalmazottal.

Nyitva tartás:-

2014-ben a látogatóközpont információs irodájának nyitva tartásában kisebb változás történt 2013-hoz képest. Január és február hónapban zárva volt. Július és augusztus hónapban viszont hosszított nyitva tartással működött (17.00 és 18.00 óráig).

Tapasztalatunk, hogy a vendégek többnyire 1 napos látogatók, nem Hortobágy faluban szállnak meg.

Több alkalommal felmerült az igény a látogatóközpont téli nyitva tartására, mind az információs szolgáltatás folytonosságának biztosítása, mind pedig a természetrajzi kiállítás és az augusztusban megnyíló Darvak világa kiállítás bemutatása miatt. Ezért 2014-től mégis a téli nyitva tartás bevezetése mellett döntöttünk. Decemberben hétfévente nyitva volt az információs iroda. A látogatószám nem volt túlságosan nagy. Ennek több oka is lehet, egyrészt az időjárás is befolyásolja, másrészt évekig zárva tartott télen, így hosszabb idő kell, mire ismét bekerül a köztudatban. Ezen intézkedéssel a kora tavasztól őszi végéig tartó szezonon túli hortobágyi látogatások számának emelkedését és a helyi vállalkozások támogatását is elő kívántuk mozdítani.

Feladatok - szolgáltatások:

Turistatájékoztató - formája: személyes, telefonos, írott (e-mail és postai levél). Telefonos és e-mail megkeresések száma hasonlóan alakult előző évihez.

2014-ben 28 885 főt fogadtunk, tájékoztattunk személyesen. (Ez kb. 7-8 %-os visszaesést jelent 2013-hoz képest.)

A látogatóközpontba működik egy ún. Touch Info berendezés, mely térképpel, fényképekkel, többnyelvű leírással segíti a turisták útbaigazítását Hortobágy és Debrecen programlehetőségei tekintetében, illetve szállás és étkezési lehetőségei vonatkozásában.

2014 egyik legnagyobb kihívása az új online pénztárgépek üzembe helyezése, az új szabályozásnak megfelelő rendszer kialakítása, emiatt a korábban bizományos formában értékesített Máta Ménes szekérprogramja (nem saját program!) kikerült kínálatunkból.

Értékesítés - Az információs pultban elsősorban szolgáltatásértékesítés történik. Főként a nemzeti parki belépőkártyát, az őszi daruvonulás programunkat, egyéb programjainkat is értékesítjük, valamint múzeumi belépőjegyeket árusítunk.

Több helyszínen, a HNP Látogatóközpont Ajándékboltjában és a Körszínben működik ajándékboltunk, továbbá kisebbek a Pásztormúzeumban, a Hortobágyi csárdakiállításban és a Hortobágy-halastavi Kisvasút pénztárában, továbbá a Hortobágyi Vadasparkban. Értékesítünk nemzeti parkos termékeket, ajándéktárgyakat, kiadványokat, helyi és tájjellegű kézműves, illetve Nemzeti Parki Termék-védjeggyel ellátott termékeket.

A látogatóközpont ajándékboltjának kínálata 2014-ben is bővült. A szürkemarha, bivaly és őstulok szalámi értékesítésünk egyre inkább erősödik. A bolt bevétele a látogatószám csökkenése ellenére is növekedett, nem kis szerepe volt benne a szaláminak, forgalmának kb. 30 % -a is a szalámi értékesítésből származott.

A 2014-ben tapasztalható volt, hogy egyre több bizományos beszállító visszakéri termékeit, vagy már nem szállít be a boltba. Ennek okát a jogszabályok változásával és a részünkről sokszor határidőn túli kifizetéssel indokolták.

A boltban található termékek 70-75 %-a bizományban van nálunk. Arra törekszünk, hogy saját termékek kínálatát növeljük, így egyedi termékekkel tudjuk a vásárlói igényt kielégíteni, ennek megvalósításában Kézművesudvarunk is bekapcsolódott. Egyre több termék került ki kézműveseink keze közül.

Kölcsönzési lehetőségek:

- *Kerékpárkölcsönzés* - a látogatóközpontban több mint 30 kölcsönözhető kerékpár található. Több kerékpáros szakvezetési túrát indítottunk kerékpár kölcsönzési lehetőséggel, de egyéni vendégek számára is biztosítjuk a szolgáltatást.
- A látogatóközpontban kölcsönözhető audioguide készülék (okos telefon alkalmazással együtt, illetve mp3 lejátszó) nem túl népszerűek. Az okos telefon audioguide, az ún. Pocketguide mobil alkalmazásként is letölthetővé vált. Megállapítható, hogy ez már keresettebb, többen töltik le az alkalmazást. A mobil túravezetés magyar, angol és német nyelven érhető el, IOS és android operációs rendszerrel.

Csoportok fogadása, teljes körű programszervezés és koordináció - a Hortobágyi Nemzeti Park, mint turisztikai célterület az utóbbi időben bár veszített népszerűségéből, mégis kedvelt utazási célpont maradt az oktatási intézmények diákcsoportjai, valamint bel- és külföldi turisták körében. A látogatók többsége még mindig, mint a pásztorok földjét ismeri. Az utóbbi években már nem csak emiatt válik úti céllá, a természeti értékek megismerése is egyre inkább előtérbe kerül.

A Hortobágy-halastavi Kisvasút és a Hortobágyi Vadaspark csoportos, előzetes foglalásainak (meg)szervezése, az érintett kollégák tájékoztatása, egyéni szakvezetések szervezése a Látogatóközpont információjában történik.

A Hortobágy faluban található nemzeti parki kiállításokat és az épített örökséget (természetrajzi kiállítás, néprajzi gyűjtemények) bemutató szakvezetés egy részét is az itt dolgozók végzik ún. faluséta keretében.

Természetrajzi kiállítás - A puszta természetrajzát és a gazdag élővilágot bemutató, multimédiás eszközöket felhasználó „Hortobágy élővilága” természetrajzi kiállítás. Az egyik leglátogatottabb kiállításunk ingyenesen látogatható a látogatóközpont nyitvatartási idejében.

2014 augusztusában ÉAOP-os pályázat eredményeképpen nyitott meg a „***Darvak világa - A vándorok nyomában***” kiállítás. Más kiállításainkba érvényes kombinált belépőjegy ide is érvényes.

A HNP Látogatóközpont „Hortobágy élővilága” kiállítás, ingyenes volta miatt becsült, látogatottsága 14.000 fő/év, míg az emeleti szinten elkészült „Darvak Világa” kiállítás látogatottsága az augusztusi nyitás és december hónap között 3.012 fő volt.

További feladatként folytatódott a HNPI fotó-, dokumentum, hang és filmarchívum (médiatár) gondozása, gyarapítása, rendszerezése, amely a 2014.12.31-i állapot szerint mindösszesen 13.884 médiafajlt tartalmaz.

Kézművesudvar

- A Kézművesudvar szakmai programjában a látványműhelyek működtetése, a gyermekek számára nyújtott kézműves foglalkozások, a tájegységhez kapcsolódó viselettörténeti kiállítás bemutatása, és a vásári rendezvényeink (a Húsvét, Gyermeknap, Pünkösöd, Szent Iván-nap, Hídi vásár, Daru ünnep) lebonyolítása voltak a legfontosabb elemek. A kézműves foglalkozásokon résztvevő gyermekcsoportokban 1500 főt fogadtunk (38% növekedés, 2013 1042 fő) 9 fős munkatárs közreműködésével. 2014-ben, a környezeti nevelési csoporttal való együttműködés keretében, a Kézművesudvarban készülő ajándéktárgyak egy részét saját vetélkedőink díjazásaihoz használtuk fel. A Kézművesudvarban zajló bemutató-tevékenység becsült bevételei (850 e Ft) napi működés dologi kiadásait meghaladták. A Kézművesudvar a HNP külső helyszínen való megjelenéseiben aktív szerepet vállalt, mint amilyenek az Magyar Nemzeti Parkok Hete nyitórendezvény (Tata), Halász Judit gyermeknapi koncertje Debrecenben, Nemzeti Parki Termék-védjegy roadshow (Tiszaderzs, Abádszalók, Nagyvíván, Tiszafüred, Túrkeve), és az OMÉK voltak. A saját anyagainkból összerendezett viselettörténeti kiállítás és divatbemutató a Hídi vásár idején, a Pásztormúzeum előtti műsorfolyamban, rövid zenés-táncos koreográfia keretében került bemutatásra.

B) Turisztikai létesítmények, bemutatóhelyek üzemeltetése

Az ÉAOP-os pályázati beruházások eredményeképpen a Hortobágyi Nemzeti Park turisztikai kínálata kibővült. A Pásztormúzeum, Körszín és a „Csárdák útja” tematikus útvonal, Hortobágyi és Kadarcsi csárdában berendezett kiállításai továbbra is kombinált jeggyel voltak látogathatók.

Csárdák útja projekt - A régi és új (ÉAOP) kiállításaink *tematikai egységet* alkotnak. Az **egyéni** jeggyel a Pásztormúzeum, Körszín, Hortobágyi csárdakiállítás, Kadarcsi csárdakiállítás külön is látogatható, de a **kombinált, több kiállításba is érvényes belépővel** arra ösztönöztük a látogatókat, hogy tartózkodási idejüket növelve a HNPI által kezelt kulturális értékekről is minél több ismeretet szerezzenek. Ez a belépőjegyrendszer segített az új létesítmények megismertetésében és a már meglévő kiállítások esetleges újr látogatását is ösztönözte. Jegyárak terén a szociálisan hátrányos helyzetben lévő csoportok számára jelentős kedvezményeket biztosítunk (gyerek/nyugdíjas jegy mellett családi jegy), s ezen túl, a muzeális intézmények látogatóit megillető kedvezményekről szóló törvény szerint ingyenes látogatási napokat is meghirdettünk.

- **Hortobágyi csárdakiállítás:** A hagyományos és modern kiállítási elvek alapján készült kiállításban a *szakmaiság és élményszerűség* optimálisnak mondható kombinációja a látogatószámban is megmutatkozik. Annak ellenére, hogy csökkenés tapasztalható az előző év adatához képest (2014. évben 9300 fő), az egyéni vélemények, visszajelzések továbbra is pozitívak, így a kiállítás betölti a tervezett célját. Kombinált jeggyel érkezett ide a legtöbb látogató. A több csárdára is érvényes belépőjegy és az épületben működő csárdai vendéglátás rendezése fontos a kiállítás forgalma szempontjából.
- **Kadarcsi csárdakiállítás:** A turisztikai programajánlóban, hivatalos honlapon továbbra is a hortobágyi kiállítóhelyek és a Csárdák útja útvonal részeként lett kezelve, a 33-as főút mentén előjelző tábla, az épület homlokzatán tábla is hirdette a nyitva tartást. Ennek ellenére nagyon kevesen látogatták. Sajnos év közben a Hortobágyi Nonprofit Kft. az Hortobágyi és Kadarcsi csárdára vonatkozó üzemeltetési szerződést ezen épületre felmondta. Az üzemeltető külön marketing tevékenységet nem folytatott a csárda komplex üzemeltetésére vonatkozóan, a

látogatók száma nem növekedett, sőt az éves adatok alapján jelentős csökkenést mutatott (2013 - 18 fő, 2012-ben 197 fő). A csárda nem központi fekvésű, inkább tranzit jellegű, ami a működtetésében más stratégiát igényelne, az exkluzív környezet inkább az speciális érdeklődésű turizmus számára kínál lehetőségeket. A főbb turisztikai vonzerőt jelentő létesítményektől viszonylag távolabb esik, alacsonyabb látogatottságának ez is oka. Az értékes kiállítási anyag egy részét az épület vizesedés miatti ismételt felújítása miatt ki kellett vonni.

- *A Meggyes csárda* a közúttól távoli muzeális épületünk, melyben kiállítást rendeztünk be. Látogatói, az egykori Sóút turistái - az Egyek-pusztakócsi bemutató terület -, valamint a Górés tanya vendégei közül kerülnek ki. Látogatottsága csökkenő jellegű, melynek több oka is lehet. Megközelítése csak földúton lehetséges, így nagymértékben időjárás függő. Górés tanyán és a tanösvényen 2014-ben is folyó építési, felújítási munkálatok miatt eleve kevesebben látogatták a területet (a csárda kiállításának megtekintése a nemzeti parki belépőkártya megváltásán túl 1000 Ft/alkalomba került, a látogatószám csökkenés oka lehet ez is). A néprajzi jellegű gyalogtúrákat a HNPI továbbra is megszervezte - *Mesél a múlt címmel* - az egykori Sóúton haladva, melyek azonban kevésbé sikeresek. Látogatottsága 2014-ben 75 fő volt.

Pásztormúzeum és Körszín kiállítások - Hagyományosan a legnépszerűbb, vendégvonzó kiállításnak számít a Pásztormúzeum, amely 2014-ben 14.409 látogatót vonzott (csökkenő tendenciát mutatva) és a Körszín, melyre 12.155 fő volt kíváncsi. A Körszín egyébként pozitív üzleti egyenlegében továbbra is a jegyeladásokból származó bevétel dominált, az ajándékboltban forgalmazott kézműves termékek utáni bevétel alacsonyabb volt. A látogatás formáját tekintve az egyéni látogatók voltak többségben, akik a kombinált belépőt részesítették előnyben. 2014. év folyamán a „faluséta” programon az egynapos akciós kirándulás keretében 1.177 fő, míg az erdei iskolás csoportokat tekintve 383 fő, a 2 napos osztálykirándulások keretében 204 fő, a táborokon részt vevők közül pedig 70 fő tekintette meg kiállításainkat, ami jelentős növekedést jelent az előző évekhez képest (2013: 576 fő, 2012: 463 fő).

A Pásztormúzeum látogatószáma esetében továbbra is jelentős szerepe van annak, hogy a Hortobágyi Vadasparkba induló járatok innen indulnak, a részvételi jegyet is itt lehet megvásárolni. „A pusztáról szó mesét az éj”, nyári napfordulóhoz köthető programunk egyik fő helyszíne is a Pásztormúzeum volt.

A HNPI hortobágyi muzeális intézményei és a Kézművesudvar az oktatási és környezeti nevelési csoport által szervezett „A pásztorok viselt dolgai” vetélkedő döntőjének is helyszínéül szolgáltak.

Hortobágy-halastavi Kisvasút

Az egyik legsikeresebb látogatottságú létesítményünk a kisvasút, mely egyediségével országos szinten is kiemelkedik. A kisvonatot nemcsak a természeti táj látványáért, hanem a vonatozás élményéért is felkeresik. A vendégforgalom a 2013. évihez képest jobban alakult: 2013-ban 26.260, míg 2014-ben 34.233 utast szállítottunk. Jellemző, hogy tavaszi és őszi időszakban főként csoportosan keresik fel, nyáron pedig családosok, és egyedül érkezők. A felnőttek is gyakorta számolnak be arról, hogy őket a vonatozás élménye és a halastavi környezet vonzotta ide.

2014-ben változatlan jegyárak, és menetrend mellett dolgoztunk. Megfigyelhető, hogy hiába a közeli állami vasútvonal, a vonattal érkező vendégek száma jóval alatta marad a személygépkocsival érkezőkének.

A kisvasút pénztára áprilistól októberig mindennap, márciusban és novemberben hétvégeként tartott nyitva. Ez nem teljesen egyezik a vonatjáratos napokkal, aminek

célja, hogy a vonatmentes napokon is el tudjuk látni a vendégeket információval, valamint meg tudják váltani a bemutató területekre érvényes belépőkártyát.

A kisvasút és Halastavi tanösvény legsikeresebb programjai a madárgyűrűzési bemutatók, a Kisvasút napja; az ősszel szervezett hajnali és esti darulesek, valamint a Zöld Mikulás rendezvény.

Komoly sikerként lehet elkönyvelni, hogy az osztály saját személyi állományával 800 m hosszúságban elvégeztük a töltéserősítést szolgáló partvédelmi munkálatokat, mely a víz töltés falát romboló tevékenységének megfékezését, ezáltal a vasútüzem biztonságának növelését szolgálta. 2014-ben siker koronázta eszközpark bővítési törekvéseinket is, hiszen a MÁV által meghirdetett eszközliciten 3 db kavicsszállító kocsit vásároltunk, melyek közül egyet 2015-ben tervezzük átalakítani személyszállítóvá, ezzel kívánjuk bővíteni szállítóképességünket, hiszen egyre több esetben kényszerültünk arra, hogy lemondjunk csoportokat a nem elegendő férőhely miatt. A partvédelmi feladatok és a kocsivásárlás anyagi forrását a Vidékfejlesztési Minisztérium által erre a célra elkülönített „Az erdei vasutak üzemeltetésének 2014. évi csekély összegű (de minimis) támogatása” pályázat jelentette, melyből 2014-ben 4,8 millió forint összeget nyertünk el.

Hortobágy Vonuláskutató Állomás

2014-ben a Hortobágyi Vonuláskutató Állomás továbbra is a Hortobágy-halastavi tanösvény kínálatát bővítette. Üzemeltetését a természetvédelmi őrszolgálat civilek bevonásával oldotta meg. A vonulási adatok gyűjtése mellett fontos szerepet játszott munkájuk a környezeti nevelésben is. 2014-ben először szerveztünk sikeres gyűrűzőtábort.

Pusztaszafari - Hortobágyi Vadaspark

A vadaspark, mint állatkertként működő létesítmény a HNP egyetlen egész évben és mindennap látogatható turisztikai attrakciója (áprilistól októberig menetrend szerinti járással, november és március között előzetes bejelentkezéssel).

2014-ben is tovább nőtt a látogatók száma az állatkertben. Egyéni vendégek és csoportok egyre nagyobb számban látogatnak el hozzánk. A szolgáltatásunkat folyamatosan bővítjük. 2014-től minden vendégszállító autóbuszjáratunkat szakvezetéssel biztosítjuk. A képzett buszkísérő feladata a vadasparki autóbuszjáraton megadni az első átfogó tájékoztatást nemcsak a vadasparkról, de Hortobágy egyéb - az útvonal során érintett - látnivalóiról, a programlehetőségekről vagy az oktatási kínálatról. Ez az újítás a vendégek körében népszerűnek bizonyult.

2014-ben elkészült fejlesztések egy része az ún. MEGA pályázatból (ÉAOP-2.1.1/E-12-k2-2012-0004 - „Komplex ökoturisztikai fejlesztés a Hortobágyi Nemzeti Parkban”) valósultak meg. Ezek az élősarkot is tartalmazó kiállítás, a játszótér és a mellette lévő fedett foglalkoztató, valamint a legelőtávcső az egyik kilátótoronyba. A fejlesztések révén hosszabb lett a vendégek tartózkodási ideje vadasparkunkban. A MOL 2014-ben nyújtott nettó 1,5 milliós támogatását a vadasparki legelő bikabefogó karámrendszerének korszerűsítésére használtuk fel.

Több új kifutó készült el saját erőből is 2014-ben. A buszforduló közepén elkészült egy látványos tó a megmentett mocsári teknősök számára, a kifutó szélén pedig a vendégek pihenésére alkalmas padokat helyeztünk el. A megmentett ögzidák számára elkészült egy nagyobb kifutó és a nyest részére is létre hoztunk egy védett, mászó eszközökkel felszerelt tágas lakóhelyet.

Kedvelt programok voltak 2014-ben a naplemente szafari, a darvas piknik a vadasparkban, a különböző témnapok és a vadaspark napja események. Először

rendeztünk vezetett biciklis túrákat a Vadaspark vadlólelőjén át, melyek igazi sikert arattak a vendégek körében.

2014-ben először került megrendezésre közel 20 hazai, európai és tengeren túli kutató részvételével egy nemzetközi kutatási projekt a Pentezugi Vadlórezervátumban, aminek keretében széles körű vizsgálatokat végeztünk el a vadlovak egészségi állapotának felmérése érdekében. Az eredményekről több publikáció is készül.

A vadaspark állatmentő helyként is egyre ismertebbé vált. Az év folyamán több magánszemélytől kaptunk állatkölyköket, köztük madárfiókákat és őzgidákat, amiket felnevelésük után lehetőség szerint szabadon engedtünk. A Budapesti Állatkert is gyakran keresett minket megmentett állatok elhelyezése és ápolása céljából. Összesen 69 madár, 15 mocsári teknős, egy róka, egy őzgida, 1 ürge, egy nyest és egy menyét került így a Vadasparkba. A madarak nagyobb része gyógyulás vagy felnevelés után meg lett gyűrűzve és elengedésre került. A többi, nem elengedhető állat gyarapította a bemutatható fajokat, és maradtak tartósan lakói állatkertünknek.

A vadaspark fontos szerepet tölt be az ismeretterjesztésben, a környezeti nevelésben is. Gyakorta volt előadások, szakkörök, vetélkedők, iskolás pályázatok témája, helyszíne 2014-ben is. Nagy sikerrel rendeztük meg a második saját vadasparki nyári tábor 6-16 éves gyerekek számára. Az összes tavalyi résztvevő újra eljött a táborba és még új jelentkezők is csatlakoztak, sőt többeket el is kellett utasítani. Több résztvevő a tábor után önkéntesként segített a vadasparkban.

Állatállomány a Hortobágyi Vadasparkban

Január 2014		Érkezés	Távozás	December 2014	
Madarak					
Rózsás gödény	10	0	0	Rózsás gödény	10
Daru	2	1	0	Daru	3
Fekete gólya	2	0	1	Fekete gólya	1
Fehér gólya	16	1	0	Fehér gólya	17
Batla	3	0	0	Batla	3
Nagy kócsag	1	0	0	Nagy kócsag	1
Szürke gém	1	2	0	Szürke gém	3
Sárgalábú sirály	1	1	0	Sárgalábú sirály	2
Fakókeselyű	9	0	0	Fakókeselyű	9
Rétisas	2	0	0	Rétisas	2
Nagy lilik	1	1	0	Nagy lilik	2
Nyári lúd	3	7	0	Nyári lúd	10
Tőkés réce	3	0	2	Tőkés réce	1
Pusztai sas	0	1	0	Pusztai sas	1
Kabasólyom	0	1	0	Kabasólyom	1
Vörös vércse	0	2	0	Vörös vércse	2
Karvaly	0	1	0	Karvaly	1
Kuvik	0	2	0	Kuvik	2
Kendermagos réce	0	2	0	Kendermagos réce	2
Bütykös ásólúd	0	4	0	Bütykös ásólúd	4
Üstökös réce	0	4	0	Üstökös réce	4
Bütykös hattyú	0	2	0	Bütykös hattyú	2
Ragadozók					
Vadmacska	2	0	0	Vadmacska	2
Sakál	1	0	0	Sakál	1
Farkas	3	0	0	Farkas	3
Róka	3	1	1	Róka	3
Görény	2	0	0	Görény	2
Menyét	0	1	0	Menyét	1

Nyest	0	2	1	Nyest	1
Patások					
Przewalski-ló	5	2	0	Przewalski-ló	7
Watusi	3	0	0	Watusi	3
Őstulok	6	1	0	Őstulok	7
Őz	3	1	0	Őz	4
Kulán	2	0	2	Kulán	2
Rágcsáló					
Ürge	0	1	0	Ürge	1

Pentezugi vadlórezervátum

Január 2014		Érkezés	Távozás	December 2014	
Przewalski ló	254	55	14	Przewalski ló	295

Kihelyezve Budakeszi Vadaspark

Január 2014		Érkezés	Távozás	December 2014	
Przewalski ló	2	0	0	Przewalski ló	2
Vadmacska	1	0	0	Vadmacska	1

Szálláshelyek

A nemzeti parknak 5 működő szálláshelye van, melyek kihasználtsága és funkciója is merőben eltér egymástól.

Góré, kutatói szálláshely - Szerényebb kategóriájú szállás iránt folyamatosan van kereslet. A kutatási célú látogatókon túl, dolgozói igényeket szolgál ki 2013-tól. A szálláshely takarítását, a szobák kiadását és a vendégek fogadását ellátó gondnok feladata még a tanösvény látogatására érvényes nemzeti parki belépőkártya értékesítése, továbbá a Meggyes csárdamúzeum kinyitása az érdeklődők számára.

A 2014-es év adatai:

Felnőtt létszám	Gyerek létszám	Vendégéjszaka	Bevétel
220 fő	122 fő	357	656.100 Ft

Bátorligeti kutatóház - Szerényebb kategóriájú szállás, főként kutatási célú látogatókat fogad. A szálláshely takarítását, a szobák kiadását és a vendégek fogadását ellátó gondnok feladata a Bátorligeti Ősláp kiállításának nyitva tartása és az őslápon történő szakvezetés is. 2014-ben 53 fő elszállásolásával 137.500 Ft bevétel származott.

Fecskeház erdei iskola és B kategóriás ifjúsági szálló - Leginkább kihasznált szálláshelyünk. Hortobágy falu szélén, közel a pusztához és a Máta Méneshez.

2014-es év adatai	Erdei iskolák	Osztálykirándulás	Összesen
Csoport sz.	14 csoport	5 csoport	19 csoport
Létszám	383 fő	204 fő	587 fő

Kemény kastély - A nemzeti park vendégeinek elszállásolására alkalmas egyedi, részben korhű bútorozású egykori kastély 2011 óta nem használt kereskedelmi szálláshelyként. Gondnoki tevékenységét az ott dolgozó félállású alkalmazottal a Műszaki és Üzemeltetési Osztály látja el.

Nyugati Fogadó - A létesítményt 2015-ben változatlanul egy vállalkozó üzemeltette, aki viszont elégtelen adatszolgáltatással és az ottani szolgáltatási kör szűkítésével

sajnos nem segítette a céljaink megvalósítását. Hosszú távon szeretnénk visszavenni az épület üzemeltetését, amiben információs pont is működik.

11.1.2. Tanösvények

Évről-évre egyre nagyobb igény merül fel a kerékpárutak iránt. A meglévő infrastruktúra mind minőségileg, mind hosszát tekintve kinőtte az igényeket.

A Hortobágyi Nemzeti Parkban a 2013-ban kijelölésre került Malomházi tanösvénnyel 2014-től már 4 tanösvény várja a látogatókat, a régebbi tanösvények, mint a Hortobágy-halastavi tanösvény, a Szálkahalmi tanösvény és az Egyek-pusztakócsi mocsarak/Górési tanösvény mellett. A Malomházi tanösvény kizárólag előzetes bejelentéssel, természetvédelmi őr kíséretében csoportosan látogatható tanösvény.

Ezen tanösvények nemzeti parki belépőkártyával látogathatóak, amelyet a HNP Látogatóközpont mellett több más ponton is értékesítünk. Az értékesítési pontok köre 2013-ban már bővült, (Kaparó csárda, mely az Egyek-pusztakócsi mocsarak tanösvény „kapujában” található, valamint a Szabics-kikötő, mely a Tisza-tó turizmusának egyik fontos szereplője), 2014-ben ismét tovább bővítettük. A balmazújvárosi Tourinform irodával, valamint a Hortobágy faluban található Sóvirág Vendégházzal.

Az értékesítő pontok bővítésével célunk a látogatók számára megkönnyíteni a belépőkártya megvásárlást (több helyszínen könnyebb hozzájutni, továbbá a nyitvatartási időn kívül is hozzáférhetővé vált).

A Hortobágy-halastavi-, Szálkahalmi- és Malomházi tanösvényről elkészültek az e-book-ok, amelyek letölthetőek a nemzeti park honlapjáról.

A belépőkártya mellé információs füzetet adtunk, mely magyar, angol és német nyelven is elérhető. Térképpel, fotókkal, leírásokkal segítik a vendégek eligazodását egy-egy tanösvényen. Év végére a füzet elfogyott, célunk, hogy pályázati forrásból a jövőben ismét el tudjuk készíteni, aktualizálni.

2014-ben elkészültek a Górési tanösvényre tervezett információs táblák és kiadványok. Megjelent az új tanösvény vezetőfüzete és az ahhoz kapcsolódó munkafüzet.

A Szálkahalmi tanösvény parkolójába 2015-ben tervezünk elhelyezni egy információs táblát, amelyen a HNP összes látnivalója és fontos információja megtalálható lenne. Mivel ezen a tanösvényen nem tudunk komolyabb szolgáltatást nyújtani, ezért látogatását ingyenessé tettük 2014-ben.

A Hortobágy-halastavi tanösvény magas leseinek jó része rossz állapotban volt. A 2014-ben lezáruló ÉAOP-os turisztikai pályázat keretében több les felújításra, újjá építésre került.

A legnépszerűbb tanösvény továbbra is a Hortobágy-halastavi tanösvény volt, főleg az őszi daruvonulás idején.

HURO 1101/093/ 1.3.1 konstrukció keretében 2014-ben befejeződött a Natura 2000 védett ex-lege területen daru-lápot bemutató tanösvény, a **Kokadi Daru-láp** kialakítása. A tanösvény várható megnyitása 2015. eleje. A darulápon egy pallós tanösvény lett kialakítva, melyen információs táblák, magasles könnyítik meg a látogatók számára a tájékozódást, valamint a bejárást.

2014-ben a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság és a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. (HHG Zrt.) együttműködési megállapodást kötött, melynek értelmében a HHG Zrt. által működtetett halastavak látogatására is érvényes a nemzeti park belépőkártyája. Ez főleg a madarászok körében aratott sikert, számukra egyszerűbbé vált a látogatás. Az őszi daruvonulás idején pedig szintén nagy sikere volt, hiszen így egy belépőkártyával több daruéjszakázó helyet is meg tudtak látogatni az érdeklődők.

A legnépszerűbb továbbra is a Hortobágy-halastavi tanösvény volt, főleg az őszi daruvonulás idején.

Bár nem tartozik a tanösvények közé az a 19 számozott **lovastúra útvonal**, amit 2014-ben jelölt ki az Igazgatóság, hogy megkönnyítse a lovastúrázók mozgását. Ezzel párhuzamosan elkészült **új látogatási szabályzatunk** is, mely nemcsak a lovastúrázás szabályait, de az új nemzeti parki belépőkártya rendszerről is egyértelmű információkkal szolgál.

Tapasztalataink szerint a vélekedéssel ellentétben a lovaglás nem népszerű túrázási forma Hortobágyon, de úgy véljük ezen intézkedésünk is segítheti annak meghonosodását, a Máta Ménesre alapozható az ágazat fejlesztése, aminek első jele volt, hogy ezen útvonalak bekapcsolásával szervezték meg 2014-ben a hortobágyi lovasnapokat és nyeregszemlét.

Jogszabályi kötelezettségünknek eleget téve kihirdettük a Tisza-tavon is vízi túra útvonalainkat.

Kétségtelen, hogy 2014-ben a HNP-ben tapasztalható látogatószám csökkenés elsődleges oka a 2013. év végén üzemeltetésre visszavett, ám 2014-ben műszaki felújítás és utólagos engedélyeztetési hiányosságok pótlása miatt kényszerűen zárva tartott **Tisza-tavi Vízi Sétány kiesése volt**, mely a poroszlói Ökocentrum szomszédságában 2013-be közel 66 ezer látogatót fogadott. A tanösvény hasznosítására, üzemeltetésére év végével tett próbálkozásaink végül úgy zárultak le, hogy 2015-ben saját hatáskörben kell megszerveznünk üzemeltetését, melyhez az Ökocentrum még partnerként sem csatlakozik.

11.1.3. Egyéb bemutatóhelyek (összefoglaló táblázat, HNPI teljes működési területe)

Tájegység	Megnevezés	Leírás
Hortobágy	Hortobágy-halastavi tanösvény	Nemzeti parki belépőkártya megváltásával látogatható, egyben a leglátogatottabb tanösvény. Jegypénztárában kerékpár kölcsönzési lehetőség biztosított. Honlapról letölthető e-book formájában hozzáférhető vezetőfüzete.
	Hortobágyi Vonuláskutató Állomás	Nemzeti parki belépőkártya megváltásával látogatható. Pallóút, madárgyűrűző épület, 22 db függőháló, új Helgoland-csapda épült pályázati pénzből.
	Szálkahalmi tanösvény	Nem szükséges nemzeti parki belépőkártya a látogatáshoz, a magasles felújítandó. Tömegközlekedéssel nem megközelíthető. Honlapról letölthető e-book formájában hozzáférhető vezetőfüzete.
	Malomházi bemutatóterület	Kizárólag előzetes bejelentéssel, természetvédelmi őr kíséretében csoportosan látogatható tanösvény.
	Hortobágyi csárdakiállítás	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Kadarcsi csárdakiállítás	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető. Előzetes bejelentkezés szükséges.
	Meggyes csárdakiállítás	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Pásztormúzeum	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.

	Körszín	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Hortobágyi Vadaspark	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Látogatóközpont információ (Tourinform)	Ingyenesen látogatható saját létesítmény.
	Látogatóközpont természetrajzi kiállítás	Ingyenesen látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön díjért előre kérhető.
	Látogatóközpont Darvak Világa kiállítás	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Látogatóközpont ajándékbolt	Benne kézműves és nemzeti parki termékek, ajándéktárgyak, kiadványok, jégkrém stb. vásárolható.
	Hortobágyi Kézművesudvar	Ingyenesen megtekinthető bemutatkozás, külön díjért kérhető foglalkozások.
Jászság-Közép-Tisza	<i>Tiszazug (nem tanösvény)</i>	Gyakori helyszíne szakvezetéseknek, gyűrzési bemutatóknak.
Nyírség-Szatmár-Bereg	Tarpai Szőlőhegy tanösvény	Ingyenes, nincs bejelentési kötelezettségük az oda látogatóknak.
	Bátorligeti Ősláp és Kiállítás	Belépőjegy ellenében kísérelővel látogatható.
	Cégénydányádi tanösvény	Ingyenes, nincs bejelentési kötelezettségük az oda látogatóknak. Információs táblákkal ellátott.
	Fehérgyarmati kiállítás	Jelenleg nem működik, zárva.
Hajdúság-Dél-Nyírség	Jónásrészi tanösvény	HNPI tanösvény, vezetőfüzettel. A tanösvény iránt jelentéktelen a nagyközönség érdeklődése. Szakmabeliek, botanikusok szokták a területet látogatni.
	Kokadi Daru-láp tanösvény	Ingyenes, nincs bejelentési kötelezettségük az oda látogatóknak. Információs táblákkal ellátott. - ÚJ!
Bihari-sík	Bihari-sík tanösvény	Nincs bejelentési kötelezettség, ingyenesen látogatható, vezetőfüzet biztosított. Vizes élőhely, puszta, facsoport és erdő is. 18 tábla, 2 magasles, pallósr.
Nagykunság	Tisza-tavi Vízi Sétány	2014-ben zárva volt.
	Nyugati Fogadóház	Bérüzemeltetésben működtetett információs pont és szálláshely csekély vendégforgalommal.
	Kemény-kastély	2011-től csak protokolláris célú szálláshely. Külön díjazásért rendezvényeknek ad otthont: kutyakiállítás, íjászverseny, esküvői fotózás, osztálytalálkozó, díszebéd.
	Tiszavirág Ártéri Sétaút	Tiszafüred-Tiszaörvény térségében a Szabics Kikötő által üzemeltetett tanösvény. Látnivaló: Tisza-tó élővilága

	Górési tanösvény	Az Egyek-pusztakócsi mocsarak bemutató területen kialakított tanösvény 2014-ben a felújítási munkák befejeződtek. Szálláshely van a területen, ami szintén felújításra szorul.
	Karcag, Szélmalmi fogadóház	Karcagi önkormányzat üzemelteti, ingyenesen látogatható.
	Tisza-kürti Arborétum	Nyitva tartási időben, külön belépőjegy váltása mellett látogatható.

11.2. Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

A környezeti nevelés és oktatás átfogó célja, hogy elősegítse minden korosztály környezettudatos szemléletének, magatartásának, életvitelének kialakulását. Ezzel érhető el, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen majd tevékenységében, döntéseiben alkalmazni, érvényesíteni ezt a szemléletet és ismeretanyagot. Jellemzően jobbra átmenetet képez a turisztikai bemutatás (szabadidős tanulás) és a tantermi tanulás között. Egyrészt használja az előbbi infrastruktúráját, részben módszereit, másrészt első sorban a szervezett csoportok (kiemelten az óvodás és iskolás korosztály) képezi a célközönséget, és bizonyos mértékig használja az iskolai módszereket is.

2012-ben az Osztály szervezeti felépítése átalakult, Oktatási és Turisztikai Osztály elnevezést kapott (2014. év végén az osztály létszáma: 34 fő), az osztályon belül 5 nevesített alcsoport jött létre, köztük az oktatási. 2014-ben ebben a csoportban a szakmai munkát 3 fő napi 8 órában, 1 fő 4 hónapon keresztül napi 4 órában, 8 hónapon keresztül napi 8 órában látta el. A környezeti nevelés új megközelítést, a korábbiakhoz képest sokkal hangsúlyosabb szerepet kapott. A feladatok számának növekedése indokoltá tenné a csoport létszámának további fejlesztését.

Turisztikai létesítményeinkben a vendégek megismerhetik azokat a természeti és kulturális értékeket, amelyek megőrzése, védelme a nemzeti park feladata. Mindez segíti a nemzeti park társadalmi elfogadottságát.

11.2.1. Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények

Kialakításra került a kokadi Daru-láp tanösvény, és - új nyomvonalon történő kialakítással - felújításra került a Górési tanösvény.

11.2.2. Szakvezetési túrák

Szakvezetési túráink közül legismertebb a Vezetett túra a darvak nyomában. Ezt bizonyítja, hogy az érdeklődés a program iránt a darvak érkezése előtt, már augusztusban elkezdődik.

Az elmúlt években próbáltunk egy kicsit újítani, változatosabbá tenni a túrát. A kezdeti saját autóval elérhető túra mellett már kisvonatos, gyalogos és vadsparki piknikkel egybekötött túrát is indítottunk. Újdonságként a Daruünnep alkalmából szerveztünk kisvonatos hajnali darulest, és nappali túrát a táplálkozó darvak megfigyelésére. A darumegfigyelésre elmúlt évben 1799 fő volt kíváncsi az általunk szervezett keretek között. Túráink október második felében már teljesen teltházások, kapacitásunk gyakran 100-110% -on működik, ezért arra törekszünk, hogy az alacsonyabb érdeklődésű szeptember végi, október eleji időszak felé irányítsuk a látogatók figyelmét.

Rendhagyó vezetett túráinkat az igazgatóság teljes területé kerülnek meghirdetésre, minden tájegységben, a korábbi évekhez képest kerékpáros túrákkal kiegészítve. A lebonyolításba bevonjuk az őrszolgálatot is. Tapasztalataink szerint a hétköznapi időpontválasztások miatt a megduplázódott túraszám, csak csekély mértékű résztvevői

szám növekedést tudtunk realizálni. Több túránk érdeklődés hiányában el is maradt. A túrákat csak hétvégi napokra szervezzük.

A nemzeti park területére érkező szervezett madarász csoportok szakszerű ellenőrizhetősége miatt 2012 augusztusában bevezetésre került a HNPI új Látogatási Szabályzata, mely értelmében a vendégek kizárólag a Hortobágyot megfelelően ismerő, a Hortobágyi Túravezető Tanfolyamon sikeresen levizsgázott túravezető jelenléte mellett ismerhetik meg a területet és annak élővilágát. 2014-ben 45 fő jelentkezett a Tisza-tavi és Hortobágyi Túravezető Tanfolyamokra. Emellett széles körben igyekszünk kellő tájékoztatást nyújtani a látogatás feltételeiről, a HNPI Látogatási szabályzatáról. A rendszer egyre jobban működik. Együttműködési megállapodás van érvényben a nemzeti park és néhány helyi lakosú, szakértúrát szervező magánember között.

Csillagoségbolt parkunk szépségeinek megtekintésére az év során több túrát hirdettünk, és erdei iskolai csoportoknak is bemutattuk az esti égbolt látványát. A feltételeket tovább bővítette egy az ősz végére átadott új létesítmény, a **csillagda** épülete, mely szintén a már hivatkozott ÉAOP-os pályázatból készült el. Ezzel és a pályázat tavaly elkészült egyéb elemével, úgy mint a kemencés foglalkoztató, a kerékpártároló kerékpárokkal, a játszótér, a sportpálya és a parkoló gazdagodott a Fecskeház Erdei iskolánk.

11.2.3. Erdei iskolai programok

A Fecskeház Erdei Iskola elsősorban iskolai csoportok számára szolgált szálláshelyül. Az idényszerű nyitvatartási időszak április 15-től november 15-ig tart. A 2014. évi kihasználtság a következőképpen alakult.

2014-es év számadatai az Fecskeház erdei iskoláról

A bruttó bevétel 6.936.000 Ft volt, mely az áfát és az IFÁ-t is tartalmazza.

- **a vendégek száma:** 1 1470 fő - külföldi 53 fő, belföldi 1 094 fő
- **a vendégéjszakák száma:** 2 164 éjszaka - külföldi 56 éj, belföldi 2 108 éj
- **erdei iskolai csoportok száma:** 14 csoport, 383 fő
- **osztálykirándulás:** 5 csoport, 204 fő
- **tábor (saját szervezésű és külsős tábor):** 6 tábor, 209 fő

A saját, a környezeti nevelésbe aktívan bekapcsolódó diákcsoportokon és egyéni szállóvendégeken túl több eseménynek is otthont adott szálláshelyünk (pl. konferenciák).

Az erdei iskolás csoportok jellemzően április második felében, május hónapban, június első felében, valamint szeptember hónapban érkeztek hozzánk, akik átlagosan 3-5 éjszakát töltöttek nálunk. A 2 napos osztálykiránduláson részt vevő iskolák száma folyamatos emelkedést mutat. Programajánlóinkat igyekeztünk, úgy összeállítani, hogy gazdagabb tudással, pozitív élményekkel térjenek vissza gyerekek, felnőttek egyaránt. Több olyan intézmény van, aki évente visszajár erdei iskolánkba, igénybe veszik erdei iskola programunkat (pl. debreceni, szolnoki, hajdúböszörményi, szegedi és budapesti általános és középiskolák).

Évről évre szálláshelyünket választják több hortobágyi program résztvevői, szervezői csapat, mint pl. a Délibáb Futás, a Gulyásnap vendégei és Lovasnapok résztvevői, szervezői.

Saját táborainkon túl külsős szervezésű táboroknak is helyet biztosítunk (pl. Hollókőről - természetismereti tábor, Budapestről - madarász tábor, Sárospatakról - természetismereti és néprajzi tábor).

Az úgynevezett „beeső” turista, aki előzetes foglalás nélkül érkezik, nagyon kevés, nem ez a meghatározó, mégis fel vagyunk rá készülve.

Összességében elmondható, hogy az „Fecskeház” kihasználtsága 2013-as évhez viszonyítva hasonló eredményeket mutat.

2014-ben az erdei iskolában ÉAOP pályázatból külső fejlesztések valósultak meg (csillagvizsgáló torony, kinti foglalkoztató kemencével és kerékpártárolóval, füves sport pálya, játszótér).

11.2.4. Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

Az alapinfrastruktúrát a turisztikai bázisok adják (látogatóközpont, kiállító és bemutatóhelyek, bemutató területek, tanösvények, erdei iskola).

Egyre több olyan megkeresés érkezik hozzánk, ahol a vendégek, csoportok, egyéni, saját igényeiknek megfelelő, egyénre szabott, elsősorban szakmai programot kérnek tőlünk. Létesítményeink, látnivalóink megismeréséhez szakvezetőt igényelnek. A kifejezetten szakmai csoportok érdeklődése is megnőtt irántunk. Ennek alapvetően két nagyobb csoportja van:

- Szakmai csoportok, akik a nemzeti park turizmusát tanulmányozzák, mintául szolgál nekik tevékenységünk, mint „best practice”. 2014-ben is volt ilyen csoportunk Oroszországból. A magyarországi nemzeti parkok közül az Aggteleki és a Hortobágyi Nemzeti Park szolgált nekik mintául turisztikai infrastruktúrájuk fejlesztésére, kialakítására.
- Tanulmányutak felsőoktatásban tanulók részére, elsősorban turizmus szakterületen tanulók körében. Jó példa rá a Debreceni Egyetem, ahol a turizmus-vendéglátás szakos hallgatók számára szerveznek hozzánk látogatást. De határon túlról, Kolozsvárról is van rendszeresen visszatérő csoportunk.

Szakedzők részére is nyújtunk segítséget. 2014-ben 10 alkalommal volt megkeresés, akiknek személyes interjú, vagy írásos interjú formájában szolgáltatunk adatot, kérdőíveiket kitöltöttük, elláttuk őket hasznos információkkal. Szakedzőink közül kiemelkedett egyik gyakornokunk, aki a Magyar Turizmus Zrt. „Az év turisztikai témájú szakedzőzata” pályázaton különdíjat nyert a Hortobágyi Nemzeti Parkról szóló szakedzőzatával.

A környezeti nevelés szempontjából 2 markáns időszak nevezhető meg, amikor a legtöbb csoport jelentkezik be.

1. időszak: tavaszi (április, május) - osztálykirándulások, erdei iskolák, óvodák, szakmai kirándulások, vetélkedők döntői, továbbképzések, témanapok
2. időszak: őszi (szeptember, október, november) - osztálykirándulások, erdei iskolák, óvodák, szakmai kirándulások

A köztes időszak palettáját színesítik a nyári táborok, programsorozatok, neves ünnepek.

Osztálykirándulások:

Óvodások, általános és középiskolások, felsőoktatásban résztvevők, akik legtöbbször csoportos látogatók vagy kérnek szakvezetést, vagy önállóan dolgozzák fel a látottakat (segítségükre lehetnek a kiadványaink, honlap - e-book, és a kiállításban szereplő leírások, magyarázó szövegek). Általában egy vagy két napra érkeznek.

2013-ban egy tavaszi és egy őszi akció iskolai „csomag” is elindult, amely egy napos, szakvezetést tartalmazó program és átfogó képet ad a Hortobágy természeti és kulturális értékeiről. 2014-ben 30 csoport volt, 1147 gyerekekkel jelentkezett erre a programra (egy napos). 2 napra 5 osztály érkezett 204 fővel.

Szakmai kirándulások:

Bizonyos csoportok (általában középiskolások és felsőoktatási intézmények tanulói) egy-egy kiemelt témára (élőhelyek, botanika, turisztika stb.) fektetik a hangsúlyt, és ez alapján

látogatják meg a területet, és esetlegesen egy, erre a témára szakosodott vezetőt kérnek maguk mellé.

2014-ben előre bejelentett terepgyakorlat 4 egyetem/főiskola részéről érkezett.

Erdei iskolák és óvodák:

A Hortobágy - Mátán lévő Fecskeház Erdei Iskolát erdei iskoláztatás vagy erdei óvodáztatás végett létesítette az Igazgatóság EU-s forrásból, 2007-ben.

Az erdei iskolában 34 főt lehet elszállásolni egyszerre, egy időben. Az oktatás szempontjából kiemelt időszakokban (tavaszi, őszi) szinte csak erdei iskolás, vagy óvadás csoportok vannak. A pedagógusokkal előre egyeztetésre kerülnek az adott osztály tanmenetéhez kapcsolható, de a Hortobágyhoz kötődő ismeretek, amelyek modulok formájában kerülnek kijánlásra. A modulok egy része a természetvédelem, a természeti értékek bemutatásán alapul (élőhelyek, fajok, folyamatok). Más része a kiemelkedő egyetemes értékek bemutatásához, a Világörökség, mint fogalom elsajátításához, a hazai világörökség helyszínek megismertetéséhez, és a Hortobágy, mint világörökségi helyszín sajátosságaihoz kapcsolódik.

Az erdei iskoláztatás országos pénzügyi támogatása pályázatok keretében az elmúlt években csökkenő tendenciát mutat, így az iskolák nehezebben jutnak el erdei iskola szolgáltatókhoz (az összes költséget, vagy a pályázati támogatáson túl egy plusz költséget a szülőknek kell fizetni). A Fecskeház erdei iskolában a fenti jelenségből adódóan az erdei iskolás csoportok száma kissé visszaesett, de az 1-2 napos osztálykirándulások száma nőtt. Az erdei iskola kihasználtsága nyitvatartási időben szinte folyamatos. Az érdeklődő osztályokat eddig még egyetlen alkalommal sem kellett elutasítani. 2013-ban új kezdeményezéssel, erdei óvadás csoport szervezésével bővült kínálatunk. Ezen korosztály számára a néprajzi vonal ismertetése élvez elsőbbséget (néptánc tanulás, népdal tanulás, kézműves foglalkozás, viseletek megismerése, pásztorok és állataik, népszokások stb.). A Fecskeház téliesített, ha az oktatási intézmények téli erdei iskolára is igényt tartanának, arra az ingatlan alkalmas, a kapacitások rendelkezésre állnak. 2014-ben az erdei iskolában ÉAOP pályázatból külső fejlesztések valósultak meg (csillagvizsgáló torony, kinti foglalkoztató, füves pálya, játszótér).

Vetélkedők, versenyek:

A környezeti neveléssel kapcsolatos versenyek, vetélkedők évente jelennek meg, és több korosztály számára tartalmaznak felhívásokat.

- ❖ Debreceni Nagyerdő múltja és jelene - általános iskola felsős diákjai számára
- ❖ Csodálatos Vadvilág - általános iskola 6-7. osztályos tanulói számára
- ❖ Mi Hortobágyunk - 6. osztályos tanulók részére
- ❖ Tisza-tavi Ki mit tud - 6. osztályos tanulók részére
- ❖ Behálózva - alkotópályázat óvodásoknak és általános- és középiskolások számára
- ❖ Névadó versenyek (vadló, őstulok)
- ❖ Állati mesék, mesés állatok - meseíró verseny - 4 korcsoport számára
- ❖ Állati jó - rajzpályázat óvodások és általános iskolások számára
- ❖ Néptánc-vetélkedő óvodásoknak
- ❖ Játékos Hortobágy - vetélkedő óvodásoknak
- ❖ Pásztorok viselt dolgai - vetélkedő 4-5 osztályos tanulók számára

Vetélkedőinken összesen 3688 gyerek vett részt.

Továbbképzések:

Hortobágyi- és Tisza-tavi túravezető képzéseken célunk, hogy a térségben dolgozó, ökoturisztikával foglalkozók megfelelő ismeretanyaggal rendelkezzenek a Hortobágyra és a Tisza-tóra vonatkozóan, az idelátogató vendégeknek szakszerű tájékoztatást tudjanak adni. 2014-ben 34 + 11 fő vett részt.

Kitelepülések, bemutatkozások:

Egyre nagyobb az igény, hogy a környező települések rendezvényein (Önkormányzati, Iskolai, Óvodai stb.) való megjelenésre, bemutatkozásra. A HNPI kiadványokkal, kézműves foglalkozásokkal, játékos feladatokkal vesz részt ezeken a megjelenéseken, lehetőséget teremtve a közvetlen kommunikációra.

Előadások:

Felkérésre klubokban, oktatási intézményekben, egyéb fórumokon tesz eleget a HNPI a felkéréseknek.

Kiállítások szervezése:

Ideiglenes kiállítások szervezése, vagy egy meghatározott időtartamra, egy helyen, egy témára, vagy egy adott témában vándorkiállításként.

Programsorozatok, neves ünnepek:

Jeles napok (pl. Madarak Fák Napja), tematikus évek (pl. 2014-Herman Ottó emlékévé), programsorozatok (pl. Zöld Mikulás, Daruünnep) megszervezése, levezénylése.

Táborok:

2014-ben megtartott három meghirdetett táborunk volt:

- 1, családi hagyományörző
- 2, állatgondozói
- 3, gyűrűző

Mindhárom tábor teljes létszámmal valósult meg.

Témanapok:

1-1 iskola teljes kitelepülése, amelynek során a tananyaghoz illeszkedve dolgozzák fel évfolyamonként a Hortobágy természeti és kulturális értékeit.

2014 tavaszán 140 fő (Hortobágyi Általános Iskola teljes létszámmal) vett részt. Az évfolyamonként kialakított témák között több vonatkozásban is helyet kap (tananyaghoz igazítva).

Zöld Mikulás:

2014-ben második alkalommal rendeztük meg ezt a rendezvényt a Hortobágy-Halastón. 403 fő jelentkezett erre a programunkra.

A környezeti neveléshez közvetlenül kapcsolható adatok 1. táblázat

Megjegyzés: az osztálykirándulásoknak csak egy része jelenik meg, azok, akik előre bejelentkeznek, programot/szakvezetést kérnek tőlünk

1. táblázat. Résztevők létszáma tevékenységenként (2012-2013-2014)

Tevékenység	2012 (fő)	2013 (fő)	2014 (fő)	Megjegyzés
Akciós osztálykirándulások	-	1000	1177	Programcsomagot vesznek igénybe
2 napos osztálykirándulások	-	27	204	Erdei iskolában alszanak
Erdei iskola, óvoda	463	544	383	
Vetélkedők, versenyek	1244	1518	3688	Bővült a meghirdetett vetélkedők köre, egyre népszerűbbek
Saját szervezésű tanfolyam	52	34	34+11	A HNPI saját dolgozóinak egy része 2012-ben részt vett a tanfolyamon
Szakkörök, témanapok	170	125	140	Szakkör 2013-ban, 2014-ben nem volt (debreceni helyszín megszűnése miatt)
Táborok	-	55	94	2014-ben 3 saját tábor volt
Pedagógus nyílt nap	-	-	41	Új programelem
Zöld Mikulás	-	60	403	Új programelem

A hat természetvédelmi tájegység (Őrszolgálat) környezeti nevelési adatai a következők.

Tájegységek	Előadások	Versenyek, vetélkedők	Gyakorlati Madárvédelem	Bemutató gyűjtés
Bihari-sík Természetvédelmi Tájegység (TE)	5	0	0	0
Hajdúság - Dél-Nyírség TE	1	2	0	0
Hortobágy TE	32	7	5	19
Közép-Tisza - Jászság TE	17	4	0	7
Nagykunság TE	3	2	0	3
Nyírség - Szatmár - Bereg TE	10	0	4	2
Tizsakürti Arborétum	2	0	0	5

11.2.5. Kiadványok

A Hortobágyi Nemzeti Park és Hortobágy turisztikai programajánlóját 2014-ben is kiadtuk. Belső tartalma megújult, egyrészt saját létesítményeink ismertetőit is frissítettük, másrészt Hortobágy többi turisztikai szolgáltatójának is lehetőséget biztosítottunk, hogy ők írják meg, mit tartanak legfontosabb ismertetőnek magukról. Sajnos 2014-ben is csak magyar nyelven jelent meg, idegen nyelvű ismertető továbbra is nagy hiányosságunk.

Sajnos kiadványok terén évről-évre kisebb a mozgásterünk, mely eddig első sorban anyagi természetű volt. Ezen a helyzeten súlyosbított az év végén ismertté vált új központosított közbeszerzési rend bevezetése, mely az egyébként nagyfokú rugalmasságot igénylő turisztikai tevékenységet korlátok közé szorítja, megnöveli az átfutási időket, lassítja a marketingkommunikációs-promóciós tevékenységet, amivel versenyhátrányt okoz a nem állami szabadpiaci szereplőkkel szemben. Ezen hátráltató tényezők több szempontból is felvetnek problémákat. Egyrészt több olyan kitelepülési, megjelenési kötelezettségünk van, melynek vagy minisztériumi elvárásra, vagy Igazgatósági felsővezetői elvárás alapján kell eleget tennünk, miközben egyre kevesebb kiadványból kell ezt megoldanunk úgy, hogy a megjelenés színvonala, sokszínűsége, a rólunk kialakítható kép, benyomás ne szenvedjen csorbát. Másrészt a kiadványok egy része arra szolgálna, hogy a hozzánk érkező turistáknak segítsen itt helyben eligazodni, ha nem is lehetünk minden egyes vendég mellett, de érezzék, hogy fogjuk a kezüket, vezetjük őket. Harmadszor az egyes létesítményeink között számos megkívánná az önálló turisztikai marketingtevékenységet, mely igaz több programunkra is. Mindezek hatékonyságát, tervezhetőségét, alkalmazhatóságát rontják az említett kedvezőtlen adottságok.

11.2.6.Látogatóstatisztika

A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai bemutatóhelyek regisztrált látogatói (2014)					
Bemutatóhely neve	Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogatók (fő)	Összesen (fő)	Belépőjegy ára (tól-ig; Ft)	Megjegyzés
1 Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont	0	28 885	28 885	ingyenes	
2 Darvak világa - a vándorok nyomában kiállítás	1 717	1 295	3 012	300-1100	2014. aug-ban nyílt, ekkor ingyenes volt
3 Hortobágyi Pásztor múzeum	15 092	191	15 283	400-1600	
4 Körszín kézműveskiállítás és vásár	12 155	16	12 171	100-1600	
5 Hortobágyi csárda kiállítás	9 318	3	9 321	100-1600	
6 Kadarcsi csárda kiállítás	14	0	14	100-1600	
7 Hortobágy-halastavi Ksivasút	18 433	231	18 664	500-3100	
8 Hortobágyi Vadaspark	21 393	1 028	22 421	700-1500	
9 Tiszakürti Arborétum	8 454	200	8 654	300-1500	
10 Tisza-tavi Vízi Sétány	0	0	0		2014-ben műszaki okok miatt nem üzemelt
Regisztrált látogatók összesen:			118 425		

A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásainak regisztrált igénybevevői (2014)					
Szolgáltatástípus	Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogatók (fő)	Összesen (fő)	Szolgáltatás ára (tól-ig; Ft)	Megjegyzés
Szakvezetéses túra, nyílt túra	1 826	126	1 952	500-6500	
Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvény	5 039	7 357	12 396	ingyenes; 200-2000	
Erdei iskolai program	383	0	383	2000-6500	
Természetvédelmi táborok	94	0	94	8000-30000	
Barlangi kalandtúra					
Csónak- és kenutúra					
Fotóstúrák					
Kulturális jellegű rendezvények (pl. koncertek)		390	390	ingyenes rendezvény	
Egyéb: nemzeti parki belépőkártya	1 528	50	1 578	400-5200	
Egyéb: kerékpárkölcsonzés	78		78	500-1500	
Egyéb: vagyongazdálkodási hozzájárulás, keretmegállapodás, forgatási engedélyek	433	0	433		
Egyéb: kézművesfoglalkozás	1 574	9	1 583	700	
Regisztrált igénybevevők összesen:			18 887		

Szálláshelyek nemzeti park igazgatósági működtetésben (2014)			
		Ár (tól-ig; Ft)	Megjegyzés
Szállóvendégek száma (fő)	796	2000-5500	mind a Fecskeház erdei iskola vendégei
Vendégéjszakák száma (fő)	1 731		

Bemutatóhelyek és szolgáltatások összesen:	137 312
Szállóvendégek	796
Mindösszesen	138 108

2013-as adatoktól (alább) mutatott lényeges eltérés fő oka, hogy 2014-ben műszaki okok miatt nem üzemelt a Tisza-tavi Vízi Sétány.

Bemutatóhelyek és szolgáltatások összesen:	190 429
Szállóvendégek	1 230

11.3. Társadalmi kapcsolatok

- **Információs iroda** - szezonális Tourinform iroda. Az itt dolgozók munkája jóval több és összetettebb, mint egy egyszerű turisztatájékoztató. Nemcsak a vendégek informálása a feladata, de az osztály egyes részei közötti információáramlás, az osztály belső kommunikációjának központja is. Kapcsolatot tart nemcsak Hortobágy más turisztikai szolgáltatóival, hanem a környező településekével, továbbá regionális és országos szakmai szervezetekkel is.
- 2014-ben a Hortobágyi Nemzeti Park Oktatási és Turisztikai Osztályának kezdeményezésére a helyi turisztikai szolgáltatókkal közösen jött létre egy **„Hortobágyi turisztikai kerekasztal”**. A szolgáltatók 1-2 havonta találkoznak és megbeszélik az elmúlt időszak tapasztalatait, az egymásról kapott, szerzett információkat, kritikákat. Az első találkozóra (és azóta is folyamatosan) minden szolgáltató, aki érintett Hortobágy turizmusában, meghívást kap. A résztvevők pozitívnak értékelik a kezdeményezést és folyamatosan, aktívan részt vesznek a megbeszéléseken, ötletelésben, a turizmus építésében.
- **Külső kommunikáció, médiakapcsolatok, reklám** - A közönségkapcsolat és marketing tevékenységi kör végzését kiemelt feladatként kezeljük, erre felvettünk egy rutinos szakembert. Ennek célja, hogy az Igazgatóság tevékenységét minél szélesebb körben ismertté tegyük, és hosszú távon a Hortobágy idegenforgalmi vonzerejét növeljük mind a magyar, mind pedig a külföldi turisták, valamint a szakma képviselői körében. Főleg olyan PR-tevékenységeket végzünk, mely során anyagi ráfordítás nélkül, viszonylag széles réteghez tudjuk eljuttatni üzenetünket. Létrehoztuk az igazgatóság saját, interaktív Facebook oldalát, melyet folyamatosan aktuális információkkal látunk el. Nagy hangsúlyt fektetünk továbbá internetes honlapunk frissítésére, modernizálására.
  - Az osztály dolgozói havi rendszerességgel tájékoztató levelet küldenek a turisztikai szervezeteknek, oktatási intézményeknek, partnereknek a hortobágyi és az igazgatósági programokról, kiemelt rendezvényekről.
  - Vezetett túráink, rendezvényeink alkalmával lehetőséget biztosítunk az érdeklődők számára, hogy levelező listánkra feliratkozzanak, így rendszeres tájékoztatást kapnak igazgatóságunk programjairól.
  - Az igazgatóság honlapján folyamatosan meghirdetésre kerülnek a rendezvényeink, eseményeink, illetve a park dolgozói több közérdekű hírt is publikálnak ezen a felületen.
  - A Fecskeház erdei iskola hirdetése megjelent az egyik legnagyobb turisztikai-környezeti nevelési portálon (www.kirandulastervezo.hu).
  - A Hortobágy-halastavi Kisvasútról és a Hortobágyi Vadasparkról már korábban készült szóróanyagok utánnyomásán túl újdonságként magyar nyelvű szórólap készült a Hortobágyi Kézművesudvarról, a Hortobágyi Nemzeti Park által meghirdetett táborokról, a Magyar Nemzeti Parkok Hete rendezvényéről. Új termékünk az őstulok szalámi, melyhez ismertető anyag készült magyar és angol nyelven.
  - A Hortobágy-halastavi Kisvasútról és a Hortobágyi Vadasparkról magyar, angol és német nyelven készült szórólap. Ezek 2014-ben tartalmilag nem, csak külsőre változtak. Újabb szórólap csak a Darvak Világa új kiállításunkhoz készült.
  - Rendezvényeinkről, programjainkról plakátokat készít grafikusunk, amelyet turisztikai létesítményeinkben el tudunk helyezni, illetve az egyes szolgáltatók számára is el tudunk küldeni elsősorban e-mailben.

- A Hortobágyi Nonprofit Kft-vel közösen készítettük el a tavaszi szezonnyitó hétvégénkre, valamint húsvétra szóróanyagunkat, ezen kívül tematizált programokhoz is készültek szóróanyagok.
- Az oktatási csoport által intézett filmforgatások a következők: Alkony Vadászmagazin (Pentezug), Russmedia Kft. (Hortobágy-Halastó)

- **Önkéntesek, Iskolai Közösségi Szolgálat (IKSz)**

Az oktatási csoport koordinálja igazgatósági szinten az Iskolai Közösségi Szolgálat-ban és más önkéntességben résztvevőket. Tartja a kapcsolatot a partner intézményekkel és jelzi feléjük, ha van lehetőség a bekapcsolódásra akár az Oktatási és Turisztikai Osztály létesítményeiben, programjain, akár más osztályoknál. A külföldről és belföldről érkező önkéntesek számára befogadó mentort jelölünk ki, aki irányítja, segíti az önkéntes munkáját, akik számára gyakran a kutatói szálláson biztosítunk itt tartózkodásuk időszakában ingyenes elhelyezést.

- **Vásárok, kitelepülések**

Több alkalommal is megjelentünk 2014-ben is rendezvényeken. Itt elsősorban a HNP turisztikai kínálatát népszerűsítettük, de játékos foglalkozásokkal is szolgáltunk az érdeklődőknek. Voltak rendezvények, ahol értékesítésre is volt lehetőség, ajándéktárgyak, kézműves termékek értékesítésén túl fő cél az őstulok és szürkemarha szalámi megismertetése, népszerűsítése, értékesítése.

Szalámi értékesítés szempontjából 2 kitelepülést érdemes megemlíteni:

- július 4-6. között Budapesten a „Gasztroangyal a Millenárison” rendezvény (470 000 Ft bevétel)
- október 4-5. között Debrecenben a „Mihály-napi vásár” (680 000 Ft bevétel)

A Tatai Vadlúd Sokadalom díszvendége volt a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság november 28-29. között.

Néhány kitelepülés a teljesség igénye nélkül: Föld Napja a Szépművészeti Múzeumban; Fertő-táj Világörökség Nap; Tiszafüredi Halasnapok; Országos Kisvasutak Napja Mátrafüreden

- 2014-ben két utazási vásáron vettünk részt, a budapesti *Utazás Kiállítás és Vásáron*, valamint a debreceni *Utazás és szabadidő vásáron*.
- 2014-ben a Hagyományörző Kézműves kirakodó vásár a Hídi vásáron c. rendezvény nem hosszú hétvégére, hanem szerdai napra esett, emiatt csak egy napon, augusztus 20-án tartott nyitva. 35 hagyományörző kézműves, népi iparművész, népművész, és őstermelő vett részt a rendezvényen. A látogatottság augusztus 20-án a tavalyi 800-1000 fő/nap szintet elérte.
- A Vidékfejlesztési Minisztérium, majd Földművelésügyi Minisztérium szervezésében különböző vásárokon, rendezvényeken is megjelentünk más nemzeti parkok igazgatóságokkal együtt, mint például FEHOVA, Utazás 2014 kiállítás Budapesten, vagy a Magyar Nemzeti Parkok Hete, ahol a nemzeti parkok védjegyes termékei is megjelentek, megjelenhettek.
- Összesen 25 alkalommal 45 napon keresztül vett részt az Oktatási és Turisztikai osztály 2014-ben különböző kitelepüléseken. Utazási kiállításon, koncerten át (pl. Halász Judit koncert Debrecen) a kirakodó vásárig, roadshowig (Nemzeti Parki Termék-védjegy roadshow) igen változatos volt azon rendezvények témája, ahol megjelenhettünk. Itt elsősorban turisztikai kínálatunkat népszerűsítettük, de több esetben lehetőség volt a Nemzeti Parki Termék Védjeggyel rendelkező termékek bemutatására, árusítására, főleg szürkemarha és őstulok szalámi tekintetében.

–A roadshow sikerét mutatja, hogy a földművelésügyi miniszter a résztvevőknek személyesen fejezte ki köszönetnyilvánítását, egy erre az alkalomra összehívott kisebb állománygyűlésen.

- **Study tourok** - Saját szervezésben az idei évben sem volt study tour, de a Magyar Turizmus Zrt, a DE TE valamint a Hajdúszoboszlói TDM több alkalommal szervezett olyan programot, melynek turisztikai kínálatunk is része volt. Az elmúlt években átalakult a turisták utazási szokása, egyre kevésbé veszik igénybe utazásszervezők szolgáltatásait, utazásaikat inkább egyénileg szervezik. Ennek megszervezésében különböző internetes portálokra, újságcikkekre, blogokra, televízió műsorokra támaszkodnak. Éppen ezért 2014-ben már kevesebb utazásszervező érkezett hozzánk study tour keretében. Ezzel szemben több tematikus TV műsor forgatási helyszíne voltunk és újságírók, bloggerek is nagyobb számban érkeztek hozzánk, mint korábban.

Összesen 18 alkalommal 70 fő részére biztosítottunk szakmai túrát, programot.

- **Partnertalálkozó**

A Hortobágyi Nonprofit Kft-vel közösen decemberben **partnertalálkozót** szerveztünk közel 30 utazási iroda, turisztikai programszervező és egyéb turisztikai partnerünk részvételével, akiknek ezen alkalomra kiadott éves kiemelt programokat feltüntető falinaptárral kedveskedtünk.

- **Workshopok**

2014-ben a Debreceni Nyári Egyetem szervezett workshopot, amelyen a HNP is bemutatkozási lehetőséget kapott.

- **Együttműködés Hortobágy község önkormányzatával kerekasztal**

Hortobágy községgel, mint a nemzeti park központi településével jó kapcsolatot igyekeztünk ápolni. Nemcsak az önkormányzatot tekintjük partnernek, hanem a lakosság is fontos számunkra. Lakosai közül többen az osztály által üzemeltetett létesítményekben dolgoznak, a falu gyermekei és felnőtt lakossága számára előadássorozatot, szakkört, létesítményeink megtekintésére nyílt napot szerveztünk. Élő kapcsolatunk gyakorta megnyilvánul kölcsönös segítségnyújtásban (pl. falurendezvényekhez biztosítunk területet, garázshelyiséget kapunk tőlük autóbuszaink tárolásához). Jó kapcsolatokat igyekszünk ápolni a település polgármesterével, intézményeinek vezetőivel, lakosaival. „Komplex turisztikai fejlesztés a Hortobágyi Nemzeti Parkban” című ÉAOP-os pályázatunk eredményeképpen megújul Hortobágy belterületén több járda és túraútvonal, illetve hiánypótlóként a Hortobágy folyón átívelő gyalogos híd kerül kialakításra, mely javítja a faluképet is.

A GINOP pályázat előkészítése, valamint a következő 7 éves pályázati tervezési ciklus fejlesztéseinek egyeztetése érdekében több ízben is találkoztunk a település vezetőivel, amikor is kölcsönösen informáltuk egymást a tervezett beruházásokról és kértük egymás támogatását a tervek megvalósításához.

A turisztikai kerekasztal összejöveteleinken az önkormányzat is aktív résztvevő.

11.4. Tervezett fejlesztések (2015)

A) Oktatás tevékenységi kör

- HNPI szervezésében augusztus elején Kalandra fel tábor (új) indítása
- Kapcsolatfelvétel az egyetemekkel/főiskolákkal.
- Infrastrukturális fejlesztések a tanösvényeken, bemutatóhelyeken, erdei iskolában.
- KEHOP és GINOP pályázatok előkészítése.

B) Turisztika tevékenységi kör

- Az árjegyzékkel továbbra is abba az irányba kívánunk haladni, hogy minél inkább összekapcsoljunk a látnivalókat egymással (pl. a Csárdák Útja belépővel minden kiállítás megtekinthető)
- Együttműködés Hortobágy más intézményeivel: iskola (fellépések, műsorok, szakkör, vetélkedők, előadások), önkormányzat (Kézművesudvar, programok, falusi vendéglátás), Hortobágyi Nonprofit Kft. (marketing, hortobágyi hosszú hétvégék)
- GINOP pályázatok előkészítése.
- Nyitva tartás: HNP Látogatóközpont egész évben hétfői napokon történő nyitva tartásának megszervezése, amivel bővül a jelenlegi nyitva tartási időszak
- Tisza-tavi Vízi Sétány beüzemelése, az újraindítás megszervezése, partneri kapcsolatok kialakítása
- Elavult kiadványok aktualizálása (tanösvények füzet a belépőkártyákhoz), valamint tematikailag hiányzó szóróanyagok készítése (kiállításokhoz, néprajzi gyűjteményekhez)
- Bizományosi szerződés keretében bővítendő a nemzeti parki belépőkártyát értékesítők köre.
- Az ÉDENből ÉDENbe akcióban rejlő lehetőségek kiaknázása
- Sikeres turisztikai pályázatunk (*Komplex ökoturisztikai fejlesztés a Hortobágyi Nemzeti Parkban 1 ÉAOP-2.1.1/E-12-k2-2012-0004*) lezárása, a 2015-re áthúzódó elemek megvalósítása.
- A Daruünnep Darufesztivállá való kiteljesítése, a 3 napossá bővítendő rendezvénysorozatba a hortobágyi önkormányzat és turisztikai partnerek, valamint a lakosság bevonása.

11.5. Együttműködési megállapodások

Az oktatás és a turizmus tevékenysége folyamatosan igényli más szakmai szervezetekkel, szolgáltatókkal, intézményekkel, polgármesteri hivatalokkal való kapcsolattartást, együttműködést. A Magyar Turizmus Zrt. intézményhálózata, a térség turisztikai szolgáltatói, helyi lakosok és az igazgatóság működési területén belüli és kívüli önkormányzatok és intézményeik voltak legfőbb partnereink.

- Iskolai Közösségi Szolgálattal kapcsolatban 6 együttműködési megállapodást kötöttünk.
- Látogatási szabályzatunkban foglaltak szerinti keret megállapodást 2 madarász céggel kötöttünk.
- *Vagyonkezelői hozzájárulást adtunk ki madarász cégeknek, programot szervező civil szervezeteknek, sportszervezetnek és egyéni kérésre is.*

- Változatlanul zökkenőmentesen működik együttműködésünk *a szekerezéssel foglalkozó helyi lakosokkal*, akik egy zárt területünkre a korábbi hagyományokkal ellentétben, nem ellenőrizetlenül, hanem előre tisztázott feltételekkel, előre történő bejelentéssel és némi anyagi ellenszolgáltatásért cserébe tudják bevinni vendégeiket.
- *Tourinform iroda* - az iroda a Hortobágyi Nonprofit Kft-vel kötött megállapodás alapján átkerült a HNPI-hez 2011. áprilisától. Az együttműködésbe további partner Hortobágyi Halgazdaság Zrt.. A partnerség kiterjed nemcsak az irodafenntartás, hanem a közös kiadványok kiadása, és közös marketingtevékenység területére is. 2014-től a Hortobágyi Nonprofit Kft. emelte az iroda fenntartási költségeinek támogatási összegét.
- *DETE Debrecen és Hortobágy Turizmusáért Egyesület* - a HNPI pártoló tagja az egyesületnek. Az egyesület működési területén két Tourinform iroda működik. A hortobágyi iroda üzemeltetéséhez az egyesület 5 éven keresztül, a szezonban (6 hó), heti 4 órában biztosítja 1 fő idegenforgalmi ügyintéző munkatárs foglalkoztatását.
- A már meglévő bizományosi szerződéseket tovább bővítettük, a Hortobágyi Nemzeti Park területén működő turisztikai szolgáltatók nemzeti parki belépőkártyát árúsítanak.
- A Hortobágyi Halgazdaság Zrt.-vel kötött együttműködési megállapodás értelmében a Hortobágyi Nemzeti Park belépőkártyái érvényesek a halgazdaság által működtetett halastavakra is.

11.6. Fontosabb események

- **Y Triász mozgalom** - 2013 januárjában a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, a Fűrge Diák Iskolaszövetkezet és a 30y zenekar létrehozta az Y Triász mozgalmat, melynek célja az Y-generáció - mint új célcsoport - bevonása értékteremtő programokba, a környezettudatos szemlélet népszerűsítése. Ennek szellemében hirdette meg a szervezet az „Ifjú Kócsagőr” programot 2013 tavaszán, melyhez később a Vidékfejlesztési Minisztérium Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztálya is csatlakozott. 2014-ben tovább folytatódott a program. A HNPI 4 jelentkezőt fogadott.
- **A Vezetett túra a darvak nyomában** október minden hétvégén megrendezésre kerülő túra. A programról elmondható, hogy a nemzeti park egyik, ha nem a legismertebb programja.
- A Hortobágyi Nemzeti Park jelképe, címermadara a daru, Hortobágy pedig Európa madárvonulási mozgalmainak egyik legnagyobb helyszíne. Különösen az őszi vonulási időszakban igazi turisztikai vonzerő a madárvilág, és kifejezetten igaz ez a mára már több, mint százezres darutömegre. A hagyományra és a vonulás lenyűgöző és monumentális méreteire építünk a **Daruünnep** - Darufesztivál megszervezésével. A rendezvény október 24-26. között került megrendezésre, amikor is nemcsak túrákon vehettek részt a vendégek, hanem egyéb színes programok is várták az érdeklődőket a 3 nap alatt. A rendezvény helyszíne a HNP Látogatóközpont volt, a 3 nap alatt összesen 1121 fő látogatott el a rendezvényre.
- **Zöld Mikulás:** A Hortobágy-halastavi Kisvasút decemberben átalakult Mikulásvonattá. A gyerekek a Zöld Mikulás házáig úgy juthattak el, ha a rájuk váró játékos feladatokat teljesítik. A jól megérdemelt munka gyümölcse a Zöld Mikulás Zöld csomagja volt és a résztvevők kézműves foglalkozáson vehettek részt. Óriási siker, amire idén több, mint 400 fő volt kíváncsi.

- A **Halastavi Kisvasút Napja** rendezvényre érkezők száma még mindig alacsony, ezért 2015-ben a Zöldgömb civil szervezettel együttműködve ismét megszervezzük az „Előzd meg a kisvasutat!” futó- és kerékpárversenyt, valamint újdonságként egy gyalogos teljesítménytúrát is.
- 2014-ben negyedjére került megrendezésre Szent Iván-éjéhez kapcsolódó „A pusztáról szó mesét az éj” változatos programokkal. A Vadasparkban, a Páasztormúzeumban, a Körszínben és a Hortobágyi csárdamúzeumban, valamint a csillagos ég alatt voltak szervezett programok (fáklyás futóverseny, esti madármegfigyelő túra és csillagos égbolt kémlelés). Összességében növekvő érdeklődés jellemezte e jeles napot.
- **Magyar Nemzeti Parkok Hete** a hazai nemzeti parkok közös rendezvényhete, mely a nemzeti parkokban folyó munkára hívja fel a figyelmet. A nyíltnaposzerű eseményeket, és egyedi programajánlatokat felvonultató hét programjaihoz a hét minden napján kínáltunk programot, amire 800 fő volt kíváncsi.
- A jeles napok közül a **Víz Világnapján**, a **Föld Napján**, a **Madarak és Fák Napján**, valamint a **Nemzetközi Madármegfigyelő Napon** kapcsolódtunk be saját rendezvényvel az országos megemlékezések sorába.
- **Hortobágyi hétvégék** - együtt hirdetjük meg a hortobágyi szolgáltatókkal az eseményeket kiemelt hétvégéken, melyek hosszú hétvégék, ill. valamely ünnephez kapcsolódnak.
- **Nemzeti Parki Termék Védjegy** - 2014-ben ismét meghirdetésre került a HNPI kézműves termékekre a Nemzeti Parki Termék-védjegy pályázat, melyen 12 pályázat érkezett be, s amelyből 10 pályázó 17 termék(ör)e nyerte el a védjegy jogosultságot.

12. Közfoglalkoztatás

12.1. Alapfeladatok, személyi feltételek

2014-ben 2 közfoglalkoztatási program zajlott. A programok előkészítésében és lebonyolításában 1 fő szakmai koordinátor és 1 fő pályázati koordinátor vett részt, míg a helyi szintű irányítását (végrehajtását) az Igazgatóság osztályainak kijelölt tagjai végezték. A teljes idős országos közfoglalkoztatási program keretében foglalkoztatni vállalt átlaglétszám 72 fő, melyet teljesített az Igazgatóság úgy, hogy 115 fő foglalkoztatása valósult meg. A téli közfoglalkoztatási program keretében foglalkoztatni vállalt átlaglétszám 30 fő melyet teljesített az igazgatóság úgy, hogy 35 fő foglalkoztatása valósult meg a programok egésze során. A támogatással érintettek foglalkoztatása határozott idejű közfoglalkoztatási szerződés alapján, munkaviszonyban történt. A támogatás időtartama alatt a támogatással érintett azonos vagy hasonló munkakörben foglalkoztatott közfoglalkoztatási jogviszonyát - vállalatunknak megfelelően - működési okból rendes felmondással senkinek nem szüntettük meg.

12.2. Elvégzett feladatok, eredmények

A közfoglalkoztatottakat elsősorban természetvédelmi kezelőként (pl.: illegális hulladéklerakók felszámolása, kaszálás, cserjeirtás, állattartó létesítményeink karbantartása, erdősítések ápolása stb.) és adminisztrációs munkakörben foglalkoztattunk, továbbá kutatási, illetve turisztikai tevékenységeket is végeztek.

12.3. Tapasztalatok, javaslatok

A közfoglalkoztatási program nagy jelentőséggel bír az Igazgatóság számára, a társuló adminisztráció viszont nagy terhet jelent. Javasoljuk az adminisztrációs terhek csökkentését és lehetőség szerint az irányadó szabályok program kezdetére való tisztázását. A programot célszerű lenne a vállalt teljesítések minél magasabb szintű megtartása érdekében - a lebonyolítás során - a foglalkoztató számára rugalmasabbá tenni. Legtöbb esetben az egyszerű kérdéseket is hivatalos megkeresés formájában kell benyújtani a koordináló munkaügyi központhoz (esetenként több napot várva a hivatalos válasz megérkezésére), ami nagyban hátráltatja, jelentősen lelassítja az ügyintézés menetét. A lelassult ügyintézés pedig erősen befolyásolja - megnehezíti - a vállalt létszám teljesítését.

13. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel

Az Igazgatóság kapcsolatrendszere a rendkívül szerteágazó tevékenységi körnek megfelelően nagyon sokszínű, és a hatékony működés érdekében folyamatos "karbantartásra és fejlesztésre" szorul. Az alábbiakban a partner szervezetek jellege, illetve fő tevékenységi körök szerint csoportosítva - a teljesség igénye nélkül - sorra vesszük ennek a kapcsolatrendszernek egyes elemeit.

- Kapcsolattartás más államigazgatási szervekkel:
  - elsőfokú hatóságokkal (főleg a természetvédelmi hatósággal) való kapcsolattartás: belföldi jogsegélyezés, ügyféli nyilatkozatok - a múlt évben további jelentős elmozdulás történt abba az irányba, hogy a védett természeti értéket érintő hatósági eljárásokban (természetvédelmi, vízügyi, erdészeti, földhivatali, építésügyi stb. is) ügyfélként vegyünk részt, mint természetvédelmi kezelő;
  - rendezési és fejlesztési tervek véleményezése;
  - folyamatos együttműködés a bűnüldözési, rendvédelmi és katasztrófavédelmi szervekkel: egyrészt a partner reguláris tevékenysége kapcsán, másrészt közösen tervezett és kivitelezett ellenőrzések, akciók keretében;
  - együttműködés az örökségvédelmi szervekkel: a kulturális örökségi értékek terepi felügyelete, összekapcsolva a természeti és táji értékek őrzésével;
  - a (Környezetvédelmi és) Vízügyi Igazgatóságokkal állandó munkakapcsolatban vagyunk, egyrészt a folyamatosan végzett fenntartási tevékenységek (kiemelten: közfoglalkoztatás), másrészt az általuk végzett pályázati tevékenységek kapcsán;
  - eseti kapcsolatok államigazgatási szervekkel: adatszolgáltatás - az elmúlt évben is leggyakrabban az erdészeti hatóság felé.

Az Igazgatóság ügyféli státusának érvényesítésével, megerősítésével a 2014. évben tovább nőtt a hatósági eljárások során kapott megkeresések, illetve az ennek kapcsán kiadott "belföldi jogsegély" és "ügyféli nyilatkozat" tartalmú kimenő levelek száma. Néhány esetben ügyféli jogainkkal élve fellebbezést terjesztettünk elő egyes hatósági határozatok ellen. Kedvező tendenciaként értékelhető, hogy bár az igazgatóság nem gyakorol hatósági jogköröket, jó néhány nagyobb beruházó (pl. NIF Zrt., MÁV) rendszeresen megkeresi az igazgatóságot egy-egy nagyobb beruházás engedélyeztetésének megkezdése előtt, előzetes egyeztetés céljából. Ezekben az esetekben a természetvédelmi érdekeket az egyeztető tárgyalás során megfogalmazott és átadott, illetve "előzetes ügyféli nyilatkozatba" fogalt javaslatok, elvárások útján tudjuk érvényesíteni. Tapasztalataink szerint a megkeresők szívesen élnek az ilyen "előzetes konzultáció" lehetőségével, mert sok

esetben hatékony segítséget tudunk nyújtani a tevékenység tervezésében, vagy akár a hatósági eljárás során követendő eljárás módját illetően is.

Jelentős - és a Natura 2000 irányelveknek és jogszabályoknak az eljárásrendbe való fokozatos beépülése miatt megnövekedett mennyiségű - munkát adott az elmúlt évben is a körzeti erdőtervezésben való aktív részvétel. Ennek a tevékenységi körnek egyik része az előzetes adatszolgáltatás (az Őrszolgálat aktív közreműködésével, szükség esetén helyszínelés alapján), másik része a részlet szintű tárgyalásokon való részvétel volt.

- Kapcsolattartás gazdálkodókkal: a tevékenységi kör fő tömegét az igazgatóság vagyonkezelésében lévő bérbe adott területeken, kisebb részben a más állami, illetve magántulajdonban lévő területeken gazdálkodó magánszemélyekkel, illetve szervezetekkel történő folyamatos kapcsolattartás teszi ki. Hangsúlyos és növekvő arányú eleme ennek a kommunikációnak a Natura 2000 területek, illetve az azokon folytatott tevékenységek kapcsán folytatott információátadás és -csere.
- Kapcsolattartás társadalmi szervezetekkel: ennek keretében főleg a szakmai társadalmi szervezetekkel kellett folyamatos munkakapcsolatot fenntartanunk. Fő partnereink: Hortobágy Természetvédelmi Egyesület, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, WWF Magyarország, E-Misszió Egyesület, Jászkun Természetvédelmi Szervezet, Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Dél-Nyírség-Bihar Tájvédelmi Egyesület (a teljesség igénye nélkül). A kapcsolattartás síkjai: aktív faj- és élőhelyvédelmi együttműködés pályázati tevékenység keretében (LIFE projektek); tudományos kutatás, felmérések; oktatási-szemléletformálási, illetve turisztikai tevékenység; kölcsönös előnyökkel járó folyamatos adat- és információcsere.
- Kapcsolattartás kutatóintézetekkel, tudományos műhelyekkel: fő partnereink: Debreceni Egyetem Állattani Tanszéke, Ökológiai Tanszéke és Hidrobiológiai Tanszéke. Külföldi tudományos-szakmai partnereink a Kölni Egyetem, a Bonni Egyetem és a Bécsi Egyetem.
- Az oktatás és a turizmus tevékenysége folyamatosan igényli az e tevékenységi körben működő szakmai szervezetekkel, szolgáltatókkal, intézményekkel, polgármesteri hivatalokkal való kapcsolattartást, együttműködést. Legfőbb partnereink a Magyar Turizmus Zrt. intézményhálózata, a térség turisztikai szolgáltatói, helyi lakosok és az működési területén érintett önkormányzatok és intézményeik voltak. A hortobágyi Tourinform iroda a Hortobágyi Nonprofit Kft-vel kötött megállapodás alapján 2011. áprilisától az igazgatóság keretein belül működik tovább, az együttműködésben további partner Hortobágyi Halgazdaság Zrt. is. A partnerség kiterjed nemcsak az irodafenntartás, hanem a közös kiadványok kiadása, és közös marketingtevékenység területére is. A "Debrecen és Hortobágy Turizmusaért Egyesület" - melynek az Igazgatóság pártoló tagja - működési területén két Tourinform iroda működik. Az oktatási-szemléletformálási tevékenységi körben partnerünk jó néhány általános és középiskola is.

14. Belföldi és külföldi együttműködés

Az előző fejezetben vázolt kapcsolattartás keretében végzetteken túl az alábbi bel- és külföldi együttműködések tartjuk még említésre érdemesnek.

- Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program agrár-környezetgazdálkodási intézkedésének és egyéb, a természetvédelmi szakterületet érintő agrár-vidékfejlesztési intézkedések végrehajtásában, továbbá a Kölcsönös Megfeleltetés

rendszerének alkalmazásából származó hazai kötelezettségek érvényesítésében való közreműködésről együttműködési megállapodás született.

Az együttműködési megállapodás DSZ/17-2014 számon jött létre a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság között. A megállapodás célja az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program természetvédelmi vonatkozású intézkedései (agrár-környezetgazdálkodási kifizetések, Natura 2000 kompenzációs kifizetések, nem termelő beruházások támogatása) végrehajtásában, valamint a közvetlen agrártámogatások és egyes vidékfejlesztési kifizetések igénybevételeinek feltételül szabott, természetvédelmi vonatkozású kölcsönös megfeleltetési szabályok (Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények 1, 5) ellenőrzésében való közreműködés kereteinek, az Igazgatóság speciális környezet- és természetvédelmi szakmai feladatok ellátásában való részvételének meghatározása a 2009-2014. közötti támogatási időszakra.

- A Debreceni Egyetem és a Hortobágyi, a Bükki és az Aggteleki Nemzeti Park igazgatóságok együttműködésében jött létre a Füves Élőhelyek Kutatóközpont, amely hatékony szervezeti formát nyújt a hazai biológiai és ökológiai kutatások számára.
- Nemzetközi együttműködések: általában egyezményekhez (pl. Ramsari -), illetve futó projektekhez (LIFE projektek, INTERREG, FOODPA projektek) kapcsolódó tevékenységek. Ezen túlmenően külföldi szakmai szervezetekkel is ápolunk kapcsolatokat (EUROSITE, EUROPARC). Ide sorolható a testvér nemzeti parkokkal való együttműködés is: Biebrza Nemzeti Park (Lengyelország), Dartmoor National Park (Egyesült Királyság).

15. Ellenőrzés

2014-ben a Big Audit Kft. látta el Igazgatóságunkon a jogszabályok által előírt **belső ellenőrzési** feladatokat. Munkájukat ellenőrzési terv készítése előzi meg, melyet egyeztetnek az Igazgatóság vezetőivel. Az éves módosított ellenőrzési tervben betervezett ellenőrzések végrehajtása megtörtént. Az ellenőrzésekről Ellenőrzési jelentés és vezetői összefoglaló készült minden esetben, melyet Intézkedési terv készítése követett. Ennek célja, hogy érintett terület dolgozói megismerjék felmerült hibát, az javításra kerüljön, és lehetőség megelőzzük annak ismételt előfordulását. Soron kívüli ellenőrzésre a 2014. évben nem került sor.

Az Őrszolgálat egyik kiemelt feladata a **vagyonkezelési tevékenység terepi ellenőrzése** (nyomon követés, felügyelet).

A természetvédelmi őrzési tevékenység keretében folyamatosak voltak a **halászat és horgászat ellenőrzések** a vizeken önálló, valamint közös szolgálatok tekintetében (Tiszai Vízügyi Rendőrkapitányság, megyei rendőrkapitányságok, halászati őrök közreműködésével).

A **terepi ellenőrzési munka** eredményeképpen születtek büntető feljelentések, szabálysértési feljelentések és indultak közigazgatási eljárások.

16. Éves munka legfontosabb feladatainak összefoglalása

- A „Hortobágyi Nemzeti Park - a Puszta” világörökségi helyszínre és védőövezetére vonatkozó világörökségi kezelési terv megalapozó dokumentáció módosított mintapéldányának átdolgozása a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ, illetve az emberi erőforrások minisztere véleménye alapján, továbbá a világörökségi kezelési terv elkészítése.
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból 86 darab Natura 2000 terület fenntartási terveinek készítésére megítélt támogatás felhasználása és a Natura 2000 fenntartási terv elkészítéséhez szükséges terepi adatgyűjtések és az adatgyűjtések koordinálásának folytatása, egyeztető fórumokon való részvétel.
- Az igazgatóság vezetésével egy a „Hortobágy Brand” kialakításával foglalkozó munkacsoport létrehozása, a térségi turisztikai tevékenység koordinátori szerepének megszerzése, a hortobágyi programturizmus keretrendszerének kidolgozása.
- A HNPI felhívására benyújtott termőföld haszonbérleti pályázatok értékelési eljárását követően a haszonbérleti szerződések előkészítése, birtokba adási eljárások lefolytatása.
- A földhaszonbérleti szerkezet megszilárdítása és a gazdálkodási körülmények szabályok mentén történő megújulásának felügyelete.
- Az élőhely és infrastruktúra fejlesztési célú „Mezőgazdasági KEOP” projektek kivitelezési munkáinak befejezését követően, a rekonstrukcióval érintett természetvédelmi célú állattartó telepek technológiai beüzemelése.
- A megkezdett természetvédelmi KEOP, illetve LIFE+ pályázatok folytatása, illetve bizonyos projektek esetében sikeres lezárása, egy LIFE+ pályázat kidolgozása és benyújtása).
- Adatok szolgáltatása a Gúthi, Nyírbátori, Bugaci és Kecskeméti erdőtervezési körzetek erdőtervezéséhez és a Natura 2000 elővizsgálathoz, illetve részvétel az erdőtervi tárgyalásokon.
- Az Igazgatóság új telephelyének (Debrecen, Hajnal utca) felújítása, a tervezett funkciókra (iroda, környezeti nevelés, logisztika) való felkészítése.
- A Hortobágyi Halgazdaság Zrt. tulajdonosi jogainak gyakorlásából adódó új feladatok.

17. Fontosabb célkitűzések a következő évre

- A Földművelésügyi Minisztérium által rendelkezésünkre bocsájtott anyagi források felhasználásával 38 darab Natura 2000 terület fenntartási tervének elkészítése - a terv elkészítéséhez szükséges terepi adatgyűjtések és egyeztető fórumokon való részvétel.
- A HNPI felhívására benyújtott termőföld haszonbérleti pályázatok értékelési eljárását követően a haszonbérleti szerződések előkészítése, birtokba adási eljárások lefolytatása, a földhasználat folyamatos ellenőrzése.
- Az Igazgatóság új telephelyének (Debrecen, Hajnal utca) felújítása, a tervezett funkciókra (iroda, környezeti nevelés, logisztika) való felkészítése (áthúzódó feladat).
- A Tisza-tavi Vízisétány működési feltételeinek megteremtése, a bemutató tevékenység újraindítása.
- A megkezdett természetvédelmi KEOP, illetve LIFE+ pályázatok folytatása, illetve sikeres lezárása, felkészülés az új pályázati ciklusra.
- A földhaszonbérleti szerkezet megszilárdítása és a gazdálkodási körülmények szabályok mentén történő megújulásának felügyelete.
- A „Hortobágyi Nemzeti Park - a Puszta” világörökségi helyszínre és védőövezetére vonatkozó világörökségi kezelési terv jogszabályi formában való kihirdetése (a folyamat előkészítése és katalizálása).
- A Hortobágyi Nemzeti Park természetvédelmi kezelési tervének, védőövezetének, és zónabeosztásának jogszabályi formában való kihirdetése (a folyamat előkészítése és katalizálása).

I. melléklet: a HNPI 2014. évben futott projektjeinek összefoglaló táblázata (a beszámoló 7. pontjához)

Pályázat/Projekt címe	Időtartam	Pályázati forrás	Rövid tartalom	Pályázat teljes költség-vetése (Ft)	Támogatás összege (Ft)	Pályázat 2014. évi teljesítése
1. A cégénydányádi kastélypark rekonstrukciója	17 hónap	KEOP	A cégénydányádi kastélypark értékes növényállomány-dendrológiai gyűjtemény-, növényápolási és beszerzési feladatain túl a tájképi kert eredeti térszerkezetének visszaállítása.	160.832.985	160.832.985	Támogatási döntésről értesítés, de forráshiány miatt tartaléklistára került (2015-ben a tartaléklistát megszüntették)
2. Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén II. ütem	2013.08.28- 2015.05.31	KEOP	A projekt stratégiai célja a mesterséges vonalas létesítmények által a védett madár fajok állományaiban történő károkozás csökkentése, illetve a kiválasztott szabadvezeték szakaszokon annak teljes megszüntetése. 2 beruházási elem: Elektromos szabadvezeték kiváltása földkábellel, valamint Középfeszültségű vezetékek természetbarát átalakítása.	794.223.921 (ebből E.ON hozzájárulás: 125.949.273)	668.274.648	I.beruházási elem- Elektromos szabadvezeték kiváltása földkábellel: Megvalósítás Nyitórendezvény Sajtótájékoztató A kivitelezési munkák befejeződtek II.beruházási elem- Középfeszültségű vezetékek természetbarát átalakítása: TSZ módosítás új technológia miatt Tervezés-

3. Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén III. ütem	2013.12.02- 2015.03.31	KEOP	A projekt stratégiai célja a mesterséges vonalas létesítmények által a védett madár fajok állományaiban történő károkozás csökkentése, illetve a kiválasztott szabadvezeték szakaszon annak teljes megszüntetése. 12 km hosszú légvezeték kerül kiváltásra.	242.818.791 (ebből E.ON hozzájárulás: 65.005.731)	177.813.060	Elektromos szabadvezeték kiváltása földkábelrel: Megvalósítás Nyitórendezvény Sajtótájékoztató A kivitelezési munkák befejeződtek
4. A cégénydányádi kastélypark rekonstrukciója	2012.07.20- 2014.01.21	KEOP	A cégénydányádi kastélypark rekonstrukciójához szükséges kertépítészeti tervek és szükséges előkészítő munkálatok elvégzése.	11.156.422	11.156.422	Zárás
5. Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Parkban	2011.03.09 - 2014.01.15.	KEOP	A három beruházási elem (1.Elektromos szabadvezetékek kiváltása földkábelrel, 2. Középfeszültségű vezetékek természetbarát átalakítása, 3. Közút természetbarát átalakítása a HNP területén) megvalósításával a mesterséges vonalas létesítmények (légvezeték, út) által okozott természeti károkat csökkentettük.	496.861.757 (ebből E.ON hozzájárulás: 56.129.250)	440.732.507	Záró elszámolási csomag benyújtva
6. A vadló és őstulok törzsállomány tartási körülményeinek fejlesztése Pentezug-pusztán, a Hortobágyi Nemzeti Parkban	2013.03.29.- 2014.12.31.	KEOP	A projekt fő célja a Pentezug - pusztán lévő vadló és őstulok állatállomány elhelyezése céljából az ott található állattartó telep felújítása és új épületek építése valósul meg.	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás - Kivitelezés folyamatban

7. A pentezugi őstulok törzsállomány téli szálláshelyének fejlesztése a Hortobágyi Nemzeti Parkban	2013.03.29.- 2014.12.31.	KEOP	A projekt fő célja a Pentezug - puztán meglévő őstulok törzsállomány téli szálláshelyének elszállásolása céljából az állattartó telep felújítása és új épületek építése valósul meg.	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás - Kivitelezési munkák befejeződtek
8. A hortobágyi racka törzsállomány állattartó telepének fejlesztése Kungyörgy-puztán, a Hortobágyi Nemzeti Parkban	2013.03.29.- 2014.12.31.	KEOP	A projekt fő célja a Szatmári -telken lévő juh állomány elszállásolása céljából az ott található állattartó telep felújítása	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás - Kivitelezési munkák befejeződtek
9. A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság konyári szürkemarha állattartó telepének fejlesztése a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet területkezelése céljából	2013.03.29.- 2015.03.31.	KEOP	A pályázat keretében a HNPI Konyár településen található állattartó telepének fejlesztése valósul meg, amely a Hosszúpályi Fehér-szik természetvédelmi terület legeltetési kezelését ellátó szürke marha állomány tartási helye.	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás A kivitelezési munkák befejeződtek.
10. A növendék bivaly tenyészállat-állomány elhelyezési körülményeinek fejlesztése Andaházán, a Bihari-sík Tájvédelmi Körzetben	2013.03.29.- 2015.03.31.	KEOP	Az andaházi vizes élőhely kezelése céljából tartott növendék bivaly tenyészállatok elhelyezésére szolgáló istállók teljes körű felújítása és új épületek építése valósul meg.	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás A kivitelezési munkák befejeződtek.
11. A bivaly törzsállomány elhelyezési körülményeinek fejlesztése Andaházán, a Bihari-sík Tájvédelmi Körzetben	2013.03.29.- 2015.03.31.	KEOP	Az andaházi vizes élőhely kezelése céljából tartott bivaly törzs állomány elhelyezésére szolgáló istállók teljes körű felújítása és új épületek építése valósul meg.	249.112.522	249.112.522	Megvalósítás A kivitelezési munkák befejeződtek.

12. Élőhely-rekonstrukciós fejlesztések a Hortobágyi Nemzeti parkban	2010.04.14 - 2012.11.30.	KEOP	A Komplex tájrehabilitáció a HNP területén - rizsgátak elbontása Az Öregtavak részleges rekonstrukció	547.436.254	547.436.254	Fenntartási időszaki ellenőrzés és jelentés benyújtása
13. Vizes élőhelyek és fás legelők megőrzése és fejlesztése az Észak -Alföldön	2010.06.10 - 2012.11.30.	KEOP	Anadaháza és fás lelegelek a Beregben	265.250.899	265.250.899	Fenntartási időszak - jelentés benyújtása
14. Árokrendszerek felszámolása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	2011.09.20. - 2014.10.29.	KEOP	A projekt során mintegy 178 km csatornarendszert számoltunk fel, ezáltal 5660 ha védett, Natura 2000 prioritású élőhely rekonstrukciójára került sor.	221.334.256	221.334.256	Záróellenőrzés - Projekt zárás
15. Természetvédelmi fejlesztések a Hortobágyi Nemzeti Park Egyek-Pusztakócsi mocsarak területén	2012.03.01 - 2014.10.31	KEOP	A HNPI Egyek-Pusztakócsi mocsarak területiségének komplex tájrehabilitációjához szükséges beavatkozások elvégzése, és a Góréstanyai természetvédelmi mentőhely fejlesztése.	245.136.153	245.136.153	Zárórendezvény Sajtótájékoztató Záróellenőrzés - Projekt zárás
16. Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban I. ütem	I. Szakas 2012.06.01 - 2015.06.30 II. Szakas 2015.07.01 - 2018.05.31	KEOP KEHOP	A Nádudvar, Nagyiván, Kunmadaras, Karcag, Hortobágy külterületein található egykori légi (bombázó) lőtér célterületének és védőzónájának északi részén a tájsebekkel tarkított táj eredetihez közelítő képének helyreállítása, a bombatér használatából maradt hulladékok eltüntetése és a teljes tűzszerkezeti mentesítése.	963.367.651	963.367.651 Módosított: KEOP: 424 205 081 KEHOP: 1 272 615 245	Szakaszolási kérelem Támogatási szerződés módosítása közbenő helyszíni ellenőrzés

17. Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban II. ütem	I. Szakas 2012.06.01 - 2015.06.30 II. Szakas 2015.07.01 - 2018.05.31	KEOP KEHOP	A Nádudvar, Nagyiván, Kunmadaras, Karcag, Hortobágy külterületein található egykori légi (bombázó) lőtér célterületének és védőzónájának <i>déli részén</i> a tájsebekkel tarkított táj eredetihez közelítő képének helyreállítása, a bombatér használatából maradt hulladékok eltüntetése és a teljes tűzszerkezeti mentesítése.	998.993.998	998.993.998 Módosított: KEOP: 437 037 920 KEHOP: 1 311 113 759	Szakaszolási kérelem Támogatási szerződés módosítása közbenső helyszíni ellenőrzés
18. Természetes és természetszerű erdők és fás legelők természetvédelmi kezelése, kialakítása a HNPI működési területén	2012.09.28. - 2015.04.30.	KEOP	A tájba illeszkedő őshonos fajokból álló természetes vagy természetközeli erdők és fás legelők rekonstrukciója, rekreációja. Irtási munkák, erdőtelepítések, cserjeszegély pótlás, kerítésépítés.	250.074.636	250.074.636	Erdészeti kivitelezési munkák befejeződtek közbenső helyszíni ellenőrzés
19. Kisvízterek rehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	2012.09.03. - 2015.02.28	KEOP	A HNPI működési területén legfontosabbnak tartott kisvízes élőhelyek komplex rehabilitációja 17 helyszínen, az élőhelyek állapotának megőrzése és javítása céljából.	354.337.312	354.337.312	Kivitelezési munkák befejeződtek közbenső helyszíni ellenőrzés Zárórendezvény Sajtótájékoztató

<p>20. A Hortobágyi Nemzeti Park területén tűzokvédelmi területek- és élőhelykezelési célokat szolgáló állatállomány fenntartásához szükséges gépek beszerzése</p>	<p>2012.07.19.- 2014.10.30.</p>	<p>KEOP</p>	<p>A projekt során egyrészt a tűzokvédelmi célból fenntartott szántóföldi élőhelyek (fészkelő-, táplálkozó- és áttelelő helyek) fenntartásához szükséges gépeket kívánjuk beszerezni, másrészt a természetes élőhelyek természetvédelmi kezelését biztosító állatállomány fenntartásához szükséges mezőgazdasági gépeket.</p>	<p>137.741.441</p>	<p>129.342.960</p>	<p>Lezárult</p>
<p>21. A Hortobágyi Nemzeti Park területén ártéri élőhelyek, rétek kezelésében adventív fajok visszaszorításához, valamint mocsarak természetvédelmi kezeléséhez szükséges gépek beszerzése</p>	<p>2012.07.19.- 2014.07.07.</p>	<p>KEOP</p>	<p>A projekt során a vízjárta élőhelyek természetvédelmi kezeléséhez szükséges gépeket kívánjuk beszerezni, melyek egyrészt az ártéri élőhelyeken és az időszakosan vízjárta réteken, gyepeken tömegesen eluralkodó és az őshonos növénytársulásokat kiszorító adventív fajok (gyalogakác, bálványfa, amerikai kóris) visszaszorításához szükségesek, másrészt a védett mocsarak változatos élőhelyszerkezetének fenntartásához szükségesek.</p>	<p>126.612.021</p>	<p>126.612.021</p>	<p>Lezárult</p>
<p>22. Élőhelykezelési célokat szolgáló gépek beszerzése a HNPI Hajdúság-Dél-Nyírség és Nyírség-Szatmár-Bereg Természetvédelmi Tájegységeiben</p>	<p>2012.07.19.- 2014.08.29.</p>	<p>KEOP</p>	<p>A projekt fő célja a védett területek természetvédelmi kezeléséhez szükséges gépek beszerzése</p>	<p>116.579.602</p>	<p>116.579.602</p>	<p>Lezárult</p>

23. Természetvédelmi kezelési célokat szolgáló gépek és élőhelykezelési célokat szolgáló állatállomány fenntartásához szükséges gépek beszerzése a HNPI Bihari-sík Tájvédelmi Körzetében	2012.07.19.- 2014.10.30.	KEOP	A projekt fő célja a HNPI vagyonkezelésében lévő és a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet részét képező védett területek természetvédelmi kezeléséhez szükséges gépek beszerzése	73.190.244	73.190.244	Lezárult
24. A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság szervezeti működésének, szervezeti hatékonyságának fejlesztési programja	2014.01.31.- 2014.06.30.	ÁROP	A projekt folyamán a fő cél a teljes szervezet hatékonyságának növelése. Kiemelt területek: a fejlesztési terv megalapozása, a szervezeti egységek teljesítményének szervezeti célokkal történő összehangolása és javítása, belső és külső kommunikáció - mint folyamatoptimalizálás, a szervezetben rejlő tudás strukturált megosztása, és egy a szervezet folyamatos fejlődését szolgáló minőségirányítási rendszer bevezetése.	26.697.200	26.697.200	TSZ kötés, megvalósítás. Kitűzött szervezetfejlesztési célok megvalósítása.
25. "Puszta Szafari" A Hortobágyi Vadaspark fejlesztése	2009.08.18.- 2012.05.09.	ROP (ÉAOP)	Jelen pályázatunk keretében a Hortobágyi Állatparktól induló 3,8 km hosszú szilárd burkolatú turisztikai feltáróutat építettünk a Vadasparkhoz, hogy biztosítsuk az időjárástól független megközelítést. Az út részét képezi a Hortobágy folyón átívelő híd. A szállítójármű tárolására Gépkocsitárolót építettünk, bővítettük a vadaspark bemutatóhelyeit.	471.982.481	420.893.578	A 2. Projekt fenntartási jelentés benyújtásra került

26. "A történelem országútján" Tematikus csárdaútvonal a Hortobágyon keresztül	2009.09.18.- 2012.05.21.	ROP (ÉAOP)	A projekt során a Hortobágyi Nemzeti Park területén, Hortobágy település központjában fekvő Nagycsárda, a Kadarcsi és a Meggyes csárda rekonstrukciója valósult meg, továbbá újra felépült a négygémű kút.	535.228.826	481.705.943	A 2. Projekt fenntartási jelentés benyújtásra került
27. "Daruvonulás a Hortobágyon" A Hortobágy-Hortobágy halastavi kisvasút továbbfejlesztése és új ökoturisztikai attrakciók létrehozása	2009.10.05.- 2012.05.31.	ROP (ÉAOP)	Az új beruházás keretében az eredeti pálya rekonstrukciója valósult meg a jelenlegihez folytatólagosan kapcsolódó 1,1 km-es szakaszon. A halastavak legvadregényesebb részén több pallóút épült. A bemutató terület további látványelemekkel is bővült: jól álcázott leshelyekkel, etetőszigettel. „Híres madarászok nyomán” címmel emlékhely, valamint bemutatósi céllal madárgyűűző állomás épült a kisvasút indítóállomásánál.	499.783.534	444.807.344	A 2. Projekt fenntartási jelentés benyújtásra került
28. A cégénydányádi kastély látogatóbarát fejlesztés	2014.08.07.- 2015.09.30.	ROP (ÉAOP)	A projekt keretében az épület és a park kultúrtörténeti múltját irodalmi, történelmi, természetrajzi feldolgozásban mutatná be a HNPI múzeumi tevékenység révén, melynek helyszínéül a felújított kastély szolgálna	500.000.000	500.000.000	Megvalósítás TSZ kötés: 2014.08.07 A beruházás kivitelezése tárgyában elindult a közbeszerzési eljárás.

29. Az INSPIRE irányelv bevezetése és gyakorlati alkalmazása az e-környezetvédelem területén. Kedvezményezett: TIKÖTEVIFE	2011.09.01.- 2014.03.31.	KEOP	A projekt célja a környezet állapotára vonatkozó adatok egységes, interoperábilis, bárki számára elérhető, kereshető metadattal ellátott téradat infrastruktúrába szervezése, az EU 2007/2/EK irányelve szerint. Közvetlen célja a zöld portál létrehozása a pályázatban résztvevő partnerek közreműködésével.	287.265.000	75.874.073	Lezárult
30. Komplex ökoturisztikai fejlesztés a Hortobágyi Nemzeti Parkban	2012.11.30.- 2015.10.31.	ÉAOP	A konzorciumi pályázat keretében főként a már meglévő turisztikai helyszíneket fejlesztjük tovább, valamint épül egy turistaút, mely a pályázatban megvalósuló elemeket köti össze.	2.149.040.000	2.081.638.465 (ebből HNPI-re eső rész: 634.806.658)	Megvalósítás
31. Az érmelléki lápvidék természeti értékeinek védelme és az ezt szolgáló létesítményi feltételek kiépítése	2012.11.01- 2014.10.31	INTERREG (HURO)	A Magyarország- Románia határon átnyúló együttműködési program keretében a pályázat célja Kokad 058/1 hrsz-ú Natura 2000 védett ex-lege területen a Daru-lápot bemutató tanösvény kialakítására. A projekt célja a természeti értékek megőrzése mellett az országok közötti kapcsolatok erősítése.	308.884.200 Ft (881.029.614 €) ebből a HNPI-t érintő költségvetés: 62.344.800 Ft (207.816 €)	262.346.583 Ft (874.488,61 €) ebből a HNPI-t érintő támogatás összege: 59.227.560 Ft (176.643,6 €)	Megvalósítás.

<p>32. Safeguarding the Lesser White-fronted Goose Fennoscandian population in key wintering and staging sites within the European flyway</p>	<p>2011.09.01.- 2016.06.30.</p>	<p>LIFE+</p>	<p>A nemzetközi projekt fő célja, megóvja a kihalás szélén álló fennoskandináviai kis lilik populációját az európai vonulási útvonalon és telelőterületeken.</p>	<p>A projekt konzorciumi formában valósul meg. Teljes költségvetése 683.845.500 Ft (2.279.485 €), ebből a HNPI-re eső rész 44.933.706 Ft (149.779 €)</p>	<p>37.375.506 Ft (124.585 €)</p>	<p>Megvalósítás</p>
<p>33. Restoration and conservation of the Pannonic salt steppes of Pásztó grassland with sustainable mangagement</p>	<p>2011.09.01.- 2014.12.31.</p>	<p>LIFE+</p>	<p>A program fő céljai közé tartozik a Pásztói-legelő megőrzése és természetvédelmi szempontú kezelésének elősegítése. A program másik fő célkitűzése a hagyományos, fenntartható, külterjes legeltetési kultúra visszaállítása, ami jelentősen hozzájárulna az élőhely jellegének fennmaradásához.</p>	<p>A projekt konzorciumi formában valósul meg. Teljes költségvetése 170.919.300 Ft (569.731 €), ebből a HNPI-re eső rész 11.153.145 Ft (37.177 €)</p>	<p>3.145.950 Ft (10.487 €)</p>	<p>Megvalósítás</p>

<p>34. Restoration of sodic lake sub-type of the Pannonic salt steppe and marsh habitat in the Hortobágy</p>	<p>2009.01.01.- 2013.06.30.</p>	<p>LIFE+</p>	<p>A projekt elsődleges célja a projektterületet érő kedvezőtlen és károsító folyamatok teljes felszámolása, mint a csapadékvizek levezetése, az időszakos vízállások drasztikus csökkenése, a szennyezett és használt vizek bejutása a természetes vizekbe, a legelő háziállatokat számának csökkenése és a faluszéli legeltetési rendszerek megszűnése, biodiverzitás-csökkenés</p>	<p>A projekt konzorciumi formában valósul meg. Teljes költségvetése 482.093.400 Ft (1.606.978 €), ebből a HNPI-re eső rész 8.873.414 Ft (29.578 €)</p>	<p>6.655.061 Ft (22.184 €)</p>	<p>Lezárult</p>
<p>35. Conservation of imperial eagles by managing human-eagle conflicts in Hungary</p>	<p>2012.01.01- 2016.12.31</p>	<p>LIFE+</p>	<p>A projekt fő célja, hogy fenntartsa a magyarországi parlagi sas populáció növekvő tendenciáját az üldözések által okozott nem természetes mortalitás jelentős csökkentésével. Főbb tevékenységek a meghatározott célok eléréséhez: speciális országos állatorvosi rendszer felállítása, madarak műhold adós jelölése, fészekőrzés, biztonságos etetőhely működtetés, élőhelyfejlesztés, mérgezett csalik és tetemek kutyás keresése, forródrót és Online Madár Bűnözési Adatbázis létrehozása, <u>Parlagi sas Látogató Központ létesítése és működtetése.</u></p>	<p>642.479.100 Ft (2.141.597 €) ebből a HNPI-t érintő költségvetés: 105.550.000 Ft (351.833 €)</p>	<p>481.859.100 Ft (1.606.197 €) ebből a HNPI-t érintő támogatás összege: 77.519.000 Ft (258.396 €)</p>	<p>Megvalósítás, építési szerződés megkötése megtörtént. A pályázat konzorciumban valósul meg.</p>

36. Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítése	2012.12-2014.10	43/2012. (V.3) VM rendelet	Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítése a HNPI 86 db. területén	173.956.000	173.956.000	Tervek készítése, Elfogadása 11 terv kifizetése 75 terv kifizetési kérelme beadva az MVH-hoz
37. Large scale grazing management of steppe lakes in the Hortobágy	2014.01.01-2020.06.30.	LIFE+	A projekt fő célja, hogy hosszú távon ökológiai célú legeltetést alakítson ki, valamint felszámolja azokat a nemkívánatos hatásokat, amelyek negatívan érintik a projektterületet: nevezetesen a kiszáradás, a természetes vízfolyások áramlásának meggátolása, a 1530-as élőhelyek csökkenése, a legelő állatok számának csökkenése, a természetvédelmi célok nélküli legeltetés hiánya, a sztyepp tavak méretének csökkenése.	10.270.393 € ebből a HNPI-t érintő költségvetés: 904.146	7.248.291 € ebből a HNPI-t érintő támogatás: 678.110 €	Engedélyezések elkezdése Beszerzések TSZ kötés A pályázat konzorciumban valósul meg.